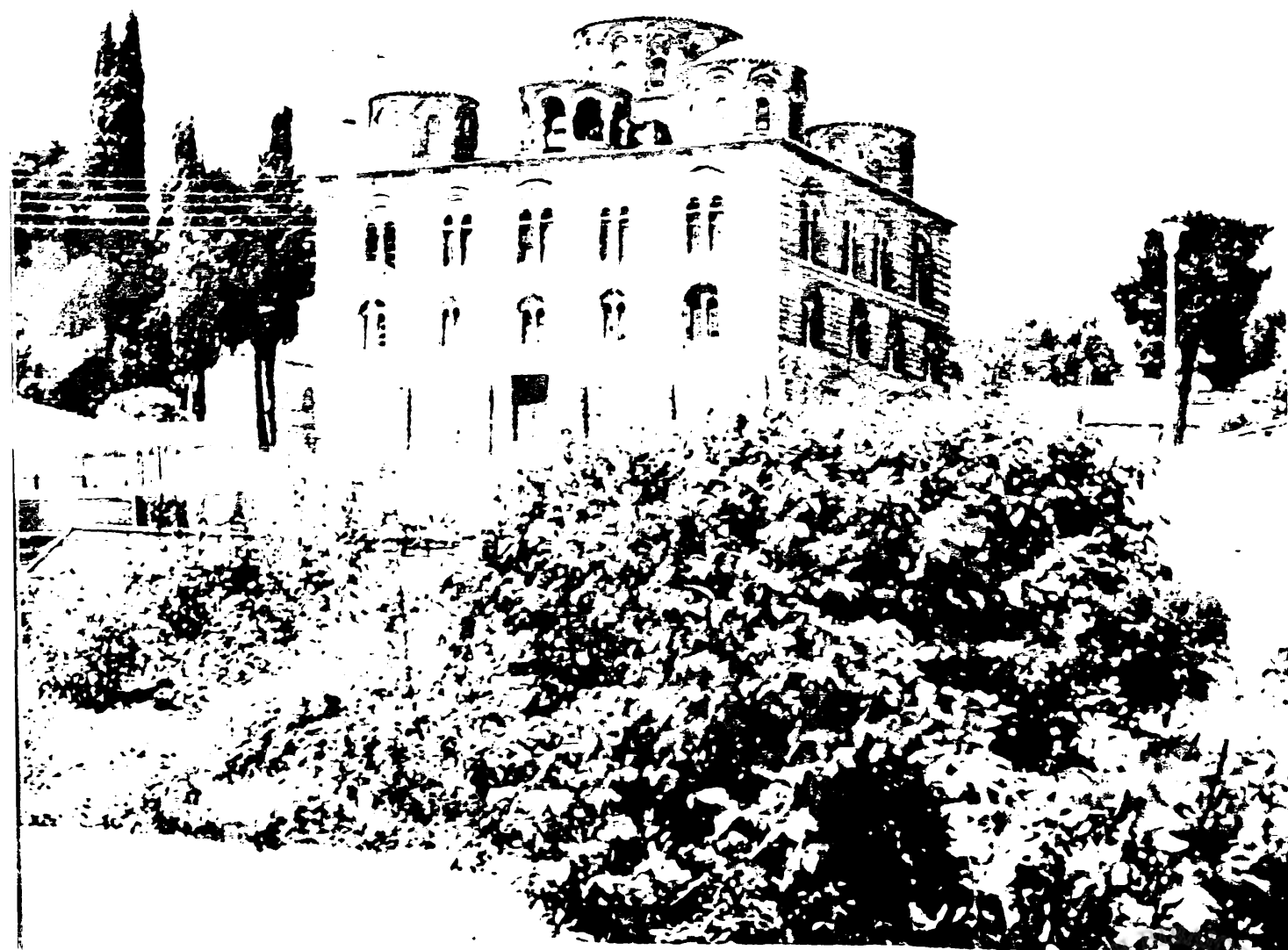

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ ΙΒ	ΤΕΥΧΟΣ 117	ΙΟΥΝΙΟΣ 1986	Γραφεία: Οδός Μαυρομυγιάλη 7 Αθήνα 106 79 Τηλ. 36.21 651 - 65 99.783
---------	---------------	-----------------	---

Παρηγορήτισσα Άρτας

ΑΘΗΝΑ 1986

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΚΟΜΙΤΑΤΟ)
1906

ΠΑΝΑΓ. ΔΑΓΚΛΗΣ
Ύπαρχγός Γενικού Έπιτελείου
Πρόεδρος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
Σ. ΣΠΥΡΟΜΙΛΙΟΣ
Άρχηγός Χειμάρρας
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΕΛΑΣ
Άνθυπίαρχος
ΧΑΡ. ΛΙΑΜΠΗΣ
Άνθυποπλοίαρχος
ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ
Λόγιος
ΜΙΛΤ. ΠΑΝΤΑΖΗΣ
Ύφηγητής Πανεπιστημίου
ΧΡ. ΧΡΟΝΗΣ
Ύπολοχαγός Οικονομικού
ΠΕΡ. ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ
Δικηγόρος
ΧΡ. ΜΑΛΑΜΟΣ
Ταγματάρχης Μηχανικού
ΓΕΩΡΓ. ΓΑΓΑΡΗΣ
Δημοσιογράφος
ΑΥΓ. ΑΒΕΡΩΦ
Πολιτευτής

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΙΣ)
1934

Έπίτιμος Πρόεδρος
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Όμότιμος Καθηγητής
του Πανεπιστημίου Αθηνών
Άκαδημαϊκός

ΔΙΑΤΕΛΕΣΑΝΤΕΣ ΠΡΟΕΔΡΟΙ

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΒΛΑΧΟΣ
Ό από Ίουαννίνων Αρχιεπίσκοπος
Αθηνών και πάσης Ελλάδος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
ΑΝΤΩΝΙΟΣ Κ. ΠΑΛΗΣ
Στρατηγός
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΑΛΑΝΟΣ
Άκαδημαϊκός
ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΚΑΛΛΙΑΦΑΣ
Καθηγητής Πανεπιστημίου
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Άκαδημαϊκός
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΒΑΡΕΤΟΣ
Δικηγόρος - Δημοσιογράφος

“ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ” ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ - ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ - ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΓΡΑΦΕΙΑ: όδός Μαυρομιχάλη 7
ΑΘΗΝΑ Κ.Α. 10679
ΤΗΛ. 36.21.651

Ύπεύθυνος σύμφωνα με τό Νόμο:
ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ
Άγία Παρασκευή Άττικής - Τερψιθέας 64
Κ.Α. 15341
Τηλ. 6599.783

Τυπώνεται καί αποστέλλεται με αυτόπροαί-
ρετη συνδρομή 500 δραχμών τό χρόνο.

Φωτογράφιση - Μοντάζ
ΑΦΟΙ ΠΙΝΑ
ΒΑΛΤΕΤΣΙΟΥ 45
ΤΗΛ. 3636180

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ ΙΒ'

ΤΕΥΧ.
117

ΙΟΥΝΙΟΣ 1986

Γραφ.: Μαυρομιχάλη 7 - 106.79 'Αθήνα
Τηλ. 36.21.651 — 63.99.783

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
"Εκθεση πεπραγμένων τῆς 'Εταιρείας τοῦ 'Ετους 1985	179
Χρήστου Φασόη. 'Απόψεις στὴν ἐξιστόρηση τῶν πολεμικῶν γεγονότων τῆς 'Εποποιίας τοῦ '40. ('Απάντηση στὸν Θρασ. Τσακαλῶτο)	182
Μιχ. Σούλη. 'Η ἀλήθεια διὰ τοὺς ἀγῶνας τῆς VIII Μεραρχίας. ('Απάντηση στὸν Θρασ. Τσακαλῶτο)	187
'Αλεξ. Χ. Μαρμπούλου. Λαί Κίτσο Καπουράνης (ιστορικό διήγημα)	193
Φιλολογικά καὶ Καλλιτεχνικά Πορτραίτα. Γεώργιος Πανταζίδης	199
Παύλου Κυριαζῆ. Καπετὰν Θανάσης Τσεκούρας (νεκρολογία)	202
Κώστα Φαφαλιού. Γιάννης Σαραλῆς (Μνημόσυνος λόγος)	203
Τῆς Συντάξεως. 'Ηπειρωτικὴ Πνευματικὴ Ζωὴ καὶ Κίνησις	205
Τῆς Συντάξεως. 'Εσωτερικὴ Ζωὴ καὶ Κίνησις	208
Κων. Φωτοπούλου. Τὰ παλιὰ Γιάννινα ('Ιστορικὴ καὶ λαογραφικὴ μελέτη)	213

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ :

Γ. Μπρουζιώτης — Γ. Κατσαρός
Κωλέττη 4, 106 81
Τηλ. 360.38.20, ΑΘΗΝΑ

ΓΕΝΝΙΕΣΑΙ - ΓΙΓΝΕΣΑΙ

(Στὸ Δῆμον Πιττοῦλη)

Ὁ ρόλος του
τὸν εἶχε διαποτίσει.
Ἦταν χρισμένος ἀρχηγός.
Κι' ἔτσι ὅπως ἦταν προικισμένος
ἐπάξια πάντα λειτουργοῦσε.
Ὅμως
τὴ δύναμη που ἀπὸ τὴ θέση
ἀντλοῦσε στὰ καθημερινὰ
μόνο γιὰ τὰ δικά του σπαταλοῦσε.
Ἔτσι,
ὅταν στὴν ἀνάγκη
μὲ σύνεση καὶ μὲ ἀγάπη
ἐνεργοῦσε
δὲν ἤξεραν
ἂν ἦταν ἀπέραντα καλὸς
ἢ πὼς τοῦ ταίριαζε
προπάντων
νὰ εἶναι ἀρχηγός.

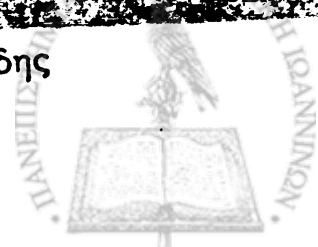
ΠΟΠΗ ΜΑΡΝΕΛΗ - ΠΙΤΟΥΛΗ

Π Π Ε Ι Ρ Ω Τ Ι Κ Η Π Ι Ν Α Κ Ο Θ Η Κ Η

Ὁ Φωτογράφος Γεώργ. Πανταζίδης

ΕΚΘΕΣΗ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1985

Κατὰ τὴ Γεν. Συνέλευση τῆς 14ης Ἀπριλίου 1986

Κύριοι Ἐταῖροι,

Σύμφωνα μὲ τὶς διατάξεις τοῦ Καταστατικοῦ μας ἔρχεται τὸ Συμβούλιο σήμερα νὰ λογοδοτήσῃ ἐνώπιόν σας γιὰ τὰ «πεπραγμένα» τοῦ ἔτους 1985.

Καὶ κατὰ τὸ λήξαν ἔτος οἱ ἐλάχιστοι ἐμεῖς ἐναντι τῶν σημαντικῶν προκατόχων συνεχίσαμε ἀδιατάρακτα τὸ ἐκπολιτιστικὸ ἔργο τῆς Ἑταιρείας στοὺς κατὰ παράδοση τομεῖς τῆς δραστηριότητάς της.

Α' ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

Τὸ πρόγραμμα τῶν διαλέξεων, πάντα στὴ μεγάλη αἴθουσα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἄρχισε μὲ θέμα ἀπὸ τὸν Προεπαναστατικὸ Διαφωτισμό, στὸν ὁποῖον ἡ Ἑπειρος ἔπαιξε κυριαρχικὸ ρόλο.

Ἡ πρώτη ὁμιλία ἔγινε στὶς 23 Ἰανουαρίου 1985 μὲ ὁμιλητὴ τὸν Καθηγητὴ τῆς Ἱστορίας τῆς Φιλοσοφίας στὸ Πανεπιστήμιο τῶν Ἰωαννίνων κ. Βασίλειο Κύρκο καὶ θέμα: Ὁ νεοελληνικὸς διαφωτισμὸς καὶ ἡ ἀκμὴ τῶν Γραμμάτων τῆς Ἑπειρο.

Ἡ δευτέρη ὁμιλία ἔγινε στὶς 20 Φεβρουαρίου 1985 μὲ ὁμιλητὴ τὸν ἐπίσης Καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων κ. Γεώργιον Καλλίστρατον καὶ μὲ θέμα: Ἡ κοινωνικὴ συμβολὴ τοῦ Ἐργαστηρίου

Πειραματικῆς Φυσιολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων στὴν Ἀνάπτυξη τῆς Ἑπειρο.

Ἡ τρίτη πνευματικὴ ἐκδήλωση ἔγινε στὶς 3 Ἀπριλίου 1985, μὲ θεματὴν ἀνάλυση τοῦ πνευματικοῦ ἔργου τῆς Κυρᾶς τῶν Ἑπειρωτικῶν Γραμμάτων Χρυσάνθης Ζιτσαίας.

Μετὰ σύντομη εἰσαγωγή τοῦ Προέδρου τῆς Ἑταιρείας, τὴν ἀνάλυση ἔκαμε ἡ κυρία Ρούλα Παπαδημητρίου.

Ἀπήγγειλαν ποιήματα ὁ ἡθοποιὸς τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου κ. Βασίλης Παπανίκας καὶ ἡ κυρία Λέλα Ἀμπατζή-Γκογκώνη.

Ἡ ἀφιερωμένη στὴ Χρυσάνθη Ζιτσαία βραδυὰ ἔμεινε ἀλησμόνητη. Ὅχι μόνο οἱ Ἑπειῶτες Ἀκροατὲς ἀλλὰ καὶ πλῆθος κόσμου ἀπὸ τὴν Ἀθήνα ἔλαθε μέρος στὴν ἐκδήλωση τὴν ἀφιερωμένη στὴν τιμώμενη κυρία.

Ἡ τετάρτη ὁμιλία ἔγινε στὶς 29 Ἀπριλίου 1985 μὲ ὁμιλητὴ τὸν Διδάκτορα τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Κωνσταντῖνον Κασίνην καὶ μὲ θέμα: Εἰρηναῖος Ἀσώπιος (1825—1905) Ἀκμὲς τοῦ βίου καὶ τοῦ ἔργου του.

Ἡ πέμπτη ὁμιλία ἔγινε στίς 18 Δεκεμβρίου 1985, μέ ὁμιλητὴ τὸν κ. Παναγιώτη Χριστόπουλο δ. Φιλολογίας καὶ μέ θέμα: Ἡ Μοσχόπολη τῆς Βορ. Ἡπειροῦ. Ἐναστοχαστικὸ ὁδοιπορικόν. Προβλήθηκαν εἰκόνες ἀπὸ τὴ σύγχρονη Μοσχόπολη καὶ τὰ σωζόμενα ἐρείπια τῶν ἱστορικῶν μνημείων της καθὼς καὶ γκραβοῦρες ἀπὸ χειρόγραφα τῶν ἱστορικῶν της ἐκδόσεων καὶ ἀπὸ σωζόμενες τοιχογραφίες τῶν ναῶν της.

Ἡ στάθμη τῶν ὁμιλιῶν ἦταν καὶ πέρυσι σύμφωνη μέ τὴν μακρὰ παράδοση τῆς Ἑταιρείας. Τὰ θέματα πάντοτε ἀπὸ τὸν πνευματικὸ χῶρο τῆς Ἡπείρου καὶ οἱ ὁμιλητὲς ἐκλεκτὰ στελέχη τῆς ἑλληνικῆς διανόησης.

Τὸ Δ. Σ. τῆς Ἑταιρείας ἐκφράζει τὴν εὐγνωμοσύνη της πρὸς τοὺς κυρίους Βασίλειον Κύρκον, Γεώργιον Καλλίστρατον, Κων. Κασίνην, Παν. Χριστόπουλον, Βασίλ. Παπανίκαν καὶ τὴν κυρίαν Ρούλαν Παπαδημητρίου, πού ὄχι μόνο μέ προθυμία καὶ ἀφιλοκέρδεια, ἀλλὰ καὶ οικονομικὲς θυσίες γιὰ ἔξοδα μετακινήσεως ἀπὸ τίς ἔδρες τοὺς ἔστερξαν νὰ συντρέξουν τὴν ἐκτέλεση τοῦ προγράμματος τῆς Ἑταιρείας.

Β' ΔΕΛΤΙΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

Συνεχῶς βελτιούμενο ἐξεδόθη κατὰ τὸ περασμένο ἔτος καὶ τὸ περιοδικὸ τῆς Ἑταιρείας. Περιλαμβάνει πάντοτε τὴν ἀγγελία τῶν προγραμ-

ματισμένων διαλέξεων καὶ ποικίλη ἀνέκδοτη ὕλη ἱστορική, λαογραφική, φιλολογικὴ καὶ βιβλιογραφικὴ ἐκλεκτῶν συνεργατῶν.

Σημαντικὴ πρόοδος σημειώθηκε στὸ Δελτίο πού τὸ κάνει συμπαθέστερο στὸ Ἑπειρωτικὸ κοινόν, ἀλλὰ καὶ χρήσιμο στὴν ἐπιστῆμὴ τῆς ἱστορίας καὶ Λαογραφίας μέ τὴν καθιέρωση ἐνθέτου ὀκτσελίδου εἰκόνων, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ λήξαντος Ἑταιρικοῦ ἔτους, σὰν παράρτημα μέ τὸν τίτλο «Ἑπειρος Εἰκονογραφημένη». Παρήλασε καὶ θὰ συνεχίζεται νὰ παρελαύνει ἡ Ἑπειρωτικὴ ζωὴ τοῦ παρελθόντος μέσα σὲ εἰκόνες.

Γιὰ τοὺς παραπονουμένους πὼς δὲν δημοσιεύονται εἰκόνες ἀπὸ τὴν ἰδιαίτερη πατρίδα τοὺς ἡ ἀπάντηση εἶναι: «ὃ ἔχω τοῦτο σοι δίδωμι».

Ἄς φροντίσουν γιὰ τὴν ἀποστολὴ φωτογραφικοῦ ὕλικου, ὥστε νὰ ὀλοκληρωθεῖ ὁ Φωτογραφικὸς Ἄτλας τῆς Ἡπείρου, πού εἶναι καὶ ὁ τελικὸς στόχος.

Ἡ γλωσσικὴ μορφή τοῦ περιοδικοῦ τῆς Ἑταιρείας γίνεται ἀποδεκτὴ μέρα μέ τὴν ἡμέρα ἀπὸ περισσότερους ἀναγνώστες. Ἡ δημοτικὴ γλῶσσα τῶν κειμένων της δὲν περιέχει τοὺς φρικτοὺς νεοσολοικισμούς, πού προσβάλλουν τὴν ἀκοή. Δὲν θὰ ἰδεῖ κανεὶς γλωσσικὲς ἀκρότητες. Ἐξ ἄλλου συνεργάτες μας γίνονται δεκτοὶ καὶ οἱ χρήστες τῆς καθαρεύουσας. Δικὴ μας εἶναι κι αὐτὴ εἶχε πεῖ ὁ Παλαμᾶς. Οὔτε μπορούμε νὰ ἀγνοήσουμε ὅτι ἔχει γραφεῖ στὴν καθαρεύουσα στὰ 156

χρόνια του Ἐλευθέρου Ἑλληνικοῦ Βίου.

Οἱ καινοτομίες στὴν ἔκδοση τοῦ Περιοδικοῦ τῆς Ἑταιρείας (ἑξώφυλλα ἑγχρώμα καὶ ἔνθετο ὄφσετ εἰκόνων) ἐπιβάρυναν τὸ κόστος τῆς καὶ γεννήθηκε ἡ ἀνάγκη τῆς αὐξήσεως τῆς συνδρομῆς ἀπὸ πεντακόσιες σὲ χίλιες δραχμὲς γιὰ νὰ ἀντιμετωπισθεῖ ἡ δαπάνη. Τοῦτο καὶ ἀπεφάσισε τὸ Δ. Συμβούλιο.

Πρὸς ὅλους τοὺς Συνεργάτες τοῦ Περιοδικοῦ ἀπευθύνονται θερμὲς εὐχαριστίες γιὰ τὴν ἀνιδιοτελεῖ προσφορά τους.

Γ' ΑΚΙΝΗΤΟ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Εἶναι γνωστὲς ἀπὸ τὴν περυσινὴ Γενικὴ Συνέλευση οἱ προϋποθέσεις τῆς ἀγορᾶς τοῦ Β' διαμερίσματος τῆς Ἑταιρείας. Μὲ ἐθελοντικὸ δανεισμὸ τῶν Μελῶν τοῦ Δ. Συμβουλίου ποσοῦ Δρχ. 750.000 καὶ μὲ ταμειακὰ διαθέσιμα Δρχ. 192.287 Δρχ. ἀγαράστηκε τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1985 καὶ ἀποτελεῖ σήμερα ἰδιοκτησία τῆς Ἑταιρείας.

Καθὼς θὰ θυμάστε — εἶναι γραμμένο στὴν περυσινὴ λογοδοσία — ἐγράψαμε: «Τὸ περαιτέρω ζήτημα τῆς ἐξοφλήσεως ἀνέλαβε ὁ πατριωτισμὸς τῶν Ἑπειρωτῶν, ποὺ ἀπὸ μῆνα σὲ μῆνα ἐκμηδενίζει κάθε ὑποχρέωση καὶ ἀνεβάζει τὴν Ἑταιρεία στὴν Πανελλήνια συνείδηση».

Σὰς ἀναγγέλλουμε εὐχαρίστως, ὅτι σὲ λιγώτερο ἀπὸ χρόνον διάστημα ἐξοφλήθηκε κάθε ὑποχρέωση πρὸς πᾶσα κατεύθυνση «ἡπειρωτι-

κῶ τῶ τρόπῳ». Καὶ εἶναι ἐκπληκτικὸς ὁ πίνακας, ποὺ προσεχῶς θὰ δημοσιεύσουμε, ἀπὸ τὸν ὁποῖον φαίνεται ἡ ἐνθουσιαστικὴ συμπαράσταση τῶν Συμπατριωτῶν μας. Ἀλλὰ τὰ ἀποτελέσματα θὰ τὰ ἀκούσετε στὴν ἀνάλυση τῶν οἰκονομικῶν στοιχείων.

Δ' ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Ἡ οἰκονομικὴ κατάσταση τῆς Ἑταιρείας παρουσιάζει αἰσιόδοξη εἰκόνα. Ἡ περυσινὴ χρῆση ἀφῆκε πείρσσευμα Δρχ. 392.017.

Τὰ ἐνεργητικὰ στοιχεῖα τοῦ Ἰσολογισμοῦ περιλαμβάνουν τὰ δύο Διαμερίσματα τῆς Ἑταιρείας μὲ ἀξία κτήσεως Δρχ. 2.685.723 φετινὸς Ἰσολογισμὸς καθὼς καὶ ἓνα στὸκ ἐκδόσεων καὶ τευχῶν τοῦ Περιοδικοῦ σημερινῆς ἀξίας Δρχ. 3.000.000.

Τὸ πρόβλημα ποὺ ἀπασχολεῖ τὸ Συμβούλιο τῆς Ἑταιρείας εἶναι ὅτι τὰ ἔσοδά της εἶναι ἀνταποδοτικὰ τῆς δραστηριότητάς της. Δὲν ἔχει πάγια ἔσοδα ἀπὸ ἐνοίκια ἢ τόκους καταθέσεων. Συνεπῶς κάθε ὀλιγωρία σημαίνει ἐλάττωση τῶν πόρων της.

Φιλοδοξία τοῦ Συμβουλίου εἶναι ἡ αὐξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Συνδρομητῶν τοῦ Δελτίου της, ποὺ ἔχει σημαντικὲς δυνατότητες νὰ πραγματοποιηθεῖ, ὥστε νὰ τεθοῦν ἀσφαλέστερες οἰκονομικὲς θάσεις.

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ καὶ τέλος στὸ ἐπόμενο).

Ἀπόψεις στὴν ἐξιστόρηση τῶν πολεμικῶν γεγονότων τῆς Ἑποποιΐας τοῦ '40

Τοῦ Ὑποστρατήγου ἐ. ἀ. ΧΡΗΣΤΟΥ ΦΑΣΟΝ

ΣΗΜ. ΣΥΝΤ.: Στὸ τεῦχος Φεβρουαρίου 1986 τοῦ Δελτίου τῆς Ἑταιρείας δημοσιεύτηκαν ἄρθρα τῶν Θρασ. Τσακαλώτου Ἐπιτόμου Ἀρχηγοῦ τοῦ ΓΕΣ, Στάθ. Λαμπρίδη Φιλολόγου Γυμνασιάρχῃ, Γεν. Γραμματέα τῆς Ἑταιρείας καὶ Ἀλεξ. Χ. Μαιμιπούλου Προέδρου τῆς Ἑταιρείας, ἀναφερόμενα στὰ πολεμικὰ γεγονότα τῆς Ἑποποιΐας τοῦ '40. Τὰ ἄρθρα αὐτὰ ἐπροκάλεσαν σχόλια καὶ ἐκέντρισαν ἐπιζῶντες τιμημένους ἀγωνιστὲς νὰ ἀναθυμηθοῦν τὰ παλιὰ καὶ νὰ εἰσφέρουν πολὺτιμες κρίσεις, ἐν πολλοῖς ἀντίθετες πρὸς τὰ ὑποστηριζόμενα κυρίως ἀπὸ τὸ στρατηγὸ κ. Θρασ. Τσακαλώτο.

Ἄν καὶ μᾶς προβληματίσει ἡ ἔκταξη τῶν ἀπαντήσεων τῶν σχολιαστῶν ἐθεωρήσαμε χρέος νὰ δημοσιεύσουμε αὐτὲς στὸ κατ' ἐξοχὴν Ἱστορικὸ Περιοδικὸ τῆς Ἑταιρείας, ποὺ ἔτσι δικαιώνει κάθε φορὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ στὴν ἱστορικὴ ἔρευνα.

Οἱ ἀπαντήσεις γίνονται ἀπὸ τοὺς ὑποστρατήγους σήμερα ἐ. ἀ. κυρίως Χρήστο Φασόη καὶ Μιχαὴλ Σούλη δρῶντα πρόσωπα στὰ πολεμικὰ γεγονότα τοῦ 1940 ἀναφερόμενα ὀνομαστικὰ στὸ βιβλίον τοῦ Χαρ. Κατσιμήτρου «Ἱππεὺς προμαχού-σα» καὶ ἀκολουθοῦν.

α.χ.μ.

Ἀθῆναι 14 Μαΐου 1986

Ἐσχάτως ἔλαβα γινῶσιν τριῶν ἄρθρων τὰ ὁποῖα ἐγράφησαν μὲ ἀ-

φορμὴ τὴν ἐπέτειο τοῦ πολέμου 1940—41, εἰς τὸ τεῦχος μηνὸς Φεβρουαρίου ἐ. ἔ. Σχετικὰ μὲ τὰ ἄρθρα τῶν κ.κ. Λαμπρίδη καὶ Μαιμιπούλου, προτίθεμαι νὰ γράψω τὴν ἀποψή μου εἰς προσεχὲς σημείωμα. Σήμερον θὰ ἀναφερθῶ εἰς τὸ ἄρθρον «Ἡ Ἱστορικὴ ἀλήθεια» τοῦ Στρατηγοῦ Θρ. Τσακαλώτου. Ἐὰν ἐξαιρεθοῦν τὰ εἰς τὸ ἄρθρον ἀναφερόμενα διὰ τὸν Δαθάκη, τὰ ὑπόλοιπα ἀναφέρονται εἰς τὴν VIII Μεραρχίαν, κατὰ τὴν ἀρχικὴν φάσιν τοῦ Πολέμου καὶ μέχρι τῆς προσεγγίσεως τῶν τμημάτων τῆς εἰς τὴν Ἑλλην-Ἀλβανικὴν μεθόριον κατὰ τὴν ἀντεπίθεσίν τῆς. Εἰς αὐτὰ τὰ πλαίσια θὰ περιορισθοῦμε καὶ ἡμεῖς.

Εἰς τὴν VIII Μεραρχίαν εἶχα τὴν τιμὴ νὰ ὑπηρετήσω ἀπὸ Ἰανουαρίου 1936 μέχρι τέλους τοῦ Ἑλληνο-Ἰταλικοῦ πολέμου. Εἰδικὰ ἀπὸ τῆς ἐπιστρατεύσεως τοῦ 1939 μέχρι 13 Νοεμβρίου 1940 (ὅτε μοῦ ἀνετέθη Διοίκησις Πυροβολαρχίας), ὑπῆρξα εἰς τὴν Διοίκησιν Πυρ)κοῦ, εὐρισκόμενος κατ' ἀνάγκην εἰς ἐπαφὴ μὲ τὸ Ἐπιτελεῖο τῆς Μεραρχίας. Ἐπομένως δὲν εἶμαι ξένος πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ ἁρθροῦ ἀναφερόμενα πρόσωπα.

Ἐκ προοιμίου δηλώνω ὅτι, τὸ δυνατόν, θὰ ἀποφύγω νὰ ἐκθέσω προσωπικὲς ἀναμνήσεις, διὰ νὰ μὴ κατηγορηθῶ καὶ ἐγὼ διὰ συναισθηματισμό, ὅπως ὁ κ. Τσουκανέλης.

Διὰ τὰ ἐπαινούμενα ἀπὸ τὸ ἄρθρο πρόσωπα, Ὑποστράτηγο Κατσιμήτρο Χαρ. καὶ Ταγ)ρχην (τότε) Πετρουτσόπουλον Παν., οὐδεὶς ψόγος.

Διατί ὅμως ἡ καταφορά κατὰ τοῦ Ἀρχηγοῦ Πυρ)κοῦ Μαυρογιάννη Παν., Ἐπιτελάρχου Δρίθα Χαρίλ. καὶ Λοχαγοῦ Μηχ. (τότε) καὶ νῦν Στρατηγοῦ ἐ.ἀ. Σούλη Μιχ.;

Διὰ τὸν τελευταῖον εὐρισκόμενον ἐν ζωῇ, οὐδὲν θὰ ἀναφέρωμεν. Ἐὰν θέλει ἡμπορεῖ νὰ ἀπαντήσῃ ὁ ἴδιος.

Διὰ τοὺς δύο πρώτους ὅμως, θεωροῦμεν ὅτι εἶναι θέμα ἡθικῆς τάξεως δι' ἡμᾶς, νὰ ἀποκρούσωμεν τὴν ἄδικη σπίλωση τῆς μνήμης των.

Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀνακύπτει τὸ ἐρώτημα: Διατί ἐπὶ τόσα χρόνια ὅταν ζοῦσαν οἱ προπηλακιζόμενοι δὲν ἐδημιουργήθη ἀνάγκη ἀποκαταστάσεως τῆς «ἱστορικῆς ἀλήθειας»; Τὸ σχετικὸ ἐρέθισμα ὑπῆρχε ἀπὸ τὸ 1953 τουλάχιστον, μὲ τὴν κυκλοφορίαν τοῦ βιβλίου τοῦ Στρατηγοῦ Κατσιμήτρου,¹ ὅπου καὶ οἱ δύο ἐπαινοῦνται.

Ὁ εἰς τὸ ἄρθρον, ἐπαινούμενος καὶ θαυμαζόμενος — δικαίως — Δ) τῆς VIII Μεραρχίας, ἀποκαλεῖ εἰς τὸ βιβλίον, τὸν Ἐπιτελάρχην του Δρίθα «ψυχὴ τῆς προπαρασκευῆς τῆς ἐπιστρατεύσεως», «ἄξιο καὶ ἱκανὸ καθ' ὅλα», «ἄμεσο βοηθὸ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος καὶ πολύτιμο συνεργάτη».² Ἐὰν λοιπὸν Δρίθας ἦτο ὅπως τὸ ἄρθρο τὸν

παρουσιάζει — ἀνεδαφικὸ, ἀντιδραστικὸ, ἀντιπρόσωπο τοῦ ΓΕΣ ἄρα ἄπιστο πρὸς τὸν Διοικητὴ του — ἡ ἀπλὴ λογικὴ λέγει ὅτι θὰ ζητοῦσε ἀμέσως τὴν ἀντικατάστασίν του ὁ Μέραρχος. Ποῖος θὰ τοῦ ἠρνεῖτο, ὅταν ὁ Ἀρχιστράτηγος τόσα πάλλὰ ἀνέμενε ἀπὸ τὴν VIII Μεραρχία καὶ τὸν Διοικητὴ τῆς;

Ἀνεξάρτητα τοῦ τί συνέτρεξε, ἄρκετὰ μετὰ τὸν πόλεμο, μεταξὺ τῶν δυὸ τούτων ἀνδρῶν, δὲν εἶναι ὀρθὸν νὰ κρίνωμεν τὴν δρᾶσιν τοῦ οἰουδήποτε, ἀναδρομικά, ὑπὸ τὸ πρίσμα μετέπειτα γεγονότων.

Ἄς ἔλθωμεν τώρα εἰς τὰς κατηγορίας κατὰ Συν)ρχην Μαυρογιάννη καὶ τὸ «Ὀπλοποῦ διοικοῦσε, τὸ Πυροβολικόν, διὰ τὸ ὁποῖον ἐκφράζεται (καὶ δι' αὐτὸ ἀκόμη) τόσο μειωτικὰ τὰ ἄρθρα τοῦ στρατηγοῦ Τσακαλώτου. Γιατὶ τόση ἀδικία στὴν προσφορά τῶν Ἀξ)κῶν καὶ Ὀπλιτῶν τοῦ Πυρ)κοῦ; Μήπως ἐπειδὴ ὅσο μειώνεται καὶ ταπεινώνεται τὸ «Ὀπλο, ταπεινώνεται αὐτόματα καὶ μειώνεται καὶ ἡ ἀξία τοῦ Ἀρχηγοῦ του; Δὲν θὰ ἐμμείνωμεν εἰς τὸν χαρακτηρισμὸ τοῦ Κατσιμήτρου ὅτι κατὰ τὴν ἀμυντικὴ μάχην τῆς Μεραρχίας, τὸ Πυρ)κὸν ὑπῆρξεν ὄντως ὁ Βασιλεὺς τῶν «Ὀπλων».³ Δι' ἡμᾶς ὅλα τὰ «Ὀπλα εἶναι ἰσότιμα. Καὶ τὸ Πεζικὸ πρῶτον ἐν ἴσῃ. «Ὅλα συμβάλλουν, κάθε ἓνα σύμφωνα μὲ τὴν ιδιότητές του, εἰς τὴν εὐτυχὴ ἐκβασὴν τοῦ ἀγῶνα.

Τὸ ἄρθρο ὑποστηρίζει ὅτι οἱ ἄνδρες τοῦ Πυρ)κοῦ «μακρὰν τοῦ πεδίου μάχης» ἐπιστρατεύουσιν μόνον τὰς τεχνικάς των γνώσεις καὶ δὲν ἔχουν παρὰ νὰ χειρίζονται ὀρθῶς

τὰ ὄργανα σκοπεύσεως! Ἐν ἄλλοις λόγοις οὔτε εὐψυχία τοὺς ἀναγνωρίζεται, οὔτε συμμετοχὴ εἰς τοὺς κινδύνους τῆς μάχης.

Ἀλλὰ πῶς συμβιβάζονται τὰ ἀνωτέρω μὲ τὴν διαβεβαίωση τοῦ ἰδίου ἄρθρου, εὐθὺς ἀμέσως, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸ Πυροβολικὸ «τοὺς ἐσακάτεψε»; (δηλ. τὸν ἐχθρό). Καὶ ἀφοῦ πράγματι τοὺς ἐσακάτεψε καταρρέει ἀφ' ἑαυτοῦ ὁ ἰσχυρισμὸς «μακρὰν τοῦ πεδίου μάχης». Ἐκτὸς ἐὰν πεδίου μάχης τὸ ἄρθρον ἐννοεῖ τὰς τοποθεσίας τῶν Λόχων ἢ Ταγμάτων ἐν πρώτῳ κλιμακίῳ. Ἄς ἐξηγηθεῖ σαφέστερα. Εἰς τὴν πραγματικότητα τὸ Πυρ)κό, ἐλαφρὸ ἢ βαρὺ, τάσσεται ἐντὸς τῆς διατάξεως Πεζικοῦ τῶν ἐν πρώτῳ κλιμακίῳ Μεραρχιῶν. Ἄλλως δὲν ἡμπορεῖ νὰ «σακατέψει» τὸν ἐχθρό.

Καὶ ἐὰν χρειασθεῖ, ἐφ' ὅσον ἀποκαλυφθεῖ τὸ πρὸ αὐτῶν μέτωπο, οἱ ἄνδρες τοῦ Πυρ)κοῦ ἀρπάζουν τὰ τυφέκια καὶ αὐτόματα Ὅπλα τοὺς καὶ πολεμοῦν σὰν Πεζικό, χρησιμοποιώντας καὶ τὰ πυροβόλα τοὺς δι' ἄμεσο βολή, σὰν τρομερὲς καραμπίνες. Ὡς παράδειγμα φέρω τὴν II Μοῖρα τοῦ 102 Συν)της Πυρ)κοῦ, Πυροβολαρχία τῆς ὁποίας ἐπεζομάχησε στὴν Ἀμφιλοχία (8.6.48), στὸ Τσαρακλιμάνι (ἓνα μῆνα περίπου βραδύτερα), κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις Μουργκάνας 1948 καὶ τέλος ὁλόκληρη ἡ Μοῖρα μετὰ τὴν Ἐπταχωρίου καὶ Πενταλόφου, ἀρχὰς Αὐγούστου ἰδίου ἔτους. Καὶ εἰς τὰς τρεῖς περιπτώσεις, οἱ γενναῖοι αὐτοὶ ἔσωσαν τὴν τιμὴν τοὺς καὶ τὴν τιμὴν τῆς Μονάδος τοὺς. Ἀπώλειες

εἰς τὴν ἐντὸς διμήνου τρεῖς αὐτὲς πεζομαχίες: Νεκροὶ ἀξ)κοὶ 3, Ὅπλῖται 9. Τραυματῖαι ἀξ)κοὶ 1, Ὅπλῖται 7. Καὶ δὲν εἶναι οἱ μοναδικὲς περιπτώσεις. Κακῶς λοιπὸν τὸ ἄρθρο ἀφήνει σαφῶς νὰ ὑπονοηθεῖ τὴν ἔλλειψιν εὐψυχίας καὶ μὴ συμμετοχῆς εἰς τοὺς κινδύνους τοῦ πεδίου Μάχης, διὰ τοὺς ἄνδρας τοῦ Πυρ)κοῦ.

Ἀλλὰ καὶ κατ' ἄλλο τρόπο τὸ ἄρθρο θάλλει κατ' αὐτῶν μειωτικά. Εἰς τὴν σπονδὴν αἵματος ποὺ προσφέρουν, χάριν τῆς ἐλευθερίας, μαζί μὲ τοὺς συναδέλφους των τοῦ Πεζικοῦ καὶ τῶν ἄλλων Ὅπλων, τὸ κάθε ἓνα ἀναλογικὰ μὲ τὴν ἀριθμητικὴν τοῦ δύναμη. Δίδει βέβαια τὸ ἄρθρο κάποιους ἀριθμούς: Σὲ 500 τραυμ. Πεζικοῦ, 1—5 τραυματῖαι Πυρ)κοῦ, παραπέμπει δὲ τοὺς ἀναγνώστας εἰς τὴν στατιστικὴν τῶν θυμάτων. Ποῦ νὰ τὴν εὔρουν; Οἱ διδόμενοι ἀπόλυτοι ἀριθμοὶ δὲν εἶναι στατικοὶ (μάλιστα εἶναι ἀτεκμηρίωτοι). Ἡ στατιστικὴ δίδει ἀναλογίαις ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν (ὅπως λ.χ. εἰς βιβλίον Θρ. Τσακαλώτου: «40 χρόνια Στρατιώτης τῆς Ἑλλάδος». Θύματα ἀξ)κοὶ - Ὅπλῖται, συνολικὸς ἀριθμὸς τούτων — ὅχι καθ' ὅπλον—σελ. 287—288).

Κατωτέρω παραθέτομεν στατιστικὸν πίνακα θυμάτων (νεκρῶν) καθ' Ὅπλον. Ἀφορᾷ νεκροὺς ἀξ)κοὺς καὶ Ὅπλῖτας τῆς 1ης Ἑλληνικῆς Ταξιαρχίας ΕΛ ΑΛΑΜΕ·Ι·Ν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πολεμικῆς τῆς δράσεως εἰς Βορ. Ἀφρικὴν (9 Αὐγ. — 19 Δεκ. 1942).⁴

ΝΕΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

ΟΠΛΟΝ	ΔΥΝΑΜΙΣ 'Αξ) κοί - όπλίται	ΝΕΚΡΟΙ	ΑΝΑΛΟΓΙΑ %
Πεζικόν (3 Τάγματα + Λόχος Πολυβόλων)	2950	35	1,19%
Πυροβολικόν (Σύν)γμα Πυρ)κοῦ + Α)Τ Μοῖρα	877	37	4,22%
Μηχανικόν	273	11 16	1,35% 5,86%

Ὁ Πίναξ ἀναφέρεται θέβαια εἰς νεκρούς, ἀλλὰ καὶ εἰς τραυματίας ἢ ἀναλογία λέγει ἢ λογική, θὰ εἶναι περίπου ἢ ἰδία. Ἐξ αὐτοῦ τοῦ πίνακος συνάγεται ὅτι προπορευομένου κατὰ πολὺ τοῦ Μηχανικοῦ, ἢ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου ὑποστηριζομένη ἀναλογία θυσιῶν Πεζικοῦ — Πυρ)κοῦ ΔΕΝ εὐσταθεῖ. Δυστυχῶς δὲν διαθέτομεν ἄλλα στοιχεῖα ἀπωλειῶν καθ' Ὀπλον. Ἐὰν ἔχουν οἱ ὑποστηρίζοντες τὰ τοῦ ἄρθρου, ἄς τὰ παραθέσουν.

Ἡ σύνταξις (εἰσαγωγή Ἀλεξ. Χ. Μαμμοπούλου) τοῦ περιοδικοῦ παρατηρεῖ, ὅτι τὸ ἄρθρο ἐνῶ δημοσιεύει τόσα ἐπιβαρυντικὰ εἰς θάρος Μαυρογιάννη, δὲν ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀξιόλογον ἔργον αὐτοῦ διὰ τὴν ὁχύρωση. Δικαιολογημένη ἢ παρατήρησις. Ἄς ἴδωμεν αὐτό.

Ἀπὸ τῆς παρουσιάσεώς του εἰς τὴν Μεραρχία (Αὐγουστος 1939, ὁ Μαυρογιάννης μέχρι τοῦ πολέμου διετέλεσεν Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς ὁχυρώσεως. Μετὰ τὴν ἀποστράτευση τοῦ 1939, ἐζήτησεν ὁ ἴδιος ἀπὸ τὴν Μεραρχία, νὰ τοῦ ἀνατεθεῖ ἡ ὑλοποίησις τῶν ἀποφασισθέντων ἢ ἀποφασιζομένων κατὰ καιροὺς ἔργων. Σημειωτέον ὅτι μέχρι τότε πολὺ ὀλίγα ὁχυρωματικὰ ἔργα εἶχον γίνεῖ εἰς τὸ μέτωπον Ἡπείρου. Μὲ μικρὰ Στρατιωτικὰ τμήματα, ἐλάχιστα χρηματικὰ καὶ ὑ-

λικὰ μέσα, μὲ τὴν πρόθυμη συμβολῇ τῶν κατοίκων τῶν παραμεθορίων χωρίων καὶ μοναδικούς ἐπιβλέποντας Ἀξ)κοὺς Μηχανικοῦ τὸν Λοχαγὸν Σούλην Μιχ.⁶ καὶ τὸν βοηθόν του Ἀνθ)στὴν Τσέκενην. Μὲ τὴν καθορισθεῖσαν σειρὰν ἐπείγοντος, ἀναλόγως πρὸς τὴν ἐκτιμωμένην ὑπὸ τῆς Μεραρχίας ἐχθρικήν ἀπειλήν, μὲ ὑπεράνθρωπη προσπάθεια ὅλων τῶν μετεχόντων, μέχρι τῆς ἐνάρξεως τοῦ πολέμου κατεσκευάσθη ἐκτεταμένο ὁδικὸ δίκτυο (62 χλμ. νέων καρροποιήτων, νέαι ἡμιονικοί, διευθετήσεις παλαιῶν κ.ἄ.) καθὼς καὶ πλῆθος ἔργων ἐκστρατείας.

—Εἰς τὴν ζώνην ὑποχωρητικοῦ ἐλιγμοῦ τῶν μονάδων προκαλύψεως.

—Εἰς τὴν τοποθεσίαν Ἐλαία (Καλπάκι) — Καλαμᾶς.

Εἰς τὴν τελευταίαν τὸ θάρος ἀμυντικῆς ὁργανώσεως ἐδόθη εἰς τὰ ἐκατέρωθεν τῆς στενωποῦ Καλπακίου ὑψώματα (Ὑποτομεῖς Σουδενῶν καὶ Καλπακίου. Δευτερευόντως εἰς τὴν ἀμέσως ἀριστερὰ αὐτῶν περιοχὴν ἀπὸ Βροντισμένης μέχρι Μοῆς Σωσίνου (Ὑποτομεῖς Βροντισμένης καὶ Γκρίμπιανης), καὶ κατὰ τρίτον λόγον εἰς τὸν Τομέα Θεσπρωτίας (Ὑποτομεῖς Νεοχωρίου καὶ Παραποτάμου).⁷ Εἰς τοὺς Ὑποτομεῖς Ἀώου, Βρουσίνας καὶ Γρανιτσοπούλας (ὁ ὁποῖος ὑπήχθη ὑπὸ τὸν Σύν)ρχην Πεζ. Τσακαλῶτον Θρ. ὅστις

ἀνέλαβε τὴν Δ)σιν αὐτοῦ ἀπὸ 6ω τῆς 28ης Ὀκτωβρίου)⁸ ἐλάχιστα εἶχον γίνει, ἐλλείπει χρόνου καὶ μέσων, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν ἐκτίμησιν τῆς Μεραρχίας ὅτι ἡ κατ' αὐτῶν ἐχθρική ἀπειλή δὲν θὰ ἦτο σοβαρά.

Θὰ ἦτο ἀνιάρᾳ ἡ ἀπαρίθμησης τῶν κατασκευασθέντων ἔργων. Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρομεν ὅτι κατεσκευάσθησαν⁹ 289 πολυβολεῖα (20 διπλᾶ ἐντὸς βράχων), 140 σκέπαστρα τῶν 30 ἀνδρῶν ἑκαστον, Ἀντιαρματικαὶ (Α)Τ) τάφροι μήκους 2200 μ., Α)Τ φράγματα (ἀποτμήσεις) 2000 τ.μ. κλπ. Ὅπωςδήποτε μὲ τὰ ἀπλᾶ αὐτὰ ἔργα ἐκστρατείας ἡ τοποθεσία ἀμύνης κατέστη τόσον ἰσχυρὰ ὥστε νὰ ἀνθέξει εἰς τὴν ἰσχυρὰ πίεση δύο Μεραρχιῶν, ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, βομβαρδιζομένη ἀνηλεῶς ὑπὸ τοῦ βαρέως Πυρ)κοῦ καὶ τῆς Ἀεροπορίας.¹⁰

Εἰς τὴν γενικὴ ἐκθεση περὶ τοῦ πολέμου 1940—41 ἡ ὁποία συνετάγη ἀπὸ Ἐπιτροπὴ ἐξ Ἀντιστρατήγων ἐ.ἀ. (Καθενιώτη, Μαυροσκώτη, Παναγιωτάκου) συγκροτηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ὑπουργ. Ἐθν. Ἀμύνης, εὐθὺς μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου, ἀναφέρεται:

«Τὸ θαῦμα ὅμως τῆς ὀχυρωτικῆς ἐκστρατείας συνετελέσθη εἰς... Ἡπειρον διὰ τὴν ὁποίαν δὲν διετέθησαν παρὰ 1.400.000 δραχμαί... Διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ ὅμως τὸ θαυμάσιον αὐτὸ ἔργον ἐχρειάσθη ὁ πατριωτικὸς παλμὸς τοῦ Δ)τοῦ τῆς Μεραρχίας αὐτῆς, ὁ ὁποῖος ἐχρησιμοποίησε τὴν εἰδικότητα τοῦ Συν)ρχου Πυροβ. Μαυρογιάννη Παν. καὶ τὴν ἐξαιρετικὴν τεχνικότητα τοῦ Λοχαγοῦ Σούλη Μιχ...».¹¹

Καὶ ἄς ἀναφέρωμεν καὶ τὴν γνώμην ἡγήτορος - πολεμιστοῦ τῆς τοποθεσίας Καλπάκι — Καλαμᾶς «... παρὰ τὴν ἰσχυροτάτην πίεσιν τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἀπὸ Φιλιατῶν καὶ πρὸς Καλπάκι, ὅπου ὁμως ὑπῆρχε καλὴ, πάρα πολὺ καλὴ ὀχύρωσις καὶ πρὸ παντὸς ἀπόκρυψις τῶν μονάδων μας καὶ τῶν θέσεων τοῦ Πυροβολικοῦ μας...»¹²

Ὁ δὲ Ἀγγλος Στρατηγὸς Πέρρυ, Διοικητὴς Μεραρχίας Τεθωρακισμένων τῆς 8ης Βρετ. Στρατιᾶς, ἐπισκεφθεὶς τὴν VIII Μεραρχίαν κατὰ τὸ πρῶτο δεκαήμερον τοῦ Δεκεμβρίου 1940 καὶ ἰδὼν τὴν γενομένην Ἀντιαρματικὴ ὀργάνωσις καθὼς καὶ τὰ ἐντὸς τῆς πρὸ τῆς στενωποῦ Καλπακίου Α)Τ) τάφρου ἐννέα συντριμμένα ἄρματα τοῦ ἐχθροῦ, εἶπεν πρὸς τὸν Δ)τὴν Μεραρχίας, παρουσία τοῦ Συν)ρχου Μαυρογιάννη καὶ Ἐπιτελάρχου Δρίθα, τὰ ἑξῆς:

«Κατὰ τὴν Στρατιωτικὴν μου ζωὴν κατὰ τὸ πλεῖστον διηλθα εἰς μελέτας ἐπὶ τῶν ἀρμάτων καὶ Α)Τ) μέσων... Σᾶς γνωρίζω ὅτι καὶ ἡμεῖς κανένα ἄλλο μέτρον ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐλάβατε σεῖς, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ λάβωμεν περισσότερον...»^{12α}

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ καὶ τέλος στὸ ἐπόμενο).

1. Στρατηγοῦ Χαρ. Κατσιμήτρου: «Ἡ Ἡπειρος Προμαχῶσα».

2. Ὡς ἄνω. Ἐκδ. ΓΕΣ σελ. 26, 348.

3. Κατσιμ. Ἡπ. Πρ. σελ. 189.

4. Ἀντιστρατ. Τζανετὴ Σοφ. Τεξ)χία ΕΛ ΑΛΑΜΕ·Ι·Ν σελ. 59 (ἐλήφθησαν στοιχεῖα).

5. 26 ἐκ τῶν 37 φνοευθέντων, ἐφρονεύθησαν ἀπὸ ἀεροπορικὸ βομβαρδισμό, εἰς ἑλὴ Μούντ. Καίτοι ὁ θάνατός των προῆλ-
(ΣΥΝΕΧΕΙΑ στή σελίδα 199)

Η ΑΛΗΘΕΙΑ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΑΓΩΝΑΣ ΤΗΣ VIII ΜΕΡΑΡΧΙΑΣ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΛΠΑΚΙ ΚΑΙ ΤΟΝ ΚΑΛΑΜΑΝ - 1940

(Ψεύδη πού έχαλκεύθησαν καὶ ἀλήθειαι πού ἀπεκρύβησαν)

Τοῦ ὑποστρατήγου ἐ. ἀ. ΜΙΧΑΗΛ ΣΟΥΛΗ

Εἶναι πολὺ λυπηρὸν διὰ τὸν ὑποφαινόμενον νὰ ἀπαντᾷ εἰς τὸν σεβαστὸν Στρατηγὸν κ. Θρ. Τσακαλῶτον, ἀντικρούων ὅσα ἐκεῖνος ἔγραψεν εἰς τὸ περιοδικὸν τῆς «ΗΠΕΙΡΩΚΗΣ ΕΓΓΑΙΡΕΙΑΣ», τεύχος Φεβρουαρίου 1986 καὶ εἰς τὸ ἄρθρον τοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ 1940—41».

Εἶμαι, ὅμως, ὑποχρεωμένος κατὰ συνείδησιν, ἀλλὰ καὶ κατ' ἐπιταγὴν τῆς π ρ α γ μ α τ ι κ ῆ ς ἱστορικῆς ἀληθείας, ν' ἀνασκευάσω τὰς σωρηδὸν ἀναγραφείσας ἀνακριθείας καὶ δυσφημίσεις ὑπὸ τοῦ Στρατηγοῦ κ. Τσακαλῶτου εἰς τὸ ἄνωτέρω ἄρθρον τοῦ.

Τὸ ἄνωτέρω καθήκον μου ἀπορρέει ἀπὸ δύο λόγους:

1) Διότι οἱ συντελέσαντες εἰς τὸ ἔπος τῆς Ἡπείρου συνάδελφοί μας ἔχουν ἤδη ἀποθάνει πρὸ πολλῶν ἐτῶν καί, φυσικᾶ, οὐδεμία δυνατότης ὑπάρχει διὰ νὰ ἀπαντήσουν οὗτοι διὰ συγκεκριμένων καὶ ἀδιασέιστων στοιχείων πρὸς τὸν ἀνακριβολογοῦντα Στρατηγὸν κ. Τσακαλῶτον.

Καὶ 2) Διότι ἀνακρίβειαι καὶ δυσφημίσεις, ἀναγραφόμεναι ὑπὸ τοῦ

Στρατηγοῦ κ. Τσακαλῶτου, δύνανται (ἐνδεχομένως) νὰ ἐπηρεάσουν τὴν μέλλουσαν κρίσιν τῆς Ἱστορίας, ὡς ἐκ τῶν ἀξιωματῶν εἰς τὰ ὁποῖα ηὐτύχησεν, ἐπαξίως θεβαίως, νὰ ἀναδειχθῇ ὁ ἄνωτέρω κατηγορῶν Στρατηγός.

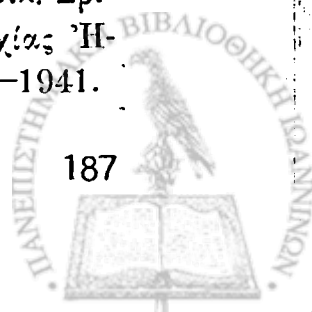
Καὶ κατὰ πρῶτον, ὡς φυσικόν, θ' ἀπαντήσω εἰς τὸν Στρατηγὸν κ. Τσακαλῶτον διὰ τὸν ὑποφαινόμενον, ἀφοῦ πρῶτον μὲ θέτει οὗτος εἰς τὸ στόχαστρον τῆς δυσφημίσεώς του.

Ι. ΜΙΧΑΗΛ Δ. ΣΟΥΛΗΣ

Περὶ τοῦ ἄνωτέρω, ὁ Στρατ. κ. Τσακαλῶτος αὐτολεξεῖ γράφει:

«Ἄς ἀφήσωμεν καὶ τὸν Στρατηγὸ Σούλη, μὲ τοὺς «κινδύνους τοῦ μέρα - νύκτα, φανταστικούς», χωρὶς ὅμως, τίποτε

(1) Ὁ τίτλος καὶ ὁ ὑπότιτλος τῆς πρὸς τὸν Στρατηγὸν κ. Τσακαλῶτον ἀπαντήσεως τοῦ ὑποστρατήγου Μιχαὴλ Σούλη ἐλήφθησαν ἀπὸ τὸ δακτυλογραφημένον βιβλίον τοῦ ἀξιωματικοῦ Ἀντ) γου Χαρίλ. Δρίβα, ἐπιτελάρχου τῆς VIII Μεραρχίας Ἡπείρου κατὰ τὴν περίεδον 1939—1941.

ἄλλο νὰ προσθέτῃ πέραν τῶν ἀνωτέρω, ὡς ἐπεξήγησιν τῆς φράσεώς του αὐτῆς.

Τί νὰ ἐννοεῖ, ἄρα γε, ὁ Στρατ. κ. Τσακαλῶτος; Ὁ Μιχαήλ Σούλης, μὴ διαθέτων μαντικὰς ἱκανότητας, ὡς ἐκείνας τῆς μυθικῆς Σιθύλλας, ἀδυνατεῖ νὰ ἐρμηνεύσῃ τὴν ἀνωτέρω, σαφῶς περιφρονητικὴν διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἔκφρασιν τοῦ Στρατηγοῦ κ. Τσακαλῶτου. Ἐχει οὖτος, ἄρα γε, συγκεκριμένα στοιχεῖα διὰ νὰ στηρίξῃ τὴν, κάθε ἄλλο παρὰ φιλόφρονα διὰ τὸν Μιχ. Σούλην, ἔκφρασίν του, ἢ ὁποῖα τὸν παρουσιάζει ὡς, δῆθεν, ψοφοδεῇ (φοβιτσιάρην) ἀλλὰ καὶ ὡς φαντασιόπληκτον ἢ, τουλάχιστον, ὡς ἄτομον μὴ δικαιούμενον νὰ λαμβάνεται σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν; Ἐὰν ὑπάρχουν τοιαῦτα στοιχεῖα διατί δὲν τὰ ἀνέγραψεν εἰς τὸ ἄρθρον του; Μήπως θὰ τὸ κάμῃ εἰς τὸ μέλλον, κατόπιν τῆς σημερινῆς πρὸς αὐτὸν ἀπαντήσεώς μου; Ἄς ἀναμείνωμεν τὴν, διὰ τῆς ἰδίας ὁδοῦ (δηλ. διὰ τῆς «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ»), ἀνταπάντησίν του.

Ἐὰν, πάλιν, δὲν ὑπάρχουν στοιχεῖα, δὲν νομίζει ὁ Στρατηγὸς κ. Τσακαλῶτος ὅτι ἐπιβάλλεται εἰς αὐτόν, ὡς στρατιώτην τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ ὡς σαλπικτὴν τῆς Ἑθνικῆς Ἐνότητος, ὅπως οὗτος χαρακτηρίζει τὸν ἑαυτὸν του, ὅτι πρέπει νὰ ἀποκαταστήσῃ τὸν, ὑπὸ τούτου, θιγέντα;

Εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ παραδεκτὴ ἡ ἐξαπόλυσις δυσφημιστικῶν πυροτεχνημάτων καὶ μύδρων ἐναντίον ἄλλου, ἄνευ οἰασδῆποτε θάσε-

ως, ἄνευ οἰωνδῆποτε συγκεκριμένων στοιχείων;

Ὁ Μιχαήλ Σούλης, κατὰ τὴν παρουσίαν του ὑπὸ τῆς τηλεοράσεως, ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῆς, κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος 1985, ἐθνικῆς ἐορτῆς τῆς 28 Ὀκτωβρίου, ὠμίλησε περὶ ἀνησυχιῶν τῆς τότε Ἀνωτάτης ἡγεσίας καὶ ὄχι περὶ κινδύνων, ἀνησυχιῶν προερχομένων καὶ ἐκ τῆς περιοχῆς τῆς Ἀλβανίας (ἀπὸ τοὺς Ἰταλοὺς) καὶ ἐκ τῆς περιοχῆς τῆς φιλοναζιστικῆς, τότε, Βουλγαρίας, ἀνησυχιῶν, αἱ ὁποῖαι καθίστων δυσεπίλυτον τὸ πρόβλημα τῆς ἀμύνης τῆς Ἑλλάδος, ἐν συνδυασμῷ, μάλιστα, μὲ τὴν τότε κρατοῦσαν πολιτικοστρατιωτικὴν κατάστασιν εἰς ὁλόκληρον τὸν κόσμον καί, ἰδιαίτε-
ρως, μετὰ τὴν προηγηθεῖσαν κεραυνοβόλον κατάρρευσιν τῆς ἰσχυροτάτης Γαλλίας (Ἰούνιος 1940), τὴν διαγραφομένην ἀπειλὴν γερμανικῆς εἰσβολῆς εἰς τὰς νυχθημερόν βομβαρδιζομένας βρετανικὰς νήσους, ὡς καὶ τὴν ἔκτοτε ἐνεργὸν συμμετοχὴν τῆς Ἰταλίας εἰς τὸν πόλεμον παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Γερμανίας, τῆς ὁποίας (Ἰταλίας), ὁ πολυάριθμος καὶ νεότευκτος πολεμικὸς της στόλος ἠδύνατο (ὡς τότε, τουλάχιστον, ἐξετιμᾶτο, ἀδιάφορον ἂν δὲν ἐπραγματοποιήθη) νὰ ἀπειλήσῃ τὰ ἐκτεταμένα παράλια τῆς Ἑλλάδος, ὡς καὶ τὰς πολυπληθεῖς μικρὰς καὶ μεγάλας νήσους της.²

2. Σημειωτέον ὅτι τὸ θέρος τοῦ 1940, ἡ ἀγγλογαλλικὴ ναυτικὴ συνεργασία εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν, ἔπαυσε ὕφιστα

Παραγνωρίζει ο Στρατ. κ. Τσακαλῶτος τὴν ὑπαρξιν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τοιούτων ἀνησυχιῶν; Δὲν νομίζω.

Τὰ ἐποκαλουθήσαντα, ἄλλως τε, γεγονότα (ἐλληνοϊταλικὸς καὶ ἐλληνο - γερμανο - ἰταλικὸς πόλεμος) ἐπεβεβαίωσαν πλήρως τὰς ἀνησυχίας αὐτὰς τῆς τότε Ἀνωτάτης ἡγεσίας.

Περὶ οὐδενὸς ἄλλου κινδύνου καί, μάλιστα, «μέρα - νύκτα, φανταστικοῦ», ὡς γράφει ὁ Στρατ. κ. Τσακαλῶτος, ὠμίλησε ποτὲ ὁ Μιχ. Σούλης, εἰς ΟΥΔΕΝΑ.

Ταῦτα, δι' ὅ,τι ἀφορᾷ τὸν Μιχαήλ

μένη, ὡς ἐκ τῆς ἡττῆς τῆς Γαλλίας, ὁ δὲ γαλλικὸς στόλος εἶχε ἀποχωρήσει εἰς τοὺς ναυστάθμους του. Ἡ Μεγ. Βρετανία, ἐξ ἄλλου, μοναδικὴ ἀπομείνασα σύμμαχος μας, ἔχουσα ὑπ' ὄψιν τὸν κίνδυνον εἰσβολῆς τῶν Γερμανῶν εἰς τὰς νήσους τῆς, ἀπέσυρε σημαντικὰς ναυτικὰς μονάδας ἐκ τῆς Μεσογείου πρὸς περιφρούρησιν τῶν νήσων τῆς, ἐνῶ συγχρόνως κατένειμεν τὴν ὑπόλοιπον εἰς Μεσόγειον ναυτικὴν ἰσχύιν τῆς εἰς τὰς δύο πύλας τῆς θαλάσσης αὐτῆς, εἰς τὸ Γιβραλτάρ καὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Ἐκτοτε, τὰ πράγματα ἔλαβον ἐπικίνδυνον τροπὴν διὰ τὴν Ἑλλάδα, ὡς ἐκ τῆς ἐνεργοῦς συμμετοχῆς τῆς Ἰταλίας εἰς τὸν πόλεμον, ἡ ὁποία διὰ τοῦ πολυαριθμοῦ καὶ νεοστεύκτου πολεμικοῦ στόλου τῆς, θὰ ἠδύνατο νὰ πραγματοποιήσῃ ἀποβάσεις εἰς οἰανδήποτε περιοχὴν τῶν παρὰ τῶν καὶ τῶν νήσων μας. Καὶ πάντα ταῦτα μὲ τὴν Ἑλλάδα μὴ ἐπιστρατευμένην, ἵνα μὴ προκαλέσῃ τὸν Μουσταφί, ὡς καὶ «HANNIBAL ANTE PORTAS».

Σούλην καὶ ἐν ἀναμονῇ, φυσικά, τῆς ἐπιβαλλομένης εἰς τὸν Στρατ. κ. Τσακαλῶτον καὶ ἀναμενομένης παρ' ἐμοῦ, διεκρινήσεως τῆς γριφώδους ἀλλὰ καὶ προσβλητικῆς δι' ἐμὲ ἐκφράσεώς του.

II. ΑΠΩΛΕΙΑΙ ΠΕΖΙΚΟΥ ΕΝ ΠΟΛΕΜΩ ΚΑΙ ΤΑΥΤΟΧΡΟΝΟΣ ΥΠΟΒΙΒΑΣΜΟΣ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ.

Ἐν συνεχείᾳ, ὁ Στρατ. κ. Τσακαλῶτος, ἀφοῦ ὑπεραμύνεται — καὶ δικαιοτάτα φυσικά — τοῦ Ὀπλου τοῦ Πεζικοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον καὶ ὁ ἴδιος ὑπηρέτησε, ταυτοχρόνως ὑποβιβάζει τὸν ρόλον τοῦ πυροβολικοῦ ἐν πολέμῳ, γράφων:

«... Ἀντιθέτως, ὁ πυροβολητής, μακρὰν τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ἐπιστρατεύει μόνον τὰς τεχνικάς του γνώσεις. Δηλ., νὰ χειρίζεται ὀρθῶς τὰ ὄργανα σκοπεύσεως, ὥστε νὰ θάλεται ὁ στόχος».

Ἀλλὰ τί, ἄρα γε, σημαίνει ὁ ὅρος «πεδῖον μάχης», ἀπὸ τὸ ὁποῖον, κατὰ τὸν Στρατ. κ. Τσακαλῶτον, ἀπουσιάζουν οἱ πυροβοληταί;

Κατὰ τὴν ἐπίσημον ὁρολογίαν «πεδῖον μάχης», εἶναι ὁ χῶρος ἐντὸς τῆς περιοχῆς τοῦ ὁποίου διεξάγεται ἡ μάχη καὶ περιλαμβάνει τὰς μονάδας Πεζικοῦ καὶ τὰ ὑποστηρίζοντα ταύτας λοιπὰ Ὀπλα καὶ Ὑπηρεσίας. Συνεπῶς, τὸ Πυρ)κόν, τὸ Ἴππικόν (τότε), τὰ Τεθωρακισμένα ἐν γένει (σήμερον), τὸ Μηχανικόν, αἱ Διαβιβάσεις καὶ αἱ λοιπαὶ Ὑπηρεσίαι Διοικητικῆς Μερίμνης, αἱ εὐ-

ρισκόμεναι εἰς τὸν χῶρον τοῦτον τῆς μάχης, εἶναι μονάδες ἐν τῷ τοῦ πεδίου τῆς μάχης καὶ ὄχι ἐκτὸς τοῦ πεδίου τῆς μάχης ἢ «μακρὰν τοῦ πεδίου τῆς μάχης», ὡς γράφει ὁ Στρατ. κ. Τσακαλῶτος, ὑποκείμεναι καὶ αὐταὶ εἰς τοὺς αὐτοὺς κινδύνους καὶ εἰς τὰς αὐτὰς ταλαιπωρίας, ὡς καὶ αἱ μονάδες τοῦ Πεζικοῦ.

Ἐξ ἄλλου, ὡς γνωστόν, πᾶν ἔνοπλον στράτευμα ἐξεμοιοῦται πρὸς ὠρολογιακὸν μηχανισμόν, ὁ ὁποῖος διὰ νὰ λειτουργῇ καλῶς, πρέπει ὅλα τὰ περιεχόμενα εἰς αὐτὸν ἐξαρτήματά του νὰ λειτουργοῦν κανονικῶς. Συγκεκριμένως· εἶναι δυνατόν νὰ μάχεται τὸ Πεζικὸν μόνον, χωρὶς νὰ ὑποστηρίζεται τοῦτο ἀπὸ τὰ λοιπὰ Ὕπλα καὶ Ὑπηρεσίας, αἱ ὁποῖαι τὸ πλαισιώνουν, ἀδιάφορον ἔάν αἱ εἰς αἷμα θυσίαι τοῦ εἶναι μεγαλύτεραι τῶν θυσιῶν τῶν ὑποστηρίζοντων τοῦτο λοιπῶν Ὕπλων καὶ Ὑπηρεσιῶν;

Ἄλλως τε, αἱ μεγάλαι πραγματικῶς ἀπώλειαι τοῦ Πεζικοῦ, λόγω τοῦ κατὰ πολὺ πολυαριθμοτέρου τῶν μαχητῶν τοῦ ἐναντιτῶν μαχητῶν τῶν ἄλλων Ὕπλων καὶ Ὑπηρεσιῶν, δὲν εἶναι, ἐνίοτε, τόσον μεγάλα ὡς ἐκ πρώτης ὥψεως φαίνονται, ἐάν συγκριθοῦν ὄχι αὐταὶ αὐταὶ αἱ ἀπώλειαι τοῦ Πεζικοῦ εἰς ἀριθμούς, ἀλλὰ ἐκτιμηθοῦν ὡς ποσοστὰ ἀπωλειῶν ἐναντι τῶν ἀπωλειῶν τῶν ἄλλων Ὕπλων.

Ἐπομένως, ἕκαστον Ὕπλον ἐπιτελεῖ ἐν πολέμῳ τὸ καθήκον του, ὡς τοῦτο προδιαγράφεται ὑπὸ τῶν

κανονισμῶν καὶ ἅπαντα — ἀνεξαρτήτως τῶν θυσιῶν ἐνὸς ἐκάστου — συνεισφέρουν εἰς τὴν ἐπιτυχὴ ἐκβασιν τῆς μάχης.

Ἐκαστος, λοιπόν, ἐφ' ᾧ ἐτάχθη.

Συνεπῶς, ἀήθη, ἀλλόκοτα καὶ παράδοξα κρίνονται τὰ ὑπὸ τοῦ Στρατ. κ. Τσακαλῶτου ἀναγραφόμενα, ὡς ἀνωτέρω, διὰ τὸ Πυρ)κόν, τὰ ὁποῖα, ὅμως, τείνουν νὰ μειώσουν τὸν ρόλον τοῦ Ὕπλου τούτου ἐν πολέμῳ, ἂν καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον τοῦ ἰδίου ἄρθρου, ὁ ἴδιος Στρατ. κ. Τσακαλῶτος ἐξυμνεῖ τὴν ὁρᾶσιν τοῦ Πυρ)κοῦ, τὸ ὁποῖον, ὡς γράφει, «ἐσκατέψε τοὺς Ἰταλοὺς».

III. ΜΟΜΦΑΙ ΚΑΙ ΕΙΡΩΝΕΙΑΙ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΑΕΙΜΝΗΣΤΟΥ ΣΥΝ) ΧΟΥ ΠΥΡ)ΚΟΥ ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗ ΠΑΝ., ΥΠΟ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ κ. ΤΣΑΚΑΛΩΤΟΥ.

Ὁ Στρατηγὸς κ. Τσακαλῶτος, ἀγνοῶν ἀσφαλῶς τὸν ρόλον τὸν ὁποῖον διεδραμάτισεν ὁ, τότε, ἀρχηγὸς Πυρ)κοῦ τῆς VIII Μεραρχίας Συν)χης Πυρ)κοῦ καὶ μετέπειτα ὑποστράτηγος ἀείμνηστος Παν. Μαυρογιάννης, τόσον κατὰ τὴν προπολεμικὴν περίοδον, ὅσον καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου 1940—'41, στρέφεται δηκτικῶς ἐναντίον του, ὑπεραμυνόμενος ταυτοχρόνως τοῦ Συν)χου Πεζικοῦ ἀειμνήστου Κων. Δαβάκη, συμμαθητοῦ του εἰς τὴν Στρατ. Σχολὴν Εὐελπίδων (τάξις 1916).

Εἰς πολλὰ σημεία τοῦ ἄρθρου

τοῦ Στρατ. κ. Τσακαλῶτου ἀναφέρεται (ἢ ὑπονοεῖται) τὸ ὄνομα ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗ, ὅχι, ὡς ἔπρεπε, τιμητικῶς, ἀλλὰ πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ ἀμαυρώσῃ καὶ νὰ δυσφημήσῃ τὸ ἄξιον τοῦτο τέκνον τῆς Πατρίδος μας.

Ἰδού αἱ κυριώτεραι περικοπαὶ ἐκ τοῦ ἄρθρου τοῦ Στρατηγοῦ κ. Τσακαλῶτου, αἱ ἀφορῶσαι τὸν ἀείμνηστον Παν. Μαυρογιάννην:

1) Ἀναφερόμενος εἰς τὸν Καθηγητὴν κ. Τσουκανέλην, ἔφεδρον ἄξ) κὸν Ὑγειονομικοῦ, ὑπηρετήσαντα εἰς τὸ Ἐπιτελεῖον τῆς VIII Μεραρχίας κατὰ τὸν πόλεμον 1940—41, ὁ Στρατ. κ. Τσακαλῶτος γράφει:

«Καὶ πάντοτε τὸν παρασύρει» (ἐδῶ ἐννοεῖ τὸν κ. Τσουκανέλην) «ὁ συναισθηματισμός, ἡ ἄδικος τοποθέτησίς του, αἱ ὑπερβολαὶ θαυμασμοῦ εἰς μὴ δικαιουμένους τούτου καὶ κατηγορίας εἰς ἐκείνους ποὺ δικαιούνται τιμῆς καὶ ἀπολύτου σεβασμοῦ».

Τώρα, ποίους ὁ Στρατ. κ. Τσακαλῶτος θεωρεῖ ἄξιους τιμῆς καὶ θαυμασμοῦ καὶ ποίους ὅχι, τοῦτο μᾶς τὸ διευκρινίζει πάρα κάτω (Ἰδετε ἄρ. 6).

2) Ἀναφερόμενος, ὁ Στρατ. κ. Τσακαλῶτος, καί, πάλιν, εἰς τὸν Καθηγητὴν κ. Τσουκανέλην, ὁ ὁποῖος εἰς ἄρθρον του εἰς τὴν «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΝ ΕΤΑΙΡΕΙΑΝ», ἐξύμνει τὸν ἀείμνηστον Π. Μαυρογιάννην, γράφει:

«Πόση ὑψηλὴ στάθμη φιλίας!

Ἐδῶ πλέον ὁ συναισθηματισμός του» (ΣΗΜ.: τοῦ κ. Τσουκανέλη) «ὑπερέβη τὰ ὅρια, ἀλλὰ ἔχει μιὰ δικαιολογίαν, τοῦ ἀνταποδίδει αἰσθήματα. Ἀμοιβαία ἀλλὰ μακρὰν πάσης ἱστορικῆς πραγματικότητος!... Κανένας, κανέναν ἄλλον» (ΣΗΜ.: Πλὴν τοῦ Μαυρογιάννη) «δὲν ἐκρίθη τῆς τιμῆς νὰ μνημονευσθῇ ἀπὸ τὸν ἀγαπητό μου φίλο» (ΣΗΜ.: ἐννοεῖ τὸν κ. Τσουκανέλην). Οὔτε ἡ Γκραμπάλα, κοντά του, τὸν συνεκίνησε πρὸς ὑπῆρξεν ἡ σκυτάλη μεταξὺ Ἱταλῶν καὶ ἐθελοντῶν θανάτου, ποὺ τοὺς πέταξε διὰ τῆς λόγης μὲ τὴν φωνὴν ἄερα!»³

3) Εἰς ἄλλο σημεῖον, ὁ Στρατηγὸς κ. Τσακαλῶτος, γράφει:

«Τὰ λάθη τοῦ Πεζικοῦ πληρῶνονται μὲ αἷμα, ἐνῶ τὰ λάθη τοῦ Πυροβολικοῦ πληρῶνονται μὲ δικό μας αἷμα (σφάλμα Μαυρογιάννη)».

4) Καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον:

«...Ἐνῶ ὁ Δ)τῆς Πυρ)κεῖ (θαθμοῦ Μαυρογιάννη) ἐν ἀπολύτῳ ἀσφαλείᾳ, δίδει ὡς μοναδικὴν του συμμετοχὴν εἰς τὴν κόλασιν τοῦ πυρός, τὴν διαταγὴν «πῦρ»!

5) Καὶ πάρα κάτω:

«Καὶ καταλήγω: "Ὅσα γράφει" (ἐννοεῖ τὸν κ. Τσουκανέλην)

3. Περὶ Γκραμπάλας γίνεται λόγος καὶ περαιτέρω, εἰς τὸ τμήμα IV.

«καὶ γιὰ τὸν δικό μου φίλον (ΣΗΜ.:...;) Μαυρογιάννη, ἀπόλυτα μὲ τὸν ὀφειλόμενον σεβασμὸν ἀνάγονται εἰς τὸν Συναχὴν Δαβάκη. Καὶ τό: τὰ θαλάσσωσε ὁ Δαβάκης» (ΣΗΜ.: ὡς, πιθανόν, ἔγραφε ὁ κ. Τσουκανέλης εἰς τὸ ἄρθρον του) «ἀνῆκει στὸν φίλον μας (ΣΗΜ.:;) Μαυρογιάννη (συνήθη τὰ σφάλματα στὸν πόλεμον) «διότι κι' αὐτὸς τὰ θαλάσσωσε: φιλοδώρησε τὰ τμήματά μου μὲ τὰ κουφέτα του, μὲ ἀποτέλεσμα νεκροὺς καὶ τραυματίας (εὖστοχοι γὰρ πάντοτε αἱ βολαὶ του)»

καὶ 6) Εἰς τὰς σελ. 50, 51 καὶ 52 τοῦ περιοδικοῦ «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ», τεύχος Φεβρουαρίου 1986, ὁ Στρατ. κ. Τσακαλῶτος, γράφει:

Σελίς 50: «1ον. Μπάρμπα Χαράλαμπος
.....

«Μόνον συνεπικούρον» (ΣΗΜ.: ὁ Χαρ. Κατσιμηῆτρος) εἶχε τὸν Δ)ντὴν Ἐπιχειρήσεων γενναῖον πεζὸν Παναγ. Πετρουτσόπουλον, ἄξιον τῆς θέσεώς του, ὁ ὁποῖος ἀντέδρασε, μετὰ πάθους, στὸν ἀνεδαφικὸ Ἐπιτελάρχη του!...»
.....

Σελίς 51: «2ον Δαβάκης : Εἶναι ἄξιος θαυμασμοῦ καὶ τιμῆς»
.....

Σελίς 52: «3ον Μαυρογιάννης: Ἄξιος τιμῆς καὶ ὁ φίλος μας (ΣΗΜ.:), ἄξιος προβολῆς, ὄχι θαυμασμοῦ. Μὲ (λέξεις δυσανάγνωστη) τὰ θαλάσσωσε»
.....

«μᾶς φιλοδώρησε μὲ τὰ εὖστοχα κουφέτα του. Κάποιος ἄβαξ!!! δὲν τοποθετήθηκε καλά. Πανικός, σύμπτωξις, νεκροὶ (5), τραυματῖαι (50)
.....»

Εἰς τὰς ἀνωτέρω ἀδίκους καὶ εἰρωνικάς διὰ τὸν ἀείμνηστον Παν. Μαυρογιάννην ἐκφράσεις τοῦ Στρατηγοῦ κ. Τσακαλῶτου, δὲν θ' ἀπαντήσῃ ὁ ὑποφαινόμενος (καὶ τῷτο λόγῳ τῆς στενωτάτης καὶ μακρᾶς συνεργασίας του μὲ τὸν ἐκλιπόντα), ἀλλὰ θὰ παραπέμψῃ τοῦτον εἰς τὰς κρίσεις τῶν ἀρμοδιωτέρων προϊσταμένων του (ἀμέσων καὶ ἐμμέσων), ὡς καὶ αὐτῶν τούτων τῶν ἀντιπάλων μας Ἰταλῶν.

(Στὸ ἐπόμενο ἢ συνέχεια καὶ τὸ τέλος)

ΛΑΪ ΚΙΤΣΟ ΚΑΠΟΥΡΑΝΗΣ

Τοῦ ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ

(Τ' ἀφιερώνω στὴ μνήμη τοῦ φίλου μου Τσέλιγγα Δήμου Πιτούλη)

Ἀναδρομές στὴν ἱστορία τῆς ἄτυχης Πατρίδας ἐκάναμε ἓνα ἀπόγευμα, συντροφιά μὲ τὸ Μίστο Παπαδήμα καὶ μὲ τὸ μακαρίτη δάσκαλο Β. Μπαρᾶ. Ὁ λόγος γιὰ τὴν ἐκτυφλωτικὴ ἐκστρατεία τοῦ 1940, γιὰ τὸ σκίρτημα τοῦ βορειοηπειρωτικοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τὰ ἐρείπια, πού ἀκολούθησαν.

Ἦταν παραμονές τῆς Ἰταλικῆς ἐπιθέσεως κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Πολεμικὴ ὑστερία εἶχε καλύψει τὴν Ἀλβανία ἀπὸ τὸν τύπο, πού τὰ νήματα τὰ κρατοῦσαν οἱ ἀρχές τῆς Ἰταλικῆς κατοχῆς καὶ πρόθυμοι πωλημένοι κονδυλοφόροι εἶχαν μπεῖ στὴν ὑπηρεσία τους, ὡς τὴ νευρικότητα τῶν κυβερνητικῶν γραφείων.

Ὅλοι μαντεύαμε ἐκεῖνα, πού σχεδιάζονταν κατὰ τῆς Ἑλλάδος, μᾶς διηγήθηκε ὁ Μίστο Παπαδήμας, ἀλλὰ πιὸ κάτω τίνος ἀνθρώπου ὁ νοῦς μποροῦσε νὰ τὸ βάλει;

Ὡστόσο ὁ Φίλιπ Δημερτίκας ἀπὸ τὴ Νίβιτσα, τσέλιγγας μὲ 500—600 ἀπρόβατα, καλὸς διαβάστης τῆς σπάλας ἐπροφήτεψε καὶ τὴν ἐπίθεση καὶ τὴ συνέχειά της.

Ἦταν μιὰ μέρα στὸ τοκιστικὸ μαγαζὶ τοῦ Βελῆ Μαλλίλε καὶ τοῦ Ρεμζῆ Καραλῆ, σαράφηδων ἀπὸ τὸ Ἀρ-

γυρόκαστρο, μὲ ἄλλους μαζί στὸ Δέλβινο.

Ἡ πολιτικολογία, ροπή τόσο τοῦ χριστιανικοῦ, ὅσο καὶ τοῦ ὁθωμανικοῦ στοιχείου, ἦταν ἡ κύρια συζήτηση. Τότε ὁ Δημερτίκας ἀποτόλμησε μιὰ προφητεία.

—Ὁ πόλεμος θὰ γίνεῖ! εἶπε. Τοῦτοι (οἱ Ἰταλοὶ) θὰ μποῦν στὴν Ἑλλάδα, δὲν θὰ περάσουν ὅμως λίγες μέρες κι ἐδῶ ἔρχεται ἄλλος στρατός, ἔχονται οἱ Ἕλληνες.

Σὲ μιὰ βδομάδα κηρύχτηκε ὁ πόλεμος καὶ ἀκολούθησαν αὐτὰ πού ξέρουμε ὅχι μόνο μεῖς, ἀλλὰ πού τὰ ἔμαθαν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι σ' ὅποια γωνιά τῆς γῆς θρискόταν τὸν Ὀκτώβριο καὶ τὸ Νοέμβριο τοῦ Σαράντα.

Ἡ συζήτηση στράφηκε ἔπειτα γύρω ἀπὸ τὴ οἰωνοσκοπία καὶ ὁ συνομιλητὴς μας συνέχισε:

—Ὅμως ὁ Δημερτίκας κι ἀργότερα ἐπανέλαβε τὶς προφητείες του.

Ἦταν μέσα στοὺς ἀλαλαγμοὺς τῶν ἐλληνικῶν νικῶν καὶ τὴν ξέφρενη ἰαχὴ τοῦ θριάμβου τὸ καχουριστὰν (Χριστιανισμός) Νοέμβριο καὶ Δεκέμβριο.

Ὁ διοικητὴς τῆς III Μεραρχίας στρατηγὸς Μπάκος εἶχε ἔδρα τὴ Νίβιτσα κι ἐκάθονταν ὁ ἴδιος στὸ σπῖτι τοῦ Σπύρο Δούλη. Εἶχε ἀκού-

σει ὁ στρατηγὸς γιὰ τὸ μάντη τῆς ἑλληνικῆς προελάσεως καὶ μιὰ μέρα, πρὸ τῆς ἐπιθέσεως τοῦ Μαρτίου 1941, τὸν φώναξε:

—“Ε! μωρὲ Φιλίπη, τοῦ λέγει. Τί βλέπεις ἐσὺ σ’ αὐτὰ τὰ δικά σου θιβλία (τὴν ὠμοπλάτη τοῦ ἄρνιου); Ἔχεις δεῖ καμμιὰ πλάτη;

—“Εχω δεῖ! τοῦ εἶπε ὁ Δημερτίκας. Ὅταν ἔρθει ὁ Ἀπρίλης δὲ σὲ θρῖσκει ἐδῶ...

Ἀκολούθησε σιωπὴ τῇ συζήτησής μας.

Ἐγνώρισα κι ἄλλους οἰωνοσκόπους ἐξακολούθησε ὁ συνομιλητής μας, Χριστιανούς καὶ Τούρκους, ἐγνώρισα κοντὰ σ’ ἄλλους καὶ τὸ Γιάχο Ἀϊντίνη, καὶ τὸ Γιάχο Καλιάσα, ἀπὸ τὴν Καλιάσα τοῦ Δελθίνου.

Εἶχε διένεξη κάποτε τὸ Μοναστήρι τοῦ Διθροβουνιοῦ μὲ Καστρινούς Ἀγάδες, ποὺ εἶχαν ἰδιοκτησίες στὸ Ντερμίσι τοῦ Δελθίνου. Ὁ Ἡγούμενος τοῦ Μοναστηριοῦ Ἱερόθεος, Δροβιανίτης καὶ ἄλλοι ἰδιοκτῆτες χωραφιῶν κατηγοροῦνταν ἀπὸ τοὺς ἀγάδες γιὰ διατάραξη τῆς νομῆς. Συμφιλιωτικὲς προσπάθειες ἀπέβησαν ἄκαρπες. Ἔτσι τὸ πρωτοδικεῖο διέταξε πραγματογνωμοσύνη. Ὁρίσθηκα εἰσηγητὴς τῆς πραγματογνωμοσύνης, πῆρα πραγματογνώμονες τὸ Γιάχο Καλιάσα, τὸν Πύλιο Τσέκο ἀπὸ τὸ Ἐλευθεροχώρι καὶ τὸ Φίκο Χάτο ἀπὸ τὸ Δέλθινο, παλιούς δεκατιστὰς ποὺ ἤξερον σπιθαμὴ πρὸς σπιθαμὴ τὴν περιοχὴ.

Τὸ βράδυ φτάσαμε στὸ ἐπίδικο μέρος καὶ φιλοξενηθήκαμε ἀπὸ τὸν Ἱερόθεο. Ἦταν καλοκσίρι καὶ καθήσαμε ἔξω ἀπὸ τὸ ξωκλήσι τῆς Παναγίας. Εἶχε ἀγοράσει ὁ Ἡγού-

μενος ἓνα τράγο ἀπὸ κάτι Μεμοραχιῶτες καὶ Διθριῶτες τσομπαναραίους καὶ τὸ τραπέζι ἦταν πλούσιο, ἀντάξιο καὶ τῆς φήφης τοῦ Μοναστηριοῦ καὶ τῶν ἀξιοσέβαστων προσώπων, ποὺ ἡ περίσταση εἶχε ὀδηγήσει στὸ τραπέζι τοῦ Ἡγουμένου.

Ξεμερδιάστηκε τὸ σφαχτὸ καὶ σερβιρίστηκε στὸ τραπέζι. Στὸ Γιάχο φυσικὰ δόθηκε ἡ σπάλα κι ἀφοῦ τὴν καθάρισε τὴν ἔβαλε στὸ λυχνάρι νὰ τὴν κοιτάξει.

— Ἀπὸ ποῦ τῶχεις τὸ σφαχτὸ, Γούμενε; Τοῦ Μοναστηριοῦ εἶναι ἡ ξένο;

— Τῶχω ἀγορασμένο ἀπὸ τσομπαναραίους. Ἀπάντησε ὁ κείνος.

— Ὡχ! μωρέ, τρῶμε κλεμένο! εἶπε ὁ Γιάχος καὶ τοῦ ἔπεσε ἡ σπάλα ἀπὸ τὰ χέρια.

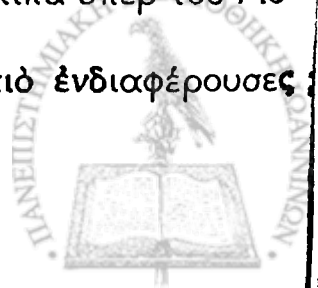
— Μὴ τρῶτε, ὦρέ, θὰ σᾶς κόψει! Συμβούλεψε.

Ὁ ἴδιος δὲν ἔβαλε μπουκιά ἀπὸ τὸ ψητὸ στὸ στόμα του κι ἐφύλαξε πιστὸς τὸ ἔθιμο τοῦ τόπου. Οἱ ἄλλοι φάγαν μὴν ἀντέχοντας στὸν πειρασμὸ ἀπὸ τὸ θαυμαστὸ ἔδεσμα.

— Ἀκουσε, Γούμενε, συνέχισε ὁ Γιάχος. Δὲν θὰ δικαστεῖς ἀπὸ τοῦτο τὸ δικαστήριον, ἀλλὰ ἀπὸ ἄλλο καὶ θὰ κερδίσεις.

Ἔτσι κι ἔγινε. Ἐκανα τὴν ἄλλη μέρα τὴν εἰσήγηση ἐπὶ τῇ θάσει τῶν καταθέσεων τῶν πραγματογνωμόνων, ἀλλὰ τὸ πρωτοδικεῖο ἐκηρύχθη, ὅπως λέμε, ἀναρμόδιον· ἀρμόδιον ἦταν τὸ κακουργιοδικεῖο γιὰ σφετερισμὸ ξένης περιουσίας καὶ ἡ ὑπόθεση ἀπέβη τελικὰ ὑπὲρ τοῦ Μοναστηριοῦ.

Ἀλλὰ ἀκόμα πιὸ ἐνδιαφέρουσες

ἦταν οἱ προμαντέψεις τοῦ Κασίμη, ἀπὸ τὸ Κουῦτσι τοῦ Κουρθελεσιού.

Τὸ χινόπωρο ἡ ἐπαρχία Δελθίνου γεμίζει ἀπὸ πρόβατα, ποὺ κατεβαίνουν ἀπὸ τὰ βουνά, ἀπὸ τὴν Κολώνια κι ἀπ' τὴν Πίνδο, δεκάδες χιλιάδες πρόβατα, ποὺ ξεχειμαδιάζουν στὰ λειβάδια κοντὰ στὴ θάλασσα καὶ λίγο ἀλάργα ἀπ' αὐτὴ, στὸ εὐκρατο καὶ γλυκὸ κλίμα τοῦ Ἰονίου, στὸ Διθροβοῦνι, στὸ Τυμπάνι, στ' Ἀραβουνά, στὴ Γκερμπενίτσα, στὰ Χερεμέτσια τῆς Νίβιτσας, στὴν Τόμπρα τοῦ Σωπικιοῦ, στὴ Σωρωνειά.

Ἐκεῖ ξεχειμάζαν κεῖνο τὸ χειμῶνα καὶ οἱ δυὸ μεγάλοι καὶ ξαῖκουστοὶ τσελιγγάδες ὁ Ντίνε Γιάννος καὶ ὁ Κίτσο Καπουράνης μὲ χιλιάδες πρόβατα.

Ὁ Κίτσο Καπουράνης, Βλάχος ἀπὸ τὴν Κολιώνια ἐρχόμενος, προτίμαε καὶ νοίκιαζε τὰ λειβάδια τῆς Τόμπρας τοῦ Σωπικιοῦ. Ἐκεῖ στὴ στάνη του μὲ ὠδήγησε ἓνα βράδυ τὸ ὑπηρεσιακό μου καθῆκον. Ὁ Καπουράνης εἶχε νοικιάσει ἓνα χειμῶνα τὰ λειβάδια τοῦ Κομματιοῦ ἀπὸ τὸν Μουαμέτ Μπέη Κόκα καὶ τοῦ χρωστοῦσε ἐνοίκια.

Δὲν τὰ πλήρωνε μὲ τὴ δικαιολογία πὼς ἐξ αἰταῖς τοῦ πολέμου 1912-13 δὲν ἔκανε χρῆση. Ὁ Μπέης ὁμως ἀντλώντας δικαίωμα ἀπὸ τὸ συμβόλαιό του ἐπέτυχε τελεσίδικη ἀπόφαση κατασχέσεως ἀπὸ τὸ Πρωτοδικεῖο Δελθίνου καὶ πῆρα διαταγὴ σὰν ἱτζιρά μεμοῦρ (ἐκτελεστικός ὑπάλληλος) νὰ πάω νὰ ἐκτελέσω τὴν ἀπόφαση.

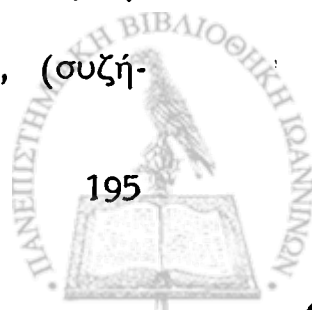
Πῆρα μερικοὺς χωροφύλακες τοῦ δικαστηρίου κι ἀνάμεσά τους τὸν Κασίμη, ἓνα παλληκάρι μαυριδερό

γενναῖο. Ἦταν δὲν ἦταν εἴκοσι χρόνων. Ἐζήτησα ἐνίσχυση καὶ ἀπὸ τὸ σταθμὸ τοῦ Σωπικιοῦ. τοῦ ὁποῖου ὁ ἐνωμοτάρχης μὲ ἄλλους δύο χωροφύλακες μὲ ἀκολούθησε. Τὴ σημαντικὴ αὐτὴ δύναμη τὴ θεώρησα ἀπαραίτητη, γιατί καὶ ἡ φάρα τῶν Καπουραναίων ἦταν πολυάριθμη καὶ τσομπαναραίους καὶ πιστικοὺς ἐμπειρότατους στὰ ὅπλα εἶχαν. Ἐκράτησα μυστικὴ τὴν ἀποστολή μου, μόνο ὁ σταθμάρχης ἐγνώριζε τὸ μυστικὸ καὶ τὸ βράδυ βρεθήκαμε στὰ βλάχικα κονάκια. Τριάντα - σαράντα καλύβες περιποιημένες, μὲ καλάμι καὶ ριζάχερο φκιαγμένες, μὲ πόρτες καὶ παραθύρια, σὲ μιὰ πλαγιά, ἀποτελοῦσαν τὴν ἐγκατάσταση τοῦ βλάχικου ποιμενικοῦ συνοικισμοῦ.

Διευθυνθήκαμε πρὸς τὴ μεγαλύτερη καὶ ἐπιβλητικώτερη τοῦ ἀρχι-τσέλιγγα, τοῦ Κίτσο Καπουράνη.

Τὰ γαυγίσματα τῶν ποιμενικῶν σκύλων, ποὺ ἡ ὁμοβροντία τους ἦταν ἡ ἀναμενόμενη ὑποδοχὴ μας εἶχαν σταματήσει μὲ τίς καθησυχαστικὲς φωνὲς τῶν πιστικῶν καὶ ἡσυχιοὶ ὠδηγηθήκαμε στὸ κονάκι τοῦ ἀρχιτσέλιγγα. Ἡ καλύβα του ἔμοιαζε μὲ σκηνὴ ἀρχιστρατήγου σὲ περίοδο ἐκστρατείας. Ὡραῖες ψάθες κατὰ γῆς, ἀπάνω τους φλοκωτὲς βελέντζες, ἓνα - δυὸ δωμάτια καὶ κατευθεῖαν στὸ μουσαφίρ ὄντᾶ. Χοντρὸ κούτσουρο ἔκαιγε στὴ θάτρα, στὸ τζάκι καὶ μιὰ γλυκιὰ ζέστη ἀπὸ τὸ ριζάχερο κι ἀπὸ τὴ φλόγα τοῦ τζακιοῦ μᾶς περίχυσε καθὼς ἐμπήκαμε.

Καφές, ρακί, μουαμπέτι, (συζήτηση), φιλοξενία.

— Πῶς σὰς ἤφερε ὁ Θεὸς ἀπ' ἐδῶ; ρώτησε ὁ οἰκοδεσπότης, ὕστερα ἀπὸ λίγο.

Βρέθηκα σὲ δύσκολη θέση γιὰ τὸ ψέμα, μὲ τὸ ὁποῖο τόσο ἀτιμωτικά θὰ πλήρωνα τὴν πρόθυμη φιλοξενία, ποὺ προμηνύονταν ἡγεμονικῶτερη, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ φόβο τῆς φυγαδεύσεως τοῦ κοπαδιοῦ ἢ ἀναμείξεως μὲ γειτονικά ἀναγκάστηκα ν' ἀποκρύψω τὶς προθέσεις μου, ἀναβάλλοντας γιὰ τὴν αὐγὴ τὴν ἐκτέλεση τῆς ἀποφάσεως καὶ τοῦ εἶπα:

— Λαῖ Κίτσο, εἴμαστε περαστικοί, ἐρχόμαστε ἀπὸ τὸ δεῖνα χωριὸ καὶ πᾶμε στὸ τάδε, ποὺ μᾶς εἰδοποίησαν γιὰ κάποιο φόνο.

Δοῦλοι καὶ πιστικοὶ στὸ μεταξὺ εἶχαν θαλθεῖ νὰ σφάξουν καὶ νὰ ψήσουν τρία ἀρνιά.

Ἐπειτα ὑπὸ λίγο, πάνω στὴν τάβλα, ἀρνὶ ψημένο κλέφτικα, τυρὶ χλωρὸ καὶ γλυκὸ κρασί ἐσκόρπισε τὴν εὐθυμία. Ἦταν ἀπλοχέρηδες οἱ Καπουραναῖοι, κοινωνικοί, ξυρισμένοι, καθαροὶ καὶ πλειότερο ἀπ' ὅλους ὁ γενάρχης τους, ὁ ἀρχιτσέλιγγας, ὁ Κίτσο Καπουράνης.

Πάνω στὸ φαῖ καὶ στὸ πιοτὶ ἡ σπάλα δόθηκε στὸν Κασίμη ἀπὸ τὸν οἰκοδεσπότη.

— Ξεκοκκάλισέ το καὶ διάθασέ το! τοῦ εἶπε ὁ Κίτσος.

Καὶ ὁ Κασίμης τὴν πῆρε καὶ τὴν καθάρισε ἀλαφρά κι ἀπάνω - ἀπάνω, μὲ τὸ σουγιά κι ἐδιάθασε τὰ μελλούμενα...

— Τὸ κοπάδι σου γίνεται σὲ δυὸ οὐρές (κομματιάζεται), τοῦ λέει, καὶ αὐριο θὰ πληρώσεις ἀναγκαστικά κάτι χρήματα.

— Δὲν ἔχω, ὦρέ, παράδες! διαμαρτυρήθηκε ὁ τσέλιγγας.

Ἦχι δὲν ἔχω, ὅχι ἔχεις.

— Ἐγὼ σοῦ τὰ βρίσκω καὶ ποὺ τὰ ἔχεις κρυμμένα! τοῦ λέει ὁ νέος Κάλχας ἀπὸ τὸ Κοῦτσι. Μοῦ δίνεις τὴν ἄδεια νὰ στὰ θρῶ, ποῦ τὰ ἔχεις κρύψει;

— Ἄν τὰ θρεῖς θὰ σοῦ δώκω μπαξίσι.

— Φύλα τὸ λόγο σου, γιατί ἐγὼ θὰ τὰ θρῶ. Δῶσε μου τὴ μασιά.

Κάτω ἀπὸ τὴ γενικὴ περιέργεια παίρνει ὁ Κασίμης τὴ μασιά καὶ γυρίζει γύρω - τριγύρω τὴν κάμαρα καὶ ὅπως ὁ ραβδοσκόπος ψάχνει τὰ νερά, ἔτσι ὁ Κασίμης ἔψαχνε τὸ θησαυρὸ τοῦ Καπουράνη.

Ἐκεῖ στὸ ἔμπα τῆς θύρας, κάτω ἀπὸ τὴν ψάθα, σκάλισε λίγο τὸ χῶμα καὶ μπρὸς στὰ ἐκπληκτα μάτια ὅλων μας, ἐνῶ ὁ Κίτσο Καπουράνης εἶχε ἀνοίξει τὸ στόμα του μὴ ὀργιά, ἀνέσυρε ἕναν τενεκέ.

— Τὰ θρῆκα ἢ δὲν τὰ θρῆκα, ὦρέ τσέλιγγα; Εἶναι παράδες γιὰ δὲν εἶναι; Ἐγὼ μπορῶ νὰ σοῦ πῶ καὶ πόσα εἶναι καὶ τί λογιῆς παράδες εἶναι!

Κάνω νόημα στὸν Κασίμη νὰ σταματήσῃ ἡ συζήτηση γιὰ τὰ χρήματα ὡς ἐκεῖ.

Ἐδῶκε ὁ τσέλιγγας στὴ μπάμπα του τὸν τενεκέ, ποὺ τὸν κράταγε κείνη ὅπως κρατοῦν τὶς ἅγιες εἰκόνες, ρίχνοντάς μας ὑποπτα βλέμματα καὶ γυρίσαμε ὅλοι στὸ ζιαφέτι μας (γλέντι μὲ φαγοπότι).

Ἄλλ' ὁ Κασίμης εἶχε κι ἄλλες σελίδες νὰ μᾶς διαβάσει ἀπὸ τὸ βιβλίο τῆς ζωῆς τοῦ Καπουράνη.

— Καὶ κάτι ἄλλο ἔχεις ἀκόμα, τσέλιγγα! τοῦ λέει.

Τὸ μπινέκικο (τῆς καθάλας) ἄλογό σου θὰ πνιγεῖ αὔριο, κεῖ ποὺ τό 'χεις δεμένο.

“Ὅμως μέσα στ’ ἀτυχήματά σου ἔχεις καὶ μιὰ χαρά, χαρὰ μεγάλη γιὰ τὴ φαμίλια σου καὶ γιὰ τὸ σπιτικό σου. Τὸ παιδί σου, ποὺ ἔχεις χαμένο ἐδῶ καὶ δέκα πέντε χρόνια καὶ τοῦ κἀνατε κηδεῖες καὶ μνημόσυνα, σοῦ ῥχεται αὔριο τὸ μεσημέρι!

Ἡ κατάπληξη ἦταν ἀπερίγραπτη. Συσπάσεις συγκινήσεως διαγράφτηκαν στὸ πρόσωπο τοῦ Τσέλιγγα, ἀπὸ τὴν ὀδυνηρὴ θύμηση, ἐνῶ ἀπὸ τὶς ἄλλες κάμαρες πρόβαλαν ἢ μιὰ πίσω ἀπὸ τὴν ἄλλη ἢ μπάμπω του κι οἱ νυφάδες, ροδομάγουλες θλαχοπούλες, ποὺ σὰ γυναῖκες δὲν κάθονταν στὸ τραπέζι καὶ ποὺ ἡ εἶδηση εἶχε ἀναστατώσει ὅλες τὶς καλύβες.

Ποιὸς μποροῦσε ν’ ἀμφιβάλλει γιὰ τὶς προφητείες, ἀφοῦ ἡ μιὰ κι ὅλας εἶχε ξεδιαλύνει τὸ ἴδιο θράδυ;

Τὸ γλέντι συνεχίστηκε ὅλη τὴ νύχτα στὴν ἀδημονία τῆς χαρούμενης προσμονῆς. Ἐκεῖ τότε, τοῦ ἀνεκοίνωσα καὶ τὴν ἀπόφαση τῆς κατασχέσεως καὶ τοῦ ἐζήτησα τὰ χρήματα.

Ἀρνήθηκε μὲ πείσμα νὰ πληρώσει κι ἀναγκαστήκαμε νὰ ξεχωρίσωμε ἀπὸ τὸ κοπάδι του πεντακόσια - ἑξακόσια πρόβατα γιὰ νὰ τὰ πάρουμε καὶ νὰ τὰ δώσουμε παρακαταθήκη σὲ τρίτο πρόσωπο, ὥσπου τοῦ ἐκποιηθοῦν. Μετάνοιωσε ὅμως ὑπολογίζοντας καλὰ τὴ μεγαλύτερη ζημιὰ κι ἔτσι πλήρωσε καὶ τὰ χρήματα. Ἐβγαίνει ἔτσι καὶ τὸ δεύ-

τερο καὶ τὸ τρίτο μέρος τῆς προφητείας τοῦ Κασίμη.

Εἶχαμε πλειὰ τελειώσει τὴν ἀποστολή μας καὶ εἶπα νὰ ἐτοιμαστοῦμε νὰ φύγουμε. Ἦταν κατὰ τὶς δώδεκα τὸ μεσημέρι. Ὅμως ὁ τσέλιγγας ὅταν εἶδε τὴν ἐτοιμασία μας νὰ φύγουμε.

—“Ὅχι! μοῦ λέει. Ὡς τώρα ἦσουν μπουμπασίρης (ὑπάλληλος τῆς ἐκτελέσεως). Τώρα θὰ μείνεις μουσαφίρης, ἐσὺ καὶ οἱ ἄνθρωποί σου. Εἴστε στὸ ὀτζάκι μου καὶ θὰ φύγετε ὅταν τὸ διατάξω ἐγώ.

Ποιὸς θὰ μποροῦσε νὰ κάνει τὴν ἀτιμωτικὴ πράξη νὰ μὴ δεχθῇ παρεχόμενη φιλοξενία; Ὅταν μάλιστα, ὅπως εἶναι γνωστὸ στὰ μέρη μας, ἡ ἄρνηση ἰσοδυναμεῖ μὲ θάνατο γιὰτι θεωρεῖται προσβολή, καὶ μάλιστα ἀφοῦ τῆς τύχης τὰ γραμμένα προμήνυαν τέτοια χαρὰ στὴν ταρούστα (στάνη) τοῦ Κίτσο Καπουράνη;

Ἔτσι μείναμε καὶ τὸ μεσημέρι καὶ ξαναστρώθηκε τραπέζι σὲ ἀτμόσφαιρα πλεὶὸ ἐγκάρδια.

Κεῖ ποὺ τρώγαμε ἀκούστηκαν φωνὲς ἀπὸ τοὺς δούλους καὶ τοὺς πιστικούς:

—“ὦ! λαῖ Κίτσο, λαῖ Κίτσο. Πάει τὸ κάλο (ἄλογό) σου, πνίγηκε κεῖ ποὺ ἦταν δεμένο μὲ τὸ λιτάρι του.

Ἡ δυσάρεστη ὅμως αὐτὴ εἶδηση πέρασε ἀπαρατήρητη σ’ αὐτὸ τὸ μερόνυχτο τὸ γεμάτο μὲ γεγονότα. Ἐξ ἄλλου ἄλογα καὶ φάραδια εἶχαν ἄρκετὰ οἱ σταῦλοι τοῦ Καπουράνη.

Δὲν εἶχε περάσει πολλὴ ὥρα, θὰ ἔταν κατὰ τὶς δυὸ τὸ μεσημέρι ποὺ

ὅλη ἡ στάνη συνταράχτηκε σάν ἀπὸ σίφουνα.

ὦ! λάϊ Κίτσοοοο!... λάϊ Κίτσοο!
Τὰ συχαρίκια! Ἦρθε ὁ γιός σου!
Ἦρθ' ὁ Λάμπης! Ἦρθ' ὁ Λάμπης!

Μιά χλαλοὴ ἀκούστηκε. Ἀπ' ὅ-
λες τὶς καλύβες ξεπετάχτηκαν γυ-
ναῖκες καὶ παιδιὰ μικρὰ ξυπόλυτα
κι ἔτρεχαν δῶθε κεῖθε ξέφρενοι καὶ
φωνές καὶ φιλιὰ καὶ σιουρίγματα
ἀπὸ κορυφὴ σὲ κορυφὴ καὶ γαυγί-
σματα σκυλιῶν, καὶ χρεμέτισμα ἁ-
λόγων, πού παραξενεύθηκαν καὶ τὰ
ζῶα μ' αὐτὸ τὸ ἀνθρώπινο παραλή-
ρημα καὶ ἄρχισε ἓνα ντουφεκίδι
πού ἔκανε τὶς πλαγιές ν' ἀχολογοῦν
καὶ σταματημὸ δὲν εἶχε. Γέμισαν
καὶ οἱ δικοὶ μου χωροφύλακες τὰ
ὄπλα τους καὶ τὸ μπουμπούνισαν
καὶ κεῖνοι γιὰ νὰ μὴ ὑστερήσουν
στὴ γενικὴ χαρὰ καὶ κεῖνο πού ἀ-
κολούθησε νοῦς τοῦ ἀνθρώπου δὲ
μπορεῖ νὰ τὸ περιγράψει. Ἐπὶ μιᾷ
ῥα ἔριχναν συνέχεια ἑβδομήντα
ντουφέκια πανηγυρίζοντας τὴν ἐπι-
στροφή τοῦ χαμένου γιοῦ. Ἦταν

κάτι σάν τὴ νύχτα τῆς Ἀναστάσεως,
ἀνέστη ὁ νεκρός.

Καὶ σάν κατάκατσε ὁ κορνιαχτός
κι ὁ τσέλιγγας ἀγκάλιασε κι ἀσπά-
στηκε τὸ γιό του γύρισε δακρυσμέ-
νος στὸν Κασίμη:

— Καλὸ νὰ 'χεις, ὦρὲ παλληκά-
ρι, τοῦ εἶπε. Ὁ Κίτσο Καπουράνης
φυλάει τὸ λόγο του. Ἐμπα μέσα
στὸ κοπάδι καὶ πάρε γιὰ μπαξίσι 25
πρόβατα, ὅποια πιάκει τὸ μάτι σου
καὶ ἢ πάρτα ἢ σημάδεψέ τα στ' αὐ-
τιά μὲ δικό σου σημάδι καὶ στεῖλε
ἄνθρωπο νὰ τὰ πάρει.

Τὸ ἀπομεσήμερο ἐφεύγαμε.

Ἀπ' ὅλες τὶς καλύβες εἶχαν θγεῖ
γυναῖκες κι ἄντρες δυὸ - δυό, τρεῖς
- τρεῖς, καὶ κουνούσαν τὰ μαντήλια
καὶ φώναζαν βλάχικα:

— Καλεμπάρδε, καλεμπάρδε (κα-
τευόδιο).

Μιά ὁμοβροντία ἀκολούθησε κι
ἄλλη μιὰ ἀπὸ τοὺς δικούς μου ἄν-
τρες, ἀποχαιρετιστήρια.

Τέτοια κατάσχεση οὔτε ματάγι-
νε, οὔτε θὰ ξαναματαγίνει!

Φιλολογικά καὶ Καλλιτεχνικά Πορτραῖτα

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΤΑΖΙΔΗΣ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΣ

1870 — 1941

ΣΗΜ. α.χ.μ.: Μνημόσυνο ἐπιτελούμε σήμερα φέρνοντας στή θύμησή μας τοὺς ἡρωϊκοὺς ἐκείνους φωτογράφους ποὺ ἀπεικόνισαν τὴν Ἠπειρο ἀπὸ τὶς ἀρχές τοῦ αἰῶνα καὶ ἰδίως μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσή της τὸ 1913.

Φέρνοντας ἐπ' ὧμου τὰ ἐγκλῶδη φωτογραφικὰ σύνεργα καὶ σκαρφαλώνοντας στὰ κατσάρια τοῦ τόπου μας με ἀνυπαρκτους τότε αὐτοκινητοδρόμους προσέγγισαν τὰ πρὸ ἀπρόσιτα σημεῖα τοῦ Ἠπειρωτικοῦ χώρου καὶ μᾶς ἔδωκαν στιγμιότυπα, ποὺ προκαλοῦν σήμερα ἀφάνταστη συγκίνηση. Μνημεῖα ἱστορικά, πανηγύρια καὶ γάμους. Ἱερτελεστέες, στρατιωτικὲς παρελάσεις, τὴν τρέχουσα ἀνέλιξη τῆς ζωῆς.

Ὁ Χρ. Σούλης πλαισιώνει τὰ περὶ Ἠ-

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ σελίδα 186)

θε ἀπὸ πολεμικὴ ἐνέργεια, ἀκόμη καὶ ἔαν κατὰ παραδοχὴ (κακῶς) τοῦτο θεωρηθεῖ τυχαῖο γεγονὸς καὶ οἱ 26 δὲν προσμετρηθοῦν εἰς τὰς ἀπωλείας, ἡ ἀνολογία ἀπὸ 4,22% κατέρχεται εἰς 1,35%.

6. Κατσιμ. Ἠπ. Πρ. σελ. 51.

7. Κατσιμ. Ἠπ. Πρ. σελ. 57, ΓΕΣ, Τόμ. Β' σελ. 53—54.

8. Θρ. Τσακαλώτου. 40 χρόνια στρατ. τῆς Ἑλλάδος, σελ. 110.

9. Ἰστ. ΓΕΣ, τόμ. Β' σελ. 54, 55 καὶ Κατσιμ. Ἠπ. Πρ. σελ. 51—63.

10. Κατσιμ. Ἠπ. Πρ. σελ. 55.

11. Κατσιμ. Ἠπ. Πρ. σελ. 64

12. Θρ. Τσακαλώτου. 40 χρόνια Στρατιώτης τῆς Ἑλλάδος, σελ. 115—116.

12α. Κατσιμ. Ἠπ. Προμ.

παίρου λήμματα στή Μεγάλῃ Ἑλλ. Ἐγκυκλοπαίδεια με ἀνάλογες φωτογραφίες ἀπὸ τοπία, ποὺ ἀπέχουν ὥρες ἀπὸ συγκοινωνιακὰ κέντρα (Μονὴ Σπηλαίου Σαρακίνιστας Ἀργυροκάστρου) τοῦ μακαρίτη Γ. Πανταζίδου.

Ἐντυπωσιακὸ εἶναι τὸ φωτογραφικὸ πανόραμα τῆς Ἠπειρωτικῆς Ἐκστρατείας (1912—13) ποὺ μαζί με τὰ σκίτσα τῆς Θάλειας Φλωρᾶ - Καραθία ἔκαμε ἀθάνατα τὰ ἱστορικὰ ἐκεῖνα γεγονότα. Ἐπικολούθησε ἡ φωτογραφικὴ ἀπεικόνιση τοῦ Αὐτονομικοῦ Ἀγῶνα τῆς Ἠπείρου (1914).

Ἐδῶ θὰ πρέπει ν' ἀναφέρουμε καὶ τὸ φωτογραφικὸ ὄλικο τοῦ φιλέλληνα συντάκτη τοῦ Γαλλικοῦ «Χρόνου» (TEMP) RENE PIAUX, ποὺ εἰκονογραφεῖ τὸ βιβλίον τοῦ «Δυστυχισμένη Ἠπειρος».

Μερικὰ ἀπὸ τὰ ὀνόματα τοῦ Φωτογρ. Πανθέου τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἶναι: Γεώργ. Πανταζίδης, Δημητριάδης, Παπαγεωργίου καὶ ἀργότερα (1930) ὁ Βασίλης Κουτσαβέλης κλπ., με τελειότερα θέματα τεχνικὰ μέσα.

Ἀποτίοντας φόρον τιμῆς στοὺς ἡρωϊκοὺς καὶ ἀκατάβλητους ἐκείνους προμάχους τῆς Φωτογραφίας δημοσιεύουμε σήμερα ἐλάχιστα βιογραφικὰ στοιχεῖα καὶ παρακαλοῦμε τοὺς ἀναγνώστες μας, ἰδιαίτερα τοὺς παλιούς, νὰ μᾶς προσκομίσουν ὅ,τι δὴποτε στοιχεῖα ἔχουν σὲ βιογραφικὲς πληροφορίες καὶ περιστατικὰ εἴτε σὲ φωτογραφίες, ὥστε νὰ περιληφθοῦν στήν «Ἠπειρο Εἰκονογραφημένη» ποὺ ἔχουμε καθιερώσει.

Πολλοὶ ἀναγνώστες μας παραπονοῦνται, πῶς δὲν δημοσιεύουμε φωτογραφίες ἀπὸ τὰ «χωριά» τους. Ἡ ἀπάντησή μας εἶναι: «Ὁ ἔχω τοῦτο σοι δίδωμι». Μακάρι νὰ εἶχα-

με περισσότερα στοιχεία. Φιλοδοξία μας είναι να ολοκληρώσουμε την «ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΤΛΑΝΤΑ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ».

α.χ.μ.

Ἐγεννήθη εἰς Βήσσανην τὸ 1863 καὶ εἰς μικρὴν ἡλικίαν μετηνάστευσεν μετὰ τῆς οἰκογενείας εἰς Θεσσαλονίκην ὅπου ἀπὸ ἐτῶν ἦτο ἐγκατεστημένος ὁ πατέρας του ἔχοντας σχηματίσει ἀξιόλογον γεωκτηματικὴν περιουσίαν εἰς Χαλκιδικήν.

Μετὰ τὸ πέρας τῶν Γυμνασιακῶν του σπουδῶν μετέβη εἰς Κων)πολιν ὅπου ἐγνωρίσθη μὲ τὸν σπουδαῖον τοῦ καιροῦ ἐκείνου φωτογράφον Ἀνδρειωμένον ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἔλαβε τὰ πρῶτα μαθήματα τῆς νεαρῆς τότε φωτογραφικῆς τέχνης. Ἐπιστρέψας εἰς Θεσσαλονίκην ἐμυήθη λεπτομερειακὰ παρὰ τοῦ σπουδασαντος εἰς Βιέννην φίλου του καὶ διασήμου φωτογράφου Μιχαὴλ Λιούτα καὶ ἐπιθυμώντας νὰ ἐφαρμόσῃ τὶς τεχνικὲς του γνώσεις ἐπὶ τοῦ πρακτικοῦ ἐπιπέδου, ἐταξίδεψε εἰς διάφορα μέρη τῆς Μακεδονίας καὶ τοῦ Ἀγίου Ὁρους, ὅπου ἐκτὸς τῶν Μονῶν, τῶν Ἡγουμένων καὶ τῶν Μοναχῶν ἐφωτογράφησε καὶ πολλὰ Βυζαντινὰ κειμήλια πού, ὡς γνωστόν, τὰ Μοναστήρια τοῦ Ἀθω περιέχουν.

Τὸ 1895, ὡς ὥριμος πλεον φωτογράφος, φιλοδοξώντας νὰ προσφέρει τὶς γνώσεις του εἰς τὴν Πατρίδα κατήλθε εἰς τὴν Ἠπειρον καὶ μὲ κέντρον τὴ γενέτειρά του περιόδευσε εἰς ὅλα τὰ χωριὰ τῆς ἐπαρχίας Πωγωνίου καὶ ἔφθασε, μὲ τὶς ἐπικίνδυνες τότε συγκοινωνιακὰς

δυσκολίες, ὡς τὴν περιφέρειαν Λούντζης ἔχοντας ὡς ἐφόδια τὴν πελωρίαν του φωτογραφικὴν μηχανὴν ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, πολλὰς γιάλινες πλάκες μεγέθους 21X27 καὶ τὴ φλόγα τοῦ νεοσύλλεκτου στήν ἀγνωστὴ τότε σὲ πολλοὺς τέχνη τῆς ἀποτύπωσης τοῦ προσώπου, τοῦ τοπίου καὶ τῶν ἄλλων ἐκδηλώσεων τῆς ζωῆς κατὰ τρόπο μόνιμο καὶ ἀνεπηρέαστο ἀπὸ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου.

Παράλληλα, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν καθαρῶς ἐπαγγελματικὴν του ἀπασχόλησιν, ἐφωτογράφιζε ἀπὸ τοὺς τόπους ἐκείνους, πού τότε βρισκόνταν στὸ ἀπόγειο τῆς ἀκμῆς τους, κάθε τι πού μεταγενέστερα θὰ εἶχε ἀσφαλῶς Ἱστορικὴ καὶ Λαογραφικὴ ἀξία. Μὲ τὴ διορατικότητά αὐτὴ συγκέντρωσε ἀπαράμιλλο ὕλικό, πού περιεῖχε ἥθη, ἔθιμα, χορούς, τελετές, ἐνδυμασίες, διασκεδάσεις, κτίρια, τέμπλα παλαιῶν ἐκκλησιῶν καὶ κάθε τι, πού στα μάτια τοῦ καλλιτέχνη παρουσίαζε ἐνδιαφέρον καὶ ἔπρεπε νὰ συγκρατηθῇ καὶ νὰ ἐπιδειχθῇ στὶς νεώτερες γενιές.

Δυστυχῶς, τὸ μὲ τόσοις κόπους καὶ ἀφάνταστες δυσκολίες συγκεντρωθὲν πολύτιμο ἱστορικὸ καὶ λαογραφικὸ ὕλικό, εὐρέθησαν Ἡρόστρατοι, πού ἀσυνείδητα καὶ ἐγκληματικὰ τὸ κατέστρεψαν καὶ μὲ τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἡ Ἠπειρος, τὸ Πωγώνι καὶ ἡ Βόρ. Ἠπειρος ἐστερήθησαν μιᾶς ἀκόμη πολύτιμης ἀπόδειξης περὶ τῆς ἐλληνικότητος ἐκείνων τῶν τμημάτων.

Κατὰ τὸ 1900 ἐγκατεστάθη εἰς Ἰωάννινα, ὡς μόνος φωτογράφος ἐπὶ

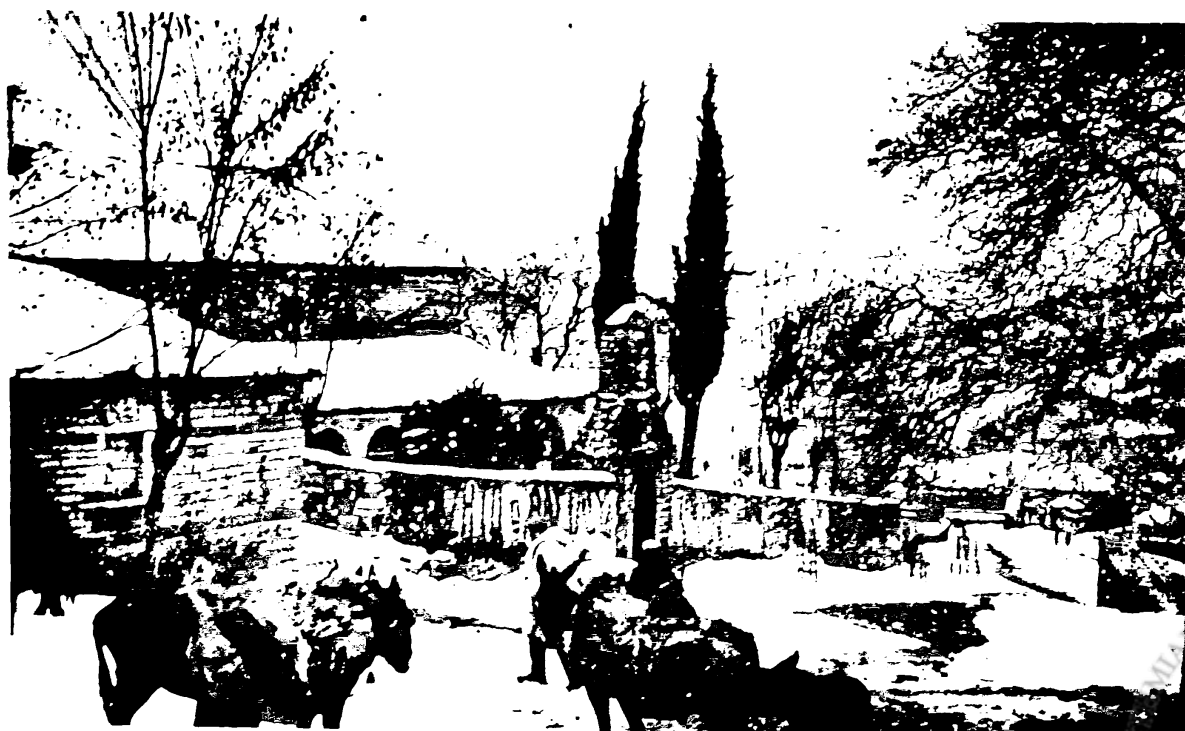
Η ΠΕΙΡΟΣ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΕΥΧΟΥΣ ΙΙ7 ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

(Φωτογραφίες Σπ. Μελειζή τραβηγμένες προ τοῦ Ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου)

Ἀποψη Ἀνω Πεδινῶν (Σουδενῶν).

Χιόνι στὰ Σουδενα.

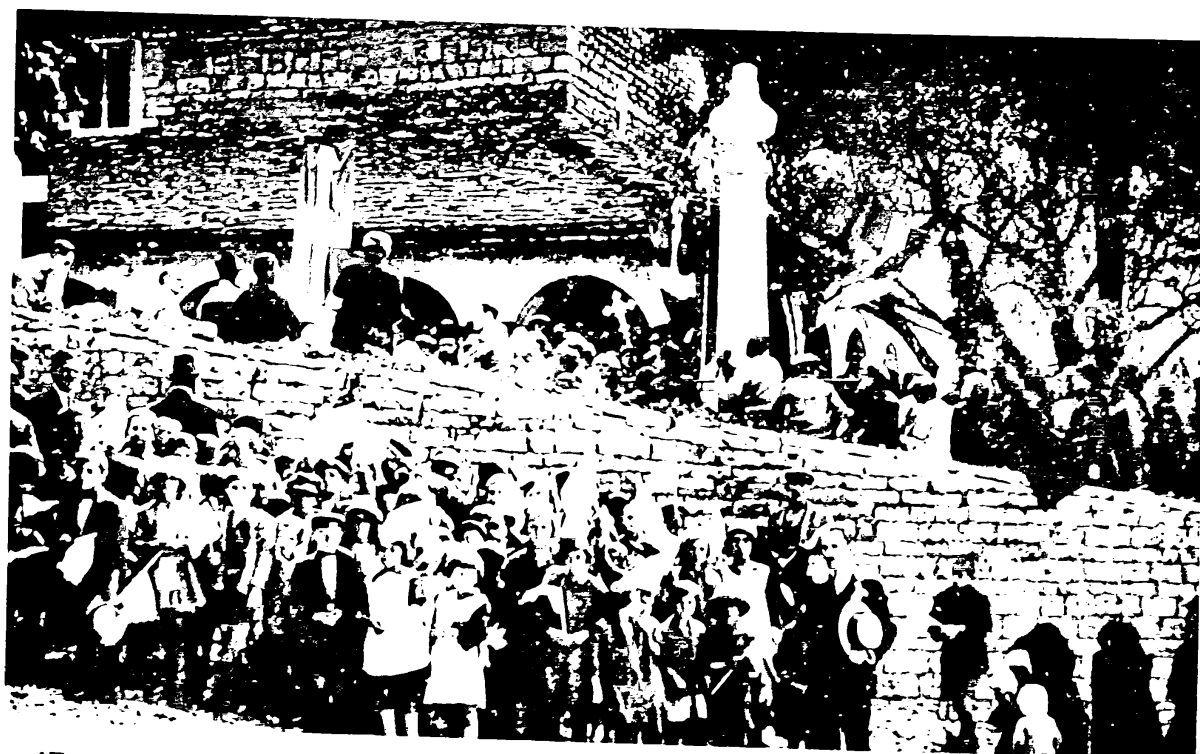
Χιόνι στα Σουδενά.

Χορός στα Σουδενά.

Γλέντι στην έξοχή (Σουδενά).

Έορτές Έκατονταετηρίδος (1930) 'Αποκαλυπτήρια προτομής Νεοφ. Δούκα.

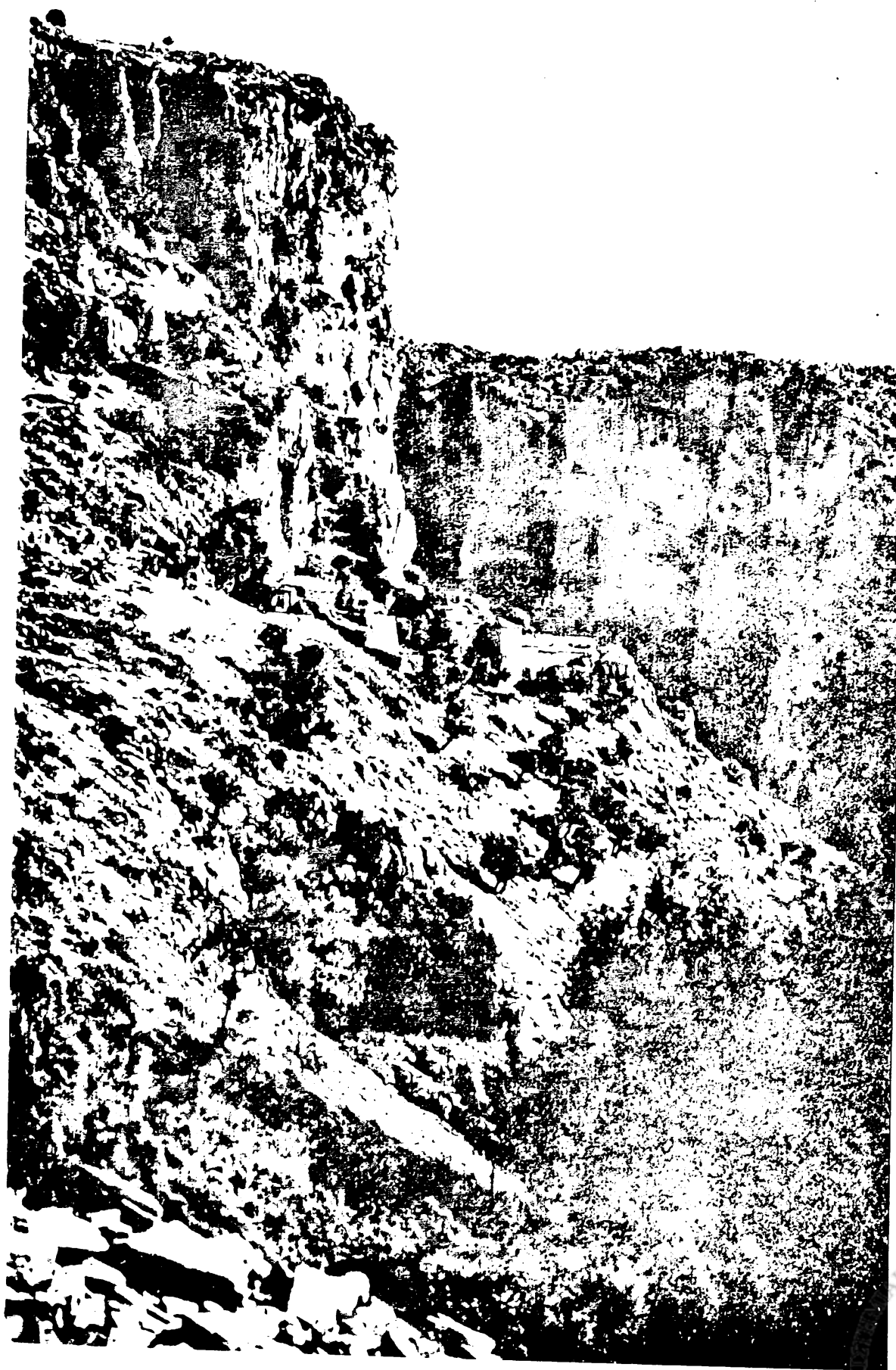

Ἑορτὲς Ἑκατονταετηρίδος (1930) χοροστατεῖ ὁ Μητροπολίτης Ἰωαννίνων Σπυρίδων. Παρίσταται ὁ Γεν. Διοικητὴς Ἠπείρου Ἀχιλ. Καλεύρας.

Μονοδένδρι.

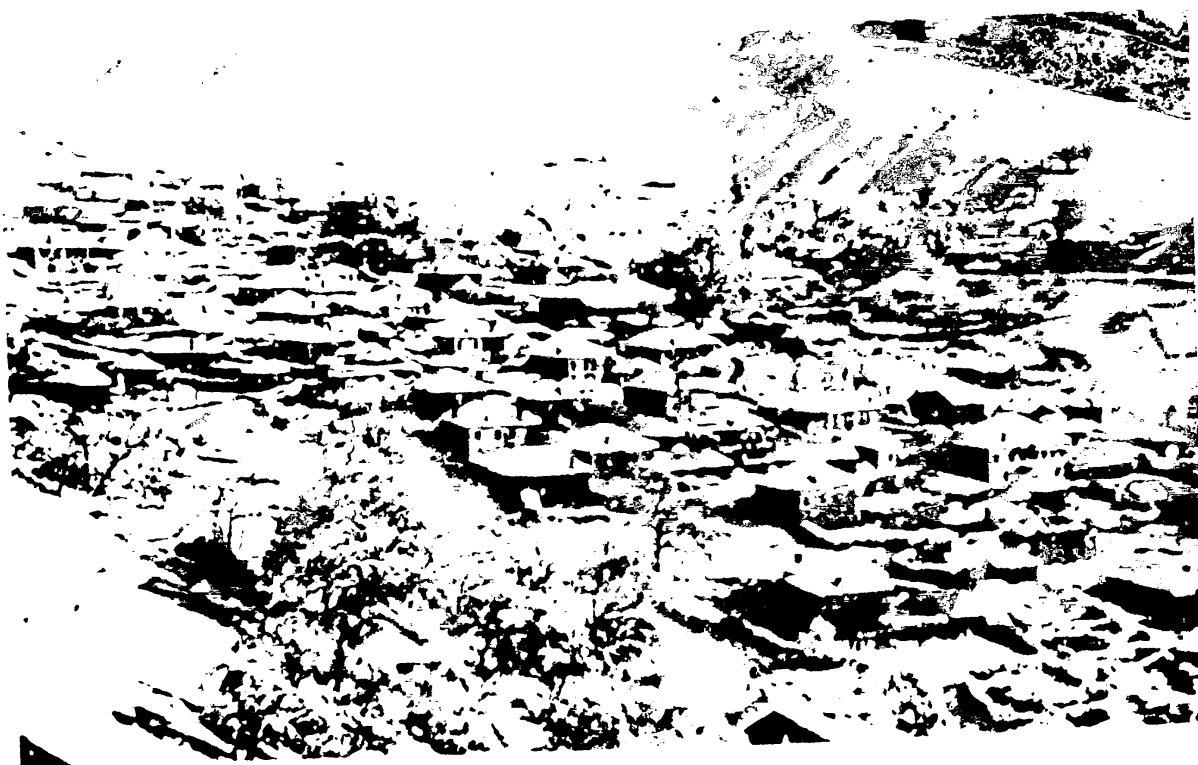

"Αποψη του Βίκου και της Ἀγίας Παρασκευῆς Μονοδενδρίου.

Τὸ Σκαμνέλι μετὰ τὴν καταστροφή τοῦ 1912.

Τὸ Σκαμνέλι χιονισμένο.

ἄρκετόν διάστημα καὶ πολλές φωτογραφήσεις τοῦ καιροῦ ἐκείνου ἀπεικονίζαν κάτι ἀπὸ τὴν Γεωγραφίαν, τὰ μνημεῖα καὶ τὴν κοινωνικὴ ζωὴ «τῶν παλαιῶν Γιαννίνων».

Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1913, μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἰωαννίνων, ὁ Ἀρχιστράτηγος Κων)νος ἐπιθυμῶντας νὰ ἔχει ἀναμνήσεις τῆς πόλεως, τῶν γύρω θουνῶν καὶ τῶν λόφων, ἐκάλεσε τὸν Γεώργιο Πανταζίδην καὶ ἐφωτογραφήθη σὲ πολλές στάσεις ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ, ὅπως καὶ ἄλλες μὲ φόντο τὸ Δρίσκο καὶ τὸ Μπιζάνι.

Μετὰ τὴν ἄνοδό του ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ ἀπένειμε τὸν τίτλον τοῦ φωτογράφου τῆς Βασιλικῆς Αὐλῆς, διάκρισιν ποῦ σὲ ὅλη τὴν Ἑλλάδα ἔφεραν 3—4 φωτογράφοι.

Ἐπὶ Τουρκοκρατίας ὁ Γεώργιος Πανταζίδης διὰ τοῦ φωτογραφικοῦ του φακοῦ προσέφερε ἔθνικὰς ὑπηρεσίας: ἐφωτογράφιζε πολλὰ ἀπόρητα ἔγγραφα ὑποκλεπτόμενα ὑπὸ τοῦ Ἑπειρωτικοῦ Κομιτάτου ποῦ διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Προξενείου διωχέτευοντο εἰς Ἀθήνας πρὸς ἄμεσον ἢ μελλοντικὴν ἐκμετάλλευσιν διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑπείρου.

Ἀγαπητοὶ ἀναγνῶστες,

Ἡ «Ἑπειρωτικὴ Ἑταιρεία», σᾶς εὐχαριστεῖ γιατί τὴ σκέπτεσθε καὶ τὴν συντρέχετε οἰκονομικῶς. Δὲν ἔχει, ὅπως ξέρετε, μονίμους πύρους (ἀπὸ ἐνοίκια, τοκομερίδια χρεωγράφων κλ.π.).

Πρέπει νὰ δρᾷ συνεχῶς, ὥστε νὰ ἔχει ἀνταποδοτικὰ εἰσοδήματα. Καὶ τὸ ἔχει ἐπιτύχει μέχρι σήμερα, χάρις στὴν πρόθυμην ἀνταπόκρισιν τῶν Φίλων καὶ Ὑποστηρικτῶν τῆς, μεταξὺ τῶν ὁποίων συγκαταριθμεῖσθε.

Ἡ θερμὴ μας παράκλησις εἶναι, νὰ μᾶς στείλατε τὴ διευθύνσιν καὶ μὲ ὅσα μπορείτε περισσότερα στοιχεῖα, ἐνὸς τουλάχιστον Ἑπειρωτῆ Πνευματικοῦ Ἀνθρώπου, ποῦ νὰ πάλλεται, σὰν ἐσᾶς, ἀπὸ Ἑπειρωτισμὸ γιὰ νὰ τοῦ στείλουμε τὸ Περιοδικὸ τῆς Ἑταιρείας.

Εἶναι γνωστό, ὅτι ἡ Ἑταιρεία, δὲν ἀποβλέπει σὲ κέρδη. Συνεπῶς δὲν χωρεῖ δισταγμὸς στὴν ὑπόδειξιν, ὁποιοῦδήποτε προσώπου, εἴτε μπορεῖ, εἴτε ὄχι, νὰ ἀνταποκριθεῖ σὲ οἰκονομικὰς ὑποχρεώσεις. Ἡ Ἑταιρεία, ὅπου δὲν ὑπάρχει δὲν παίρνει!

Μὲ κάθε τιμὴ
ΤΟ ΔΙΟΙΚ. ΣΥΜΒ. ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΚΑΠΕΤΑΝ ΘΑΝΑΣΗΣ ΤΣΕΚΟΥΡΑΣ

Ο ΑΗΤΟΣ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΚΥΡΙΑΖΗ

Ἡ Φιλοδασική Ἐνωσις Ἀθηνῶν καταθέτει λίγα λουλούδια τοῦ Ὑμνητοῦ στο στήνωμα τοῦ πολέμιου φίλου τῆς καί ἐνὸς ἑξοχου Ἑλληνα. Τοῦ σεμνοῦ πατριώτη, τοῦ θαρραλέου ἀγωνιστῆ τῶν μεγάλων ἀπελευθερωτικῶν ἀγώνων τοῦ ἔθνους μας, ἀλλὰ καί τοῦ ἀγνοῦ ἑραστή τῆς φύσης καί τῆς ὀμορφιάς τῆς πατρίδας μας Θανάση Τσεκούρα.

Μιά καλή μοῖρα μᾶς ἔδωσε τὸ προνόμιο νὰ γνωρίσουμε καί νὰ συνεργασθοῦμε, ἐδῶ καὶ πενήντα χρόνια, μὲ τὸν Ἀθανάσιο Τσεκούρα. Νὰ ὑπηρετήσουμε σὲ δύσκολες ἡμέρες ωραίους εἰρηνικοὺς καὶ δημιουργικοὺς σκοποὺς γιὰ τὴν ἀνάπτυξη καὶ προστασία τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος τῆς Ἑλλάδας, πού τὸ ἀγαποῦσε μὲ ἀληθινὸ πάθος αὐτὸς ὁ θέρος Ἡπειρώτης, ὁ σιωπηλὸς περιπατητῆς τῶν ἀττικῶν βουνῶν πού τοῦ ἀναθύμιζαν, ὅπως τοῦ Κρυστάλλῃ, τὰ βουνὰ τῆς λεβεντογέννας γενέθλιας γῆς του. Καί τὴν ἀγάπη του αὐτὴ πρὸς τὴ φύση, ἕνα ἀληθινὸ ἔρωτα, τὴν ἐκδήλωνε, ὄχι μὲ εὐκολὰ λόγια, ἀλλὰ ἐμπρακτα, μὲ προσφορὰ θετικῶν ὑπηρεσιῶν σὲ κάθε σχετικὴ προσπάθεια πού ἔτεινε πρὸς τὸ καλὸ τῶν ἀνθρώπων.

Ἄλλοι τόνισαν τὴν ἀνδρεία τοῦ προκαίμενου νεκροῦ. Τὴ ριψοκίνδυνη συμμετοχὴ του στὸν Ἡπειρωτικὸ καὶ Μακεδονικὸ ἀγώνα. Τὴν ἀτίμητη συμβολή του στὴν ἐπιτυχὴ ἐκδασὴ τῆς πολιορκίας τῶν

Ἰωαννίνων. Τὴν πίστη του στὴν Ἑλλάδα. Σὲ μένα ἔλιαχε ὁ κλῆρος νὰ ὑπενθυμίσω μιὰ ἄλλη πτυχὴ τῆς πολὺπλευρης δράσης του, εὐθὺς μετὰ τὴν Κατοχή, ὅταν ἐνήθθησε τῇ Φιλοδασικῇ στὴν ἀναδάσωση τῶν ἐκχερσωμένων πλησιδχωρῶν ἐκτάσεων τοῦ

Ὑμνητοῦ καὶ τῇ δημιουργίᾳ τοῦ αἰσθητικοῦ Δάσους τῆς Κασταριανῆς. Πρῶτος μέσα στοὺς πρῶτους ὁ πρεσβύτερος καὶ πάντα θαλερὸς Ἀθανάσιος Τσεκούρας ἔδινε τὸ παρόν, προτρέποντας καὶ ἐνθαρρύνοντας τοὺς νεώτερους στὴν ἀνάσταση τοῦ βουνοῦ, μὲ τὴ δημιουργίαν ἐνὸς πνεύμονα πρασίνοῦ διπλὰ στὴ σημερινὴ πρωτεύουσα

τοῦ τιμημένου καὶ τοῦ ἀγγχους.

Ἦταν πάντοτε νέος. Πάντα εὐγενικός, μ' ἐκεῖνο τὸ γλυκύτατο χαμόγελο ποὺ προσέβλεπε κάθε συνάνθρωπό του. Καὶ ὑπερβαινόντως παρακολουθοῦσε τὴν ἐλληνικὴ ζωὴ, διατηρώντας μιὰ ἐκπλήσσοισα πνευματικὴ διαύγεια. Συνέτεινε σ' αὐτὸ ἡ φυσικὴ ζωὴ του, ἡ σχεδὸν ἀσκητικὴ, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀγάπη τῶν γύρω του καὶ ἡ εὐφροσύνη ποὺ δίνει ἡ βεβαιότητα γιὰ τοὺς ἐντιμούς καὶ καλοὺς ἐπιγόνους ποὺ θ' ἀφηγε. Ἦταν ἓνας ἀληθινὰ εὐτυχισμένος. Ὁ

ἄνθρωπος τοῦ Εὐαγγελίου, ὁ δούλος ὁ πιστὸς τοῦ Θεοῦ, ποὺ ἔπραξε τὸ χρέος του στὸ πέρασμα μιᾶς γεμάτης ζωῆς καὶ ποὺ τὸ τάλαρό του τὸ χρησιμοποίησε εὐεργετικὰ στὸ κοινωνικὸ σύνολο, ἀνάμεσα στοὺς πολυάριθμους φίλους του. Καὶ μέσα σ' αὐτοὺς καὶ ἡ Φιλοδασικὴ ποὺ τὸ θρόσμα τῶν πέντων της τὸν κατευοδώνει στὸ εἰρηνικὸ του ὕστατο ταξίδι.

Καπετὰν Θανάση Τσεκούρα, ἀητὲ τῆς Ἡπείρου, σεμνὲ Μακεδονομάχε, πάντα θὰ σὲ θυμόμαστε.

ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΣ ΛΟΓΟΣ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΑΡΑΛΗΣ

ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ Δ. ΦΑΦΑΛΙΟΥ

Προέδρου Πολυμ. Συμβ. Ριζαρείου Σχολῆς

Μὲ μιὰ ἱσόβια προσδοκία ἐνὸς γυρισμοῦ στὴν πατρίδα σου, ὅπως τὴν περιγράφεις στὸ ἐξαίρετο ὁδοπορικὸ σου γιὰ τὸ Ζαγόρι, ἔζησες νοσταλγὸς καὶ ἐραστής τῆς ἀρχόντισσας πατρίδας σου καὶ γιὰ τὴν ὀριστικὴ ἐκπλήρωση αὐτῆς τῆς προσδοκίας ξεκίνησες ἐδῶ κι' ἓνα χρόνο ἀλησμόνηται σεβαστὲ καὶ ἀγαπητὲ μας Γιάννη Σαραλή.

Ἀπὸ αὐτὴν τὴν παλιννόστηση στὴ χθὲν ἔστια σου στὴ «γῆ ἐξ ἧς ἐλήφθης», γῆ ποὺ ἐτίμησες, ὕμνησες, ἱστορήσες τὴ μοῖρα της καὶ ἐρμήνευες τὰ πεπρωμένα της, ἀπὸ τὴν ἐπιστροφή σου στὴν ἀφειρηρία τῆς ὥραίας καὶ τιμημένης ζωῆς σου συμπληρώθηκε ἤδη ἓνας χρόνος καὶ ἡ συνείδηση τῆς ἐνιαύσιας ἀπουσίας σου μᾶς συγκιντρώνει ὅλους ἐδῶ στὸν ἱερὸ καὶ ἀγαπημένο γῶργο τῆς Ριζαρείου, τῆς ὁποίας ὑπῆρξες ἐπιφανὴς ἀπόφοιτος καὶ ἀφοσιωμένος θεράπων.

Στὸ πρόσωπό σου βλέπαμε τὴν ἁρμονικὴ συζυγία τοῦ ἀληθινοῦ εὐπατρίδου ἡπειρώτη καὶ τοῦ συνειδητοῦ Ριζαρείτη, μιὰ ἰδιότητα, ποὺ πάντοτε, μὲ σεμνὴ θὰ ἔλεγα καύχηση, ὁμολογοῦσες, σὰν ἓνα εἶδος πειτραγαθίας, ἡ ὁποία σ' ἔκανε νὰ μοχθῆς γιὰ τὴν πρόοδο τῆς Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς κατὰ τὴ διάρκεια τῆς γόνημης θητείας σου στὸ Πολυμελὲς Συμβούλιο.

Συνεδύαζες τὸν λεπταίσθητο ποιητὴ μὲ τὸν θετικὸ σύμβουλο, ποὺ ἡ γνώμη καὶ ὁ στοχασμὸς του ἀντιλοῦσαν ἀπὸ ἀδαπάνητα νοιτάσματα ἀληθινῆς Παιδείας καὶ Πίστης, ὥστε ἡ συμβολὴ σου νὰ χαρακτηρίζεται ἀπὸ συγκεκριμένους στοιχείων καὶ δεδομένων ποὺ εἶχαν καρπὸ τῇ συνετῇ σου γνώμῃ.

Ἡ καλλιεργημένη σου φύση σ' ἔκανε ἱκανὸ νὰ νοιώθης τὰ πράγματα τοῦ κό-

σιμου καὶ τῆς ζωῆς διυλισμένα μεσ' ἀπὸ ἓνα φίλοιο συγκινημένης νοήσεως — ἡ συναίσθηματικὴ ξηρασία ἦταν γιὰ σένα κάτι ἐντελὺς ἑξόνο καὶ ἀλλότριον, — ἐπαληθεύοντας μὲ τὴν ὅλη σου στάση καὶ προσωπικότητα τὴν περίφημη φράση τοῦ Πασκάλ: «Ἡ καρδιά ἔχει τοὺς λόγους της πρὸς τὴ Λογικὴ ἀγνοεῖ».

Ἔτσι συναίσθηματικὰ φορτισμένον γιὰ τὸ καλὸ πάντοτε, μὲ κριτήρια πρὸς μόνον ἢ Ἀγάπη ἦταν δυνατό νὰ δεκάσῃ, ἀλλὰ καὶ ταυτόχρονα μὲ τὴν αἰσθησι τοῦ ρεαλιστικοῦ καὶ τοῦ ἐφικτοῦ σὲς ἐκτιμήσεις τῶν περιστάσεων καὶ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν ποικίλων προβλημάτων, σὲ θυμόμαστε ἀληθιμόνητε καὶ σεβαστέ φίλε, πρὸς ὃ θάνατος σ' ἔκανε σ' ὅλους ἐμᾶς «προθινόντατον».

Ἡ ἐκδογμία σου σφράγισε τὴ σεμνή, ἀπλή ἀλλὰ καὶ γεμάτη ἀνατάσεις καὶ δημιουργία προσωπικὴ σου πορεία καὶ ὁ Κύριος τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου σου χάρισε «ὑπὸν» τοῖς ὀφθαλμοῖς σου καὶ τοῖς λευφάροις σου νυσταγμὸν καὶ ἀνάπαυσιν τοῖς κροτάφοις σου» (ψαλμ. 131,4) ὥστε ἀπὸ μιᾶς ζωῆς ὅλο ἐγρήγορη προσφορὰ καὶ πάθος γιὰ τὴν Παῖδεία.

Πάντοτε θὰ εἶν' αἰσθητὸ τὸ πέρασμα σου ἀπὸ τὴ Ριζάρειο, ἀπὸς θέλησες ν' ἀποδώσῃς τὰ τροφεῖα στὴ γεραρὰ Σχολὴ ὅχι μόνον ὑπηρετώντας τὴν ὡς Ἐκτελεστὴς τῆς Διαθήκης τοῦ ἀοιδίου Ριζάρη, ἀλλὰ καὶ ὡς γενναῖος χορηγὸς καὶ εὐεργέτης τῆς Ριζαρείου μαζί μὲ τὴν ἐκλεκτὴ σου σύντροφον, σὲ πρόσωπον τῆς ὁποίας δλέπαμε τὴν ἰέρεια τῆς ἀγαθῆς σου μνήμης, τὴν ὁποία νεύχόμαστε ἀγέραστη καὶ αἰωνία.

ἩΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΤΕΥΧΗ ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΑ

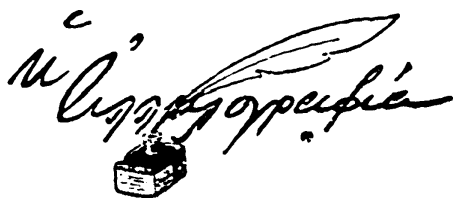
Τεῦχ.

31	Πωγώνι. Ἡ δόξα καὶ ἡ μοῖρα του. Δρχ. 300
34	LA MALHEREUSE EPIRE. (Ἀφιέρωμα στὸν Αὐτονομιακὸ Ἀγώνα. Δρχ. 400
40—41	Ἀφιέρωμα στὴν 21 Φεβρουαρίου 1913 Δρχ. 300
53—54	Ἀπὸ τὸ ἀνδροφόνον Μπιζάνι στὸν Αὐτονομιακὸ Ἀγώνα. Ἡ Ἡπειρωτικὴ Ἐκστρατεία σὲ εἰκόνες. Δρχ. 500
55	Προσέγγιση στὴ Σουλιώτικη Ἐποποιία Δρχ. 300
59-60-61	Ἀφιέρωμα στὴν 28 Ὀκτωβρίου 1940 Δρχ. 400
62	Ἀφιέρωμα στὴν 28 Ὀκτωβρίου Β' 1940 Δρ. 400
76—77	Σῶστε τὸν Καλαμᾶ Δρχ. 200
93	Ἀφιέρωμα στὴν... Ἡπειρωτικὴ Ἀθήνα. (Φωτογραφίες - κείμενα τῶν Ἡπειρωτικῶν Ἰδρυμάτων τῆς Ἀθήνας μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῶν 150 χρόνων τῆς πόλης Δρχ. 300

ΠΑΡΑΚΑΛΟΥΝΤΑΙ οἱ κύριοι Ἀναγνώσται νὰ μᾶς γνωστοποιοῦν τὴ νέα τους διεύθυνση.

Ἡπειρωτική Πνευματική Ζωὴ καὶ Κίνηση

Πῶς μπορεῖ νὰ διακοπεῖ ἡ ἀποστολή;

Εὐγενικός Φίλος, ποῦ δὲν μπορούμε νὰ δημιοσιεύσουμε τὸ ὄνομά του, γιατί δὲν ἔχουμε τὴν ἐγκρισή του, μᾶς ἀπαντάει στή γενική μας ἐκκλήση πρὸς τοὺς Ἀναγνώστες νὰ βοηθήσουν τὴν Ἐταιρεία νὰ κρατήσει τὸ Δελτίο της.

α.χ.μ.

Ἀξιότιμε κ. Μαυροπούλε,

Εὐχαρίστως θὰ ἀνταποκρινόμουν στήν παράκλησή σας νὰ ἐνισχύσω τὴν ωραία προσπάθεια γιὰ τὴν ἔκδοση τῆς **ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ**, πλὴν λόγοι σοβαρῶς οικονομικοὶ δὲν μοῦ ἐπιτρέπουν τοῦτο.

Ἐπειδὴ καὶ ὁ ὑποφαινόμενος ἀσκῶ τὴν ἠμερογραφία στίς τοπικὰς ἐφημερίδες, ὡς ὅποτε λαμβάνω **ΔΩΡΕΑΝ** καὶ ἐπειδὴ ἐθέλω νὰ γίνω θάρος τῆς ἀποστολῆς τοῦ ὀνόματός σας πράγματι περιοδικῶς, παραλλῶ ὅπως **ΔΙΑΚΟΨΕΤΕ** τὴν ἀποστολήν καὶ μὲ τὴν εὐκαιρία αὕτη νὰ σᾶς εὐαριστήσω γιὰ ὅσα τεύχη μέχρι σήμερον λάβα, τὰ ὅποια, κατὰ πάγια συνήθειάν μου παραδίδω στὸν ἐνταῦθα **ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΥΛΛΟΓΟ** πρὸς φύλαξιν καὶ γιὰ τὴν μέλλουσα ἐρευνήσῃ τῆς Τοπικῆς μας ιστορίας.

Ἐπὶ τούτοις διατελῶ
μετ' εὐχαριστιῶν

◆ Γράφουμε καὶ μᾶς γράφουν

◆ Στέλλουμε καὶ μᾶς στέλνουν

ALTERA PARS

Ἀθήναι, 31 Μαΐου 1986

Πρὸς τὴν

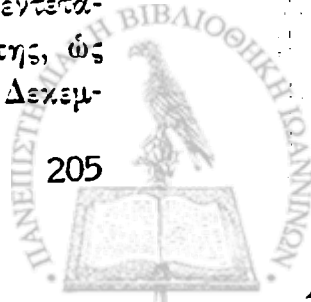
«**ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΝ ΕΤΑΙΡΕΙΑΝ**»

Ἐνταῦθα.

Ἀξιότιμε Κύριε Διευθυντά,

Εἰμαι ἓνας ἐκ τῶν ὀλίγων ἐπιζώντων ἀξιωματικῶν, ἐξ ἐκείνων οἱ ὅποιοι ἠτύχησαν νὰ ὑπηρετήσουν εἰς τὴν Ἡπειρον κατὰ τὴν προπολεμικὴν καὶ πολεμικὴν περίοδον, ἐνταχθεῖς, τότε, εἰς τὸ Στρατηγεῖον τῆς **VIII Μεραρχίας**, ἀπὸ Μαΐου 1939 μέχρις 25ης Ἀπριλίου 1941.

Καὶ κατὰ μὲν τὴν προπολεμικὴν περίοδον, (λοχαγός, τότε, **Μηχανικός**) εἰργάσθην εἰς τὴν ὁχύρωσιν, ὡς ἀξιωματικὸς ὁχυρώσεως Ἡλείου, βοηθούμενος ἀπὸ τὸν ἐξαίρετον καὶ ἄοκνον Ἀνθυπασπιστὴν **Μηχανικὸν**, ἀειμνήστον Ἀνδρέαν Τσέκενην, ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ Συνταγματάρχου καὶ Ἀρχηγοῦ **Πυρ** καὶ **VIII Μεραρχίας**, ἀειμνήστου Παν. Μαυρογιάννη, κατὰ δὲ τὴν πολεμικὴν περίοδον, (διακοπείων φυσικῶν τῶν ἐργασιῶν ὁχυρώσεως), παρηκολούθησα τὴν **VIII Μεραρχίαν** εἰς τοὺς ἀγῶνας της, εἰς τὸ **Καλπάκι** (Ἑλαίαν) καὶ εἰς τὸν **Καλαμῶν ποταμὸν** καί, περαιτέρω, καθ' ὅλην τὴν θριαμβευτικὴν ἐξόρμησίν της εἰς τὴν **Βορ.** Ἡπειρον, ἐντεταγμένος, τότε, εἰς τὸ Στρατηγεῖον της, ὡς Ἀρχηγὸς Διαβιβάσεων. (Τέλος Δεκεμ-

δρίου 1940 μέχρι πέρας πολέμου).

Επομένως, είμαι ένας εκ των ολίγων επιζώντων αξιοματικῶν εκ του Στρατηγείου τῆς VIII Μεραρχίας, ὁ ὁποῖος ἐξῆλθε ἐπὶ τόπου τὸ ἀπὸ Μαΐου 1939 ἕως καὶ Ἀπριλίου 1941, ἐπιτελεσθὲν ἔργον ὑπὸ τῆς ἀνωτέρω Μεραρχίας καὶ ὁ ὁποῖος ἐγνώρισεν ἀπὸ κοντὰ καὶ στενὴ ὥστα ὅλους τοὺς συντελέσαντας συναδέλφους, εἰς τὸ θαυμαστὸν ἔπος τῆς Ἡπείρου καὶ τῆς Βορ. Ἡπείρου.

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω, ὡς γνώστης προσώπων καὶ πραγμάτων τῆς τότε ἐποχῆς, θὰ σᾶς παρακαλέσω ὥπως φιλοξενήσετε εἰς τὸ ἔγκυρον περιοδικὸν τῆς «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ» τὴν ἀκολουθοῦσαν ἀπάντησίν μου πρὸς τὸν Στρατηγὸν κ. Θρ. Τσακαλιώτην, δι' ὅσα οὗτος ἔγραψεν εἰς τὸ περιοδικὸν σας, κατὰ μῆνα Φεβρουάριον 1986, εἰς τὸ ἄρθρον του ὑπὸ τὸν τίτλον : «Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ 1940—41».

Μετά προσηκούσης τιμῆς,
ΜΙΧΑΗΛ Δ. ΣΟΥΛΗΣ
Ὑποστράτηγος ἐ.ἀ.

Ποιὸς ὁ ἄγνωστος Ταγματάρχης;

Ἰωάννινα 24.2.1986

Παρακαλῶ νὰ μοῦ ἐπιτρέψετε, — μετὰ τὴν καλὴν πίστιν ποὺ ἔχω σὰν κανόνα ζωῆς σὲς ἀνθρώπινες σχέσεις μου, καὶ χωρὶς ἴχνος τυχρὸν ὑποψίας ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ὑποτιμήσω τὴν ἱστορικὴ ἔρευνα τοῦ ἐκλεκτοῦ συνεργάτου σας καὶ Γενικοῦ Γραμματέα τῆς Ἐταιρείας κ. Στάθου Λαμπρίδη, νὰ συμπληρώσω τὸ μικρὸ ἱστορικὸ χρονικὸ γιὰ τὴ μάχη τῆς Πίνδου, γιὰτὶ συμφωνῶ

ἀπόλυτα καὶ ἐγὼ μαζί του μετὰ τὴ λέξη «δυστυχῶς» ποὺ περιέχεται στὴ φράση του γιὰ τὸν ἡρωϊκὸ Ταγματάρχη διοικητὴ τοῦ 111) 51 τάγματος πεζικοῦ, ποὺ ἐσπευσε τὴν 29.10.40 νὰ ἐνισχύσει τίς πολεμικὰς προσπάθειες τοῦ Ἀποσπάσματος Δαδάκης.

Ἐπαναλαμβάνω καὶ ἐγὼ μαζί μετὰ τὸν κ. Λαμπρίδη, τὸ «δυστυχῶς ὁ ἡρωϊκὸς Ταγματάρχης δὲν ἀναφέρεται ἐπωνύμως».

Ἐπειδὴ, ὅπως ξέρετε, ἡ μελέτη τῆς ἱστορίας καὶ ἡ ἱστορικὴ ἔρευνα εἶναι μέσα στὰ κύρια ἐνδιαφέροντά μου, ἐρευνῶ καὶ ἐγὼ γιὰ νὰ θρῶ τὸ ὀνοματεπώνυμο τοῦ ἡρωϊκοῦ Ταγματάρχου.

Πρῶτα ἀνοιξά τὸ ἱστορικὸ ἔργο τοῦ Κωνσταντίνου Πανταζῆ Ταξιάρχου ἐ.ἀ., καὶ ἡρωϊκοῦ πολεμιστοῦ Ταγματάρχου τότε τοῦ ἔπους 1940—41, μετὰ τὸν τίτλο : «Τὰ δύο ὄχι» — Ἐκδόσεις «Δωδὼν» καὶ στὴ σελίδα 83 γράφει γιὰ τὸν ἡρωϊκὸ Ταγματάρχη τοῦ 111) 51 Τάγματος ἀλλὰ καὶ ἐδῶ δυστυχῶς πάλι ὄχι ἐπωνύμως.

Ἐπειτα ἀνοιξά τὸ ἱστορικὸ ἔργο τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ - ἱστοικοῦ Διονυσίου Κόκκινου μετὰ τὸν τίτλο «Οἱ δύο πόλεμοι 1940—41», τόμοι 2 — ἐκδόσεις «Πλάτων», Ἀθήναι 1945, ὁ ὁποῖος ἱστορικὸς στὸν δεῦτερο τόμο καὶ σὲς σελίδες 222—224 ποὺ πραγματεύεται γιὰ τὴ μάχη τῆς Πίνδου γράφει, εὐτυχῶς, γιὰ νὰ πιστοποιηθεῖ ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια, ἐπωνύμως γιὰ τὸν ἡρωϊκὸ Ταγματάρχη τοῦ 111) 51 Τάγματος ποὺ ἦταν ὁ Ταγματάρχης **Θωμάς Νικητάς**.

Παραθέτω ἀποσπάσματα καὶ διερωτήσμαι, γιὰτὶ τὰ ἀγνόησε ἡ ἐπίσημη Στρατιωτικὴ ἱστορία, σὲς κρίσιμες ἐκείνες ἱστορικὲς πολεμικὲς περιστάσεις, ἀπὸ τὴν ἐκδοτικὴν τῶν ὁποίων, ὅπως εἶναι γνωστὸ, κρῖ-

νονταν ή τιμή και ή ανεξαρτησία της Ἑλλάδος;

Γράφει ὁ Διον. Κόκκινος στή σελίδα 222:

— «Τήν νύκτα ἔφθασε καί τὸ III Τάγμα ὑπὸ τήν διοίκησιν τοῦ Ταγματάρχου Θωμᾶ Νικήτα.

.....

— «Ἐξαιρετικῶς ἐπείγουσα. Ἀντισυνταγματάρχην Μεσίρην, Ταγματάρχην Πανατζήν, Ταγματάρχην Νικήταν.

Ἐντὸς τῆς αὔριου ἀφικνοῦνται 4 Τάγματα πρὸς ἐνίσχυσιν μας μετὰ πυροβολικοῦ. Ἐπιβλήθητε διὰ παντός τρόπου εἰς τοὺς ὑφισταμένους σας καὶ κρατήσατε τὰς θέσεις σας. Θὰ μοὶ δοθεῖ οὕτω ὁ καιρὸς νὰ ἐπέμβω διὰ τῶν ἐφεδρειῶν ἀντεπιτιθέμενος. Αἱ διαταγαὶ νὰ ἐκτελοῦνται ἀνευ συζητήσεων καὶ ἀντιρρήσεων ὑπὸ προσωπικὴν εὐθύνην τῶν ἐκτελεστών. Ὡρα 21. 28.10.40 Δαδᾶκης».

Στὴ συνέχεια ἰστίς σελίδες 223—224 γράφει:

«Ὁ ταγματάρχης Νικήτας συνοδευόμενος ἀπὸ δύο ἀκόμη ἀξιωματικούς ἐφίππους προέτρεξε τοῦ πεζικοῦ διὰ νὰ φθάσῃ ταχύτερα εἰς τὴν Μούκαν καὶ ν' ἀναλάβῃ τὴν διοίκησιν. Μετὰ μίαν ὥραν οἱ Ἴταλοι ἐπετίθεντο κατὰ τῆς γραμμῆς τῶν ὑψωμάτων Καζάνι — Μούκα — Πάτωμα — Σιουμολάζαρη. Ἡ ἔφοδος γινόμενη δι' ἰσχυρῶν δυνάμεων ἦτο ὀρμητικὴ. Ὁ Νικήτας ἔφθασεν εἰς τὴν κρίσιμον ὥραν τῆς μάχης. Τέσσαρες λόχοι, οἱ 1ος, 2ος, 7ος καὶ 9ος συνεπτύσσοντο ἀτάκτως πρὸ τῆς σφοδρᾶς πίεσεως τοῦ ἐχθροῦ, χωρὶς συνεχὴν καὶ μὲ ἀκάλυπτον τὸ ἀριστερόν. Μικρὰ τμήματα εἶχαν ἀρχίσει νὰ διαλύω-

νται. Ἄνδρες ἀπομονωμένοι ἐκρύπτοντο ἐντὸς χαραδρῶν διὰ νὰ φυλαχθοῦν ἀπὸ τὰ καταιγιστικὰ πυρὰ τοῦ ἰταλικοῦ πυροβολικοῦ. Ἡ Μούκα εἶχεν ἐγκαταλειφθῇ.

Ὁ κίνδυνος κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἦτο ἄμεσος. Μετὰ τὴν διάσπασιν καὶ τῆς γραμμῆς αὐτῆς ὁ ἐχθρὸς θὰ ἐπροχωροῦσε ταχύτατα πρὸς τὸ Ἑπταχώριον. Ὁ Νικήτας κατῴρωσε τότε διὰ προσωπικῆς ἐπεμβάσεως καὶ διὰ κραυγῶν νὰ συγκρατήσῃ τὰ τμήματα, καὶ νὰ τὰ παρασύρῃ πρὸς τὰ ἑμπρός. Ἡ Μούκα ἀνεκατελήφθη. Ἀλλ' ὁ γενναῖος αὐτὸς ταγματάρχης συμμετέχων εἰς τὴν μάχην ἐπὶ κεφαλῇς τῶν τμημάτων τοῦ ἐτραυματίσθη εἰς τὸν δεξιὸν ἀντιβράχιον. Ἐστὶ τραυματισμένος, προσπαθῶν προαίρως νὰ σταματήσῃ τὴν αἱμορραγίαν ἐξακλουθοῦσε νὰ διευθύνῃ τὴν μάχην. Οἱ Ἴταλοι ἐπροσπαθοῦσαν νὰ ὑπερφαλαγγίσουν τὸ σημεῖον στηρίγματος ἀπὸ τὰ δεξιὰ, ἀλλ' ὁ Νικήτας ἐταποθέτησε μίαν διμοίριαν πολυβόλων ὑπὸ τὸν ἀνθυπασπιστὴν Μακτάκον εἰς τὸν αὐχένα Καζάνι καὶ κατῴρωσε νὰ ματαιώσῃ τὴν ἐχθρικὴν κίνησιν. Οἱ Ἴταλοι κατόπιν τῆς ὑπερανθρώπου αὐτῆς ἀμυντικῆς προσπάθει-
ας τοῦ Νικήτα ἀνετράπησαν εἰς τὴν γραμμὴν Καζάνι — Μούκα».

.....

Αὐτὸς ἦταν ὁ γενναῖος καὶ ἡρωϊκὸς ταγματάρχης Θωμᾶς Νικήτας καὶ ἔτσι πιστοποιεῖται μὲ ἀμάχητο τεκμήριον μιὰ ἱστορικὴ ἡρωϊκὴ πολεμικὴ μορφή, ποὺ ἀξίζει τῆς ἐθνικῆς τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης, ὅπως ἐξ ἴσου ἀξίζουν τὸ ἴδιο καὶ ὅλοι οἱ ἐπώνυμοι καὶ ἀνώνυμοι ἡρωϊκοὶ πολεμιστὲς τοῦ ἔπους 1940—41.

Μὲ ἐκτίμησιν καὶ ἀγάπην

ΚΩΣΤΑΣ ΤΕΚΤΩΝ

Ἑσωτερικὴ Ζωὴ καὶ Κίνησις

Οἱ χρηματικὲς εἰσφορὲς πρὸς τὴν
 “Ἑπειρωτικὴ Ἑταιρεία,, ἐκπίπτουν
 στὶς Δηλώσεις Φόρου Εἰσοδήμα-
 τος.

ΣΥΝΩΣΤΙΣΜΟΣ ΕΙΣΦΟΡΩΝ ΣΥΝΩΣΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

Μὲ βαθεῖα συγκίνησις συντάσσομε αὐ-
 τοὺς τοὺς πίνακες εἰσφορῶν. Εἶναι τὸ ὀ-
 ξυγόνον τῆς Ἑταιρείας. Εἶναι τὰ φτερὰ
 τῆς. Κοινωνοὶ Πνευματικὸ Ἰδρυμα ἢ
 Ἑταιρεία. Δημόσια ἢ διαχειρίσῃ τῆς σὲ
 ὑάλινη σφαῖρα «περιστρεφόμενη καὶ παν-
 ταχόθεν ὁρατὴ». Δὲν πληρῶνει οὔτε μο-
 νόλεπτο ἢ Ἑταιρεία σὲ μισθοὺς καὶ ἀ-
 μοιβὰς καὶ ἔχει ἐλαχιστοποιήσει τὰ διοι-
 κητικὰ τῆς ἔξοδα, ἀφοῦ τὸ Δ. Συμβούλιον
 μὲ ἐφημερίαν σὲ ἐβελοντικὴ θάλασσαν διεξά-
 γει τὴ διοικητικὴ ὑπηρεσίαν.

Δὲν ἔχει «Χρεώστες» ἢ Ἑταιρεία. Δὲν
 ἔχει «Πιστωτές». Κανενὸς τὴν πόρτα δὲν
 ἐδρόντησε. Δὲν κρατεῖ λογαριασμοὺς «Ὀ-
 φειλετῶν». Ὅ,τι προσφέρεται εἶναι αὐτο-
 προαίρετο καὶ καλοδεχούμενον. Τὸ ραβδί
 τοῦ διακονιάρη, ὅταν ὑπηρετεῖ κοινωνοί-
 λεις σκοποὺς γίνεται στὰ χέρια τοῦ Διοι-
 κητικοῦ Συμβουλίου ἡγεμονικὸ Σκήπτρον.

Κρίκοι τῆς ἀλυσσίδος τῆς ἀγάπης αὐ-
 τὸν τὸν μῆνα εἶναι οἱ:

Ἡ Ἀδελφότης Ζητωρίων διὰ τοῦ
 κ. Κ. Ἐξάρχου γιὰ τὸ Δελτίον 1000
 Ἡ Κυρία Μαρίκα Βραδῆ Κυρκώφ
 ὁμοίως 1000

Ὁ κ. Ἰωάν. Κώτσιος ὁμοίως 1000
 Ἡ Κυρία Χαρίκλεια Ντεντιδάκη
 γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς 2500
 Ὁ κ. Γεώργ. Παπακώστας γιὰ τὸ
 Δελτίον 1000
 Ὁ κ. Γεώργ. Τζάντης γιὰ τὸ Δελτίον 1000
 Ὁ κ. Μαν. Λαμπρίδης γιὰ τὸ Δελτίον 3000
 Ὁ κ. Εὐάγγ. Γεωργιάδης γιὰ τὸ
 Δελτίον 3000
 Ὁ Καθηγητὴς κ. Νικόλ. Κατσένης
 γιὰ τὸ Δελτίον 1000
 Ὁ κ. Βασίλ. Μπαλτζάκης γιὰ τὸ
 Δελτίον 1000
 Ὁ κ. Χρ. Δαρύτης γιὰ τὸ Δελτίον 1000
 Ὁ κ. Κλεσμ. Παλένης γιὰ τοὺς γε-
 νικωτέρους σκοποὺς 2000
 Ὁ κ. Νικόλ. Κοντογεωργὸς ὁμοίως 2000
 Ὁ ἱατρὸς Ἐλευθ. Χριστοκόπουλος
 γιὰ τὸ Δελτίον 1000
 Ἡ κυρία Σοφία Τσιντζα γιὰ τὸ
 Δελτίον 1000
 Ὁ κ. Βασίλ. Μήτσος γιὰ τὸ Δελτίον 1000
 Ἡ κυρία Ἀλίκη Μοναστηριώτη γιὰ
 τὸ Δελτίον 2000
 Ὁ κ. Λάμπρος Δρόσος γιὰ τὸ Δελτίον 1000
 Ὁ κ. Πέτρος Βλάχος γιὰ τὸ Δελτίον 1000
 Ὁ κ. Γεώργιος Ἀθανασίου 1000
 Ὁ κ. Θεόδ. Θεοδώρου γιὰ τὸ Δελτίον 5000
 Ἡ κυρία Πέπη Βλάχακη γιὰ τὸ
 Δελτίον 2500
 Ὁ Δάσκαλος κ. Σπύρος Παγούνης
 γιὰ τὸ Δελτίον 1000
 καὶ γιὰ ἐνίσχυση τῶν γενικῶν
 σκοπῶν 1500
 Ἡ Κυρία Ρωξάνη Φασιλάκη γιὰ τὸ
 Δελτίον 1000

Ὁ κ. Βύρων Μπόζιος γιὰ τὸ Δελτίο	1000	καὶ τὸ πνευματικὸ ἐν γένει ἔργον	
καὶ γιὰ ἐνίσχυση τοῦ ἔργου τῆς		τῆς Ἑταιρείας	5000
Ἑταιρείας	2000	Ἡ Κυρία Λίτσα Κουταβά τὸ γένος	
Ὁ Δάσκαλος λαογράφος - συγγρα-		Δάκαρη ὁμοίως	2000
φέας, ὁ γνωστός, Κωνστ. Λαζαρί-		Ὁ κ. Κων. Καλεσγέρου ὁμοίως	2000
δης ἀπὸ Κουκούλι Ζαγορίου γιὰ		Ὁ κ. Κώστας Γκρύνης ὁμοίως	1500
τὸ ἔργον τῆς Ἑταιρείας	3000	Ὁ κ. Στέφ. Παπαλαμπρίδης γιὰ τὸ	
Ἡ ποιήτρια Κυρία Μαρίκα Ἀρκα-		Δελτίο	1000
δίου τὸ γένος Γαρουφαλιά ὁμοίως	2000	Ὁ Ἰατρός κ. Δημ. Βαφειᾶς γιὰ τὸ	
Ἡ Κυρία Μανέλ. Λιούμπα γιὰ τὸ		Δελτίο	1000
Δελτίο	1000	Ὁ κ. Σταῦρος Παπαμιώκος γιὰ τὸ	
Ἡ Κυρία Κατ. Χαροπούλου ἐναντι		Δελτίο	1000
συνδρομῆς τοῦ Δελτίου	500	Ὁ κ. Σωτήρης Χουλιάρης γιὰ τὴ	
Ὁ κ. Νικήτ. Λυμπερόπουλος ὁμοίως	1000	στερέωση τοῦ ἔργου τῆς Ἑται-	
Ὁ Καθηγητὴς κ. Παῦλ. Παλούκας		ρείας	4000
ὁμοίως	1000	Ἡ Κυρία Εὐγενία Σόμπολα γιὰ τὸ	
Ὁ κ. Κώστας Παπαγγέλης ὁμοίως	1000	Δελτίο	1000
Ὁ Δάσκαλος κ. Γεώργ. Παπαφω-		Ὁ κ. Δημ. Κωλέτσης γιὰ τὸ Δελτίο	1000
τίου γιὰ ἐξόφληση συνδρομῆς τοῦ		Ὁ κ. Χρῖστος Καρανίκας γιὰ τὸ	
Δελτίου	500	Δελτίο	1500
Ἡ Μάνα τοῦ Πωγωνίου γιὰ τοὺς		Ὁ κ. Βασίλ. Τσώνης ὁμοίως	1000
γενικοὺς σκοποὺς τῆς Ἑταιρείας	5000	Ὁ κ. Δημοσθένης Παπαδόπουλος,	
Ὁ κ. Βασ. Ἀρχιμανδρίτης γιὰ τὸ		τὴν μὲ δικὰ του, σεβαστά, κριτή-	
Δελτίο	1000	ρια μηνιαία συνδρομὴ (2 μηνῶν)	
Ὁ Δάσκαλος κ. Κώστας Κράλιος		τοῦ Δελτίου	600
γιὰ τὸ Δελτίο	1000	Ὁ κ. Λάμπρος Χρήσιμος ὁμοίως	600
Ὁ κ. Γεν. Διευθυντὴς τοῦ Ὑπ. Οἰ-		Ἡ Κυρία Εὐαγ. Παπανίδου ὁμοίως	1000
κονομικῶν κ. Θεοχ. Βαζάνης σὺν		Ἡ Κυρία Σοφία Πέτροβα ὁμοίως	1000
τοῖς ἄλλοις γιὰ τὸ Δελτίο	1000	Ὁ κ. Λεων. Τσαούσης ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Σταῦρος Μποροβᾶς ὁμοίως	1000	Ὁ κ. Κώστας Γέγιος ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Σταῦρος Συκιώτης ὁμοίως	1000	Ἡ κυρία Ὀλγα Λ. Μελά ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Ἀθαν. Ζαρόπουλος ὁμοίως	1000	Ὁ δικηγόρος κ. Φάνης Πασπαλιά-	
Ὁ κ. Βασ. Βρέλλης γιὰ ἐνίσχυση		ρης γιὰ συνδρομὴ τοῦ Δελτίου	1000
τοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας	2000	γιὰ ἀποπληρωμὴ τοῦ Β' διαμερί-	
Ὁ κ. Σωτ. Σωτηρίου γιὰ τὸ Δελτίο	2000	σματος	1000
Ἡ Κυρία Ἠλέντρα Κόλια γιὰ ἐ-		γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς	1000
νίσχυση τοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας	5000	Ὁ κ. Ἐλευθ. Παπᾶς γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ κ. Ἠλίας Λυκώκας ἐναντι συν-		Ὁ κ. Θεμιστοκλ. Βαρδάκης γιὰ τὸ	
δρομῆς Δελτίου	500	Δελτίο	1000
Ἡ Κυρία Κούλα Καπερινάρη τὸ γέ-		Ὁ κ. Γεώργ. Κεχαγιᾶς γιὰ τὸ	
νος Ἀνδρ. Χατζῆ γιὰ τὸ Δελτίο		Δελτίο	1000

Ἡ Κυρία Ἐριέτ. Σουρανάκη γιὰ τὸ Δελτίο	1000	Ὁ κ. Γρηγ. Καραμέτης γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ κ. Παῦλος Στεργιόπουλος γιὰ τὸ Δελτίο	6510	Ἡ Κυρία Βασιλικὴ Στυλιανοῦ γιὰ τοὺς γενικοὺς σκοποὺς	2000
Ὁ ἱερέας κ. Κων. Μελάς γιὰ τὸ Δελτίο	1000	Ὁ κ. Ἀρτ. Ράπτης γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ κ. Εὐάγ. Ἀθανασίου γιὰ ἐνίσχυση τοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας	5000	Ὁ τ. Βουλευτὴς κ. Δημ. Ζητόπουλος ἐναντι συνδρομῆς τοῦ Δελτίου	500
Ὁ κ. Ἀδαμ. Παπακρήστου γιὰ τὸ Δελτίο	1000	Ἡ Κυρία Αἰλὴ Καραλή γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ κ. Βασίλ. Νταλαγιώργος γιὰ τὸ Δελτίο	1000	Ὁ κ. Χρῆστος Σαματελάπουλος γιὰ ἐνίσχυση τοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας	2000
Ὁ κ. Μιχ. Γράβος γιὰ τὸ Δελτίο	1000	Ἡ Κυρία Θάλεια Βασιλείου Μιχαηλίδου σὺν τοῖς ἄλλοις γιὰ τοὺς γενικοὺς σκοποὺς	6000
Ὁ κ. Εὐθ. Καπάιος γιὰ τὸ Δελτίο	1000	Ὁ κ. Νίκος Καρατζένης γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ κ. Κων. Ζωρδούμης ὑπὲρ τῶν γενικωτέρων σκοπῶν	2000	Ὁ κ. Βλάχ. Σοκολάκης ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Κώστας Μπόττογλου, ὁμοίως	1000	Ἡ Κυρία Βασιλικὴ Μπούνα ὁμοίως	2000
Ὁ δικηγόρος κ. Χαράλ. Δεῦτος γιὰ τὸ Δελτίο	1000	Ὁ κ. Γεώργ. Τσατόπουλος ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Κων. Κοντόπουλος γιὰ τὸ Δελτίο	1000	Ὁ κ. Ἀριστ. Σφήκας ὁμοίως	1000
καὶ τοὺς γενικοὺς σκοποὺς	1000	Ὁ δικηγόρος κ. Πᾶνος Σιούτης γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς	2000
Ὁ ἀνώτ. ἀξιωματικὸς ἐ.ἀ. καὶ ἱστορικὸς συγγραφέας κ. Γεώργ. Λυριτζῆς γιὰ τὸ Δελτίο	2000	Ὁ δικηγόρος καὶ συγγραφέας κ. Χαρ. Γκούτος γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ Δάσκαλος κ. Φώτης Σαφαρίκας γιὰ τὸ Δελτίο	1000	Ὁ κ. Παν. Χωρίκης ὁμοίως	1000
Ἡ Κυρία Ἀλέκα Κιτσώνα γιὰ τὸ Δελτίο	2000	Ὁ κ. Ἀπ. Παπαγεωργίου ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Ἐλευθ. Ψαρᾶς γιὰ τοὺς γενικοὺς σκοποὺς	1000	Ὁ κ. Ἀχιλ. Μπουκουβάλας ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Κώστας Ζαμπόπουλος γιὰ τὸ Δελτίο	1000	Ὁ κ. Χρυσόστ. Λαμπρίδης ὁμοίως	1000
Ὁ στρατηγὸς κ. Κων. Βασιλείου γιὰ τοὺς γενικοὺς σκοποὺς	1000	Ὁ κ. Σταύρος Μάκος ὁμοίως	1000
Ὁ συνάδελφος Ἀνδ. Μπέττες ὁμοίως	1000	Ὁ Κρής κ. Παναγ. Χατζηδάκης γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ κ. Νικηφ. Σουλῆς γιὰ τὸ Δελτίο	1000	καὶ γιὰ ἐνίσχυση τοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας	1000
Ἡ Κυρία Νίκη Μπούνα γιὰ τὸ Δελτίο	1000	Ἡ κυρία Πέπη Τζάκου ἐκπαιδευτικὸς ὁμοίως	3000
		Ὁ Ἀρεοπαγίτης κ. Βασίλ. Λαμπρίδης καὶ ἡ Κα Στέλλα Βασιλείου Λαμπρίδη γιὰ ἐνίσχυση τοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας	6000

Ο Υποστράτηγος κ. Χρ. Φασόης για τὸ Δελτίο	1000	Ο δικηγόρος κ. Γεώργιος Μπαρᾶς για τὸ Δελτίο	2000
Ο Υποστράτηγος κ. Μιχ. Δ. Σού- λης (καὶ οἱ δύο ἀγωνιστὲς τοῦ '40) για τὸ Δελτίο	1000	καὶ ἐνίσχυση τοῦ γενικωτέρου ἔργου τῆς Ἑταιρείας	3000
Ο κ. Μιχ. Κάλος για τὸ Δελτίο	500	Ο κ. Ἡλίας Κώνστας πλὴν ἄλλων για τὸ Δελτίο	1000
Ἡ κυρία Μαίρη Λιδόλιου ἀριστίνδην Μέλος τοῦ Δ. Συμβουλίου πλέον τῆς προσωπικῆς ἐργασίας στήν ἐποίαν ὑποβάλλονται ἐθελοντικὰ ὅ- λα τὰ Μέλη αὐτῆς καὶ για τὸ Δελτίο καὶ τὴν ἐν γένει προκο- πὴ τοῦ ἔργου τῆς	2000	Ο κ. Ἑρμῆς Μητροπούλος ὁμοίως	1000
Ο κ. Παναγ. Μούτσιος συνδρομῆς τοῦ Δελτίου	2000	Ο κ. Γ. Σιούτης ὁμοίως	500
Ο κ. Δημ. Μέγας ὁμοίως	1000	Ο κ. Βασίλ. Μπολοδίνης ὁμοίως	500
Ο κ. Δημ. Μήτσος ὁμοίως	1000	Ἡ Ἡπειρώτισσα Ζωγράφος κυρία Τίτσα Χρυσοχοῦδη για ἐνίσχυση τοῦ Δελτίου καὶ τοῦ γενικωτέρου ἔργου τῆς Ἑταιρείας	5000
Ἡ τακτικὴ μας χορηγὸς κυρία Ἀν- νίκα Γκαναβία	3000	Ο κ. Γεώργιος Κατσαδῆμας ὁμοίως	5000
Ο κ. Θωμᾶς Μαρτίτης για τὸ Δελτίο	1500	Ο κ. Κων. Ντάντος ἀπὸ Ἡγουμε- νίτσα ὁμοίως	1000
Ο Λυκειάρχης κ. Νικόλ. Ρεμπέλης ὁμοίως	1000	Ο κ. Νικόλ. Τασάκης ὁμοίως	1000
Ο κ. Δήμαρχος Ἰωαννινῶν κ. Θεόδ. Γεωργιάδης για τοὺς γε- νικωτέρους σκοποὺς τῆς Ἑται- ρείας	10.000	Ο κ. Ἀπόστ. Φωτίου ὁμοίως	1500
Ο γιατρὸς Ἀναστ. Μηλιώνης για τὸ Δελτίο	1000	Ἡ κυρία Σοφία Μπαμῖχα ἀπὸ τὴν Κέρκυρα για ἐνίσχυση τῶν σκο- πῶν τῆς Ἑταιρείας	5000
Ο κ. Θεόδ. Πασχοδήμας ὁμοίως	500	Ἡ κυρία Βάτση Νεράτζη - Βαρμά- ξη για τὸ Δελτίο	2000
Ο κ. Χρ. Τσάδαλος ὁμοίως	1000	Ἡ κυρία Θωμάς Παπαζώτου για τὸ Δελτίο	1000
Ο κ. Περ. Σαμπανίδης πλὴν ἄλ- λων καὶ για τὸ Δελτίο	1200	Ο κ. Κων. Σάββας για τὸ Δελτίο	2000
Ο κ. Πέτρος Γεωργιάδης ὁμοίως	1000	Ο κ. Δημ. Παπαδημητρίου για τὸ Δελτίο	2000
		Ο κ. Χρ. Οἰκονόμου ὁμοίως	500
		Ο κ. Ἐλευθ. Μούλιος για τοὺς γε- νικωτέρους σκοποὺς τῆς Ἑται- ρείας	5000
		Ο κ. Θεόδ. Ντούνιας για τὸ Δελτίο	1000
		Ο κ. Φρίξος Τζόβας για τὸ Δελτίο	1000

ΚΕΡΑΜΕΙΚΟΣ - ΕΠΙΤΑΦΙΑ ΛΗΚΥΘΟΣ

ΜΝΗΜΗ ΘΑΝΟΝΤΩΝ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ

Στους πνευματικούς σκοπούς της 'Εταιρείας είναι ή άπονομή τιμής στη μνήμη θανόντων 'Ηπειρωτών. Αιώνια ή μνήμη τους. Κατά τόν μῆνα αὐτόν μᾶς ἐστάλησαν οἱ ἐπόμενες δωρεές.

Ὁ Κος καὶ ἡ Κα Λεων. Μαρνέλη γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς στή μνήμη τοῦ ἀδελφοῦ τους καὶ ἀληθιμονήτου φίλου μου Δήμιου Πιτούλη 5000 Ὁ κ. Χρυσόστ. Λαμπρίδης στή μνήμη Νικολάου Δημ. Μακοπούλου ἀπὸ Βροσύνα 1000 Ὁ Κύριος καὶ ἡ Κυρία Γεωργίου Γκιάττη ἱατροῦ ἀπὸ Κέρκυρα στή μνήμη Κασσιανῆς Γ. Βλάση τὸ γένος Γκιόντε ἀπὸ Λάμποβο Β. 'Ηπείρου 1000 Ἡ Κυρία Μαρίκα Μανιαρῖζη τὸ γένος Γκιάττη στή μνήμη Κασσιανῆς Βλάση 1000 Ἡ Κυρία Ρωξάνη Φασιλάκη στή μνήμη τοῦ θεοῦ της Κων. Σταυ- ρίδης ὀκτὼ χρόνια ἀπὸ τὸν θάνα- τό του 1500 Ὁ κ. Λάξαρς Ἀθανασιάδης στή τῶν Γονέων του Ἀθανασίου καὶ 'Ερασμίας γιὰ ἐνίσχυση τοῦ ἔργου τῆς 'Εταιρείας 3000 Ὁ Συνεργάτης μας κ. Γεώργ. Στα- μάτης στή μνήμη Κώστα Μιχαη- λίδη 2000 Ἡ Κυρία Ὀλγα Λέοντος Μελά στή μνήμη τοῦ ἀληθιμονήτου Συνεργά- τη μας τρία καὶ ὅλας χρόνια ἀπὸ τὸ θάνατό του 5000 Ὁ κ. Χρυσόστ. Λαμπρίδης στή μνήμη Κώστα Παπαγγέλη 1000	Ὁ Κος Παῦλος καὶ ἡ Κα Ἐριέττα Παύλου Γκιάττη στή μνήμη Ἀλ. Κροκίδη ἀ.ἀ. Ἀστυν. Πόλειων 3000 Ἡ Κυρία Χάϊδω Τσαρούχη στή μνήμη τῶν ἀδελφῶν Γεωργίου καὶ Λεωνῆς Εὐθ. Νίκου 2000 Ὁ Ἀναπληρωτὴς Γενικὸς Γραμμα- τέας τῆς 'Εταιρείας μας κ. Εὐθ. Νίκου στή μνήμη τοῦ ἀδελφοῦ του Γεωργίου 5000 Ὁ Κύριος καὶ ἡ Κυρία Θεοφάνη Σωτηρίου εἰς μνήμην τοῦ ἀδελφοῦ τῆς Στέλλας Σωτηρίου Συνδευ- θοντοῦ δὲ τοῦ Κολλεγίου Ἀθη- νῶν Σόλωνος Ζαχάρωφ 2000 Ὁ κ. Χρίστος Ζέρβας στή μνήμη τοῦ Σάββα Τρήμη 2000 Ἡ Κυρία Ἀλκιςτις Δήμα στή μνήμη τῆς ἀξέχαστης Πετρούλας Ζάρρα τὸ γένος Τζαδάρα ἀπὸ Σωτήρα Βορ. Ἡπείρου 3000 Ἡ Κυρία Ἀνδρομάχη Γούτια στή μνήμη τοῦ συζύγου της Νικολάου 2000 Ἡ κυρία Ματίνα Κούνδουρου στή μνήμη τοῦ ἀληθιμονήτου συζύγου της καὶ Μέλους τῆς 'Εταιρείας Θανάση Κούνδουρου ἑπτὰ χρόνια ἀπὸ τὸ θάνατό του 2000 Ὁ κ. Μιχαὴλ Κάλος στή μνήμη τῶν πολυαγαπημένων του, τοῦ υἱοῦ του Εὐθυμίου καὶ τῆς συζύγου του Ξανίας 4000
---	---

Κων. Φωτοπούλου

Τὰ Γεωγραφικά
οἱ Μαχαλαῖες τὰ κοινὰ καὶ
τὰ τοπωνύμια τὰς μετὰ τὴν ἱστορικὴν
καὶ λαογραφικὴν παράδοσιν καὶ
ἀνέκδοτα

Μετὰ τὸ Δημήτρη Σαλταμάγκα ὁ Κων. Φωτοπούλος σύγχρονός του, νεώτερος καὶ συνεχιστὴς τοῦ ἱστοριογραφικοῦ ἔργου ἐκείνου. Μὲ ἐπίμονες προσπάθειες, μὲ βασανιστικὰ ἀναζητήσεις, μὲ ἀνακρίσεις αὐτῶν πού σεβάστηκε ὁ χρόνος, δίνοντάς τους περιθώρια ζωῆς, ἀνασύρει ἀπὸ τὸ ἔρεθός τοῦ παρελθόντος εἰκόνες τῆς ζωῆς τῶν Ἰωαννίνων. Ἀναδρομάρης, περιπατητής, ἱγνηλάτης κάθε γωνίας τῆς ἱστορικῆς πόλεως, ἔχει ἐτοιμάσει τὸν γεωγραφικὸν τῆς πίνακα. Σ' αὐτὸν τὸν καμβά ταυτίζει τζαμιά, σοκάκια, νεκροταφεῖα, ἐκκλησίας τὰ παλὰ τοπωνύμια μὲ τοὺς ἐπώνυμους ὁδούς τῆς σύγχρονης πόλεως ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ πολύτιμου χάρτη τοῦ ἀειμνήστου Χάρη Μέξη.

Δόκιμος ἱστορικὸς μελετητής, γνωστὸς ἀπὸ πολλὰς ἐργασίες του ἔχει καὶ τὸ προσόν τῆς γλαφυρότητας, ὥστε τὰ καίμενά του νὰ διαδάζονται εὐχάριστα.

Εἶναι ἀληθινὸ εὐτύχημα ὅτι ἡ βιβλιογραφία τῶν Ἰωαννίνων πλουτίζεται μὲ μιὰ ἀκόμα μελέτη στὸν κρίσιμο χρόνο, πού ὀριοθετεῖται ἡ δεξameνή τῶν ἀναμνήσεων ἀπὸ τὸν σύγχρονον κόσμον καὶ πολιτισμό, πού ἔχει ἀλλοιώσει τὰ πάντα.

Αὕτῃ τῇ μελέτῃ δημοσιεύει ἀποσπασματικὰ σὲ συνέχειες ἡ «Ἡπειρωτικὴ Ἑταιρεία» γιὰ νὰ τὴν ἀνατυπώσει τέλος σὲ αὐτοτελῇ ἐκδόσει ἅρριν τῆς πόλεως καὶ τῶν φιλιτόρων θαυμαστῶν της. Ἡ δημοσίευση διανθίζεται καὶ μὲ ἱστορικὰ καὶ σπάνιες φωτογραφίες ἀπὸ τὸ ἀρχεῖο τοῦ συγγραφέα τῆς Κων. Ι. Φωτοπούλου.

ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ
Πρόεδρος Ἡπειρ. Ἑταιρείας

«Τὸ κάστρο εἶναι ἡ κεφαλὴ
οὐρὰ εἶναι ἡ Λούτσα
Σαράγι καὶ Καλούτζιασμ'
οἱ ἄκρες τῶν πτερύγων»¹.

ΣΥΝΤΟΜΟ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Πρὶν μποῦμε στὸ κύριο θέμα μας θεωροῦμε ἀναγκαῖο νὰ ἀναφερθοῦμε ὅσο γίνεται σύντομα, σὲ συγκλονιστικὰ γεγονότα, ποὺ μεσολάβησαν ἀπὸ τὸ 17ο αἰῶνα καὶ δῶθε.

Τὰ Γιάννινα τὸ 17ο αἰῶνα ὡς τὴν πολιορκίαν καὶ ἐξόντωση τοῦ Ἀλῆ - Γιασιᾶ (1820—22), εὐημεροῦσαν. Τὸ ἐμπόριο καὶ ἡ βιοτεχνία τους ἀνθοῦσαν σὲ μεγάλο βαθμό. Ὁ πληθυσμὸς εἶχε ξεπεράσει τὶς σαράντα χιλιάδες.

Ὁ Ἑβλῆς Τσιελεπῆς (1670), τοῦρκος περιηγητὴς, ὅταν πέρασε θρῆκε 4000 σπίτια λιθόχτιστα καὶ κεραμοσκεπάστα, μέγαρο καὶ λουτρῶνες. Σὲ 845 ἀνεβάζει τὰ ιδιόχτητα λουτρά σὲ σπίτια, 1900 μαγαζιά στὴν ἀγορὰ πλούσια σὲ ἐμπορεύματα. Συνάντησε νέους κομψευόμενους κι' εὐγενικοὺς μὲ μεταξωτὰ καὶ γουνάρικα.

Στὰ 1660 ὁ περιηγητὴς Σπὸν θρῆκει νὰ διαπρέπουν σὲ πολυανθρωπία, λαμπρότητα καὶ πλοῦτο· ὁ δὲ Γκαρνιέ (1707) ἐμπορικὸς πράκτορας τῆς Γαλλίας, δὲ διστάζει νὰ τὰ συγκρίνη, τότε, μὲ τὴ Μασαλία!

Ἡ χρυσοχοΐα καὶ ἡ ἀσημουργία στοὺς Καλαρρύτες καὶ τὸ Συράκο, καθὼς καὶ ἡ καποτοποιΐα στὸ Μέτσοβο εἶχαν φτάσει σὲ ζηλευτὸ σημεῖο.

Κατὰ τὸν Κων. Μέρτζο, ἀκάματο ἐρευνητὴ τῶν ἀρχείων τῆς Βενετίας, τὰ Γιάννινα εἶχαν ἀποθῇ τὸ ἐμπορικὸ Κέντρο ὁ-

1. «Ἐπαινος τῶν Ἰωαννίνων» τοῦ ἐν Ἱερομονάχοις σοφωτάτου Κύρ Πισίσιου τοῦ Μικροῦ, ἐκ τῆς τοῦ Ἀγίου Γεωργίου τουπρίκλιν Βησσαρίωνος Ἱ. Μονῆς (Λυγγιάδων). Δ. Σαλαμάγκα: «Τοπων. Σχεδιάσματα».

λης τῆς σημερινῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδας μὲ πολλοὺς σ' αὐτὸ τραπεζιτικοὺς οἴκους, γιὰ τὶς συναλλαγές, καὶ ὑποκαταστήματα στὴν Εὐρώπη.²

Στὰ 1731 ἡ τουρκικὴ ἀπογραφὴ εἶχε ἀνεβάσει τὸν πληθυσμό τους σὲ 40.000 κατοίκους, γιὰ νὰ φτάσει στὴν ἀληπασια-λήτικη περίοδο πέρα ἀπὸ τὶς 45.000.

Ἡ ἀκμὴ στὴν ἐποχὴ τοῦ Ἀλῆ - Πασιᾶ ἦταν πολὺ μεγάλη. Χάρη στὴν ἐμπορικὴ ἐπαφὴ μὲ τὴν Εὐρώπη. Ἦταν πιά ἡ πρωτεύουσα ἐνὸς Κράτους ἐνάμισυ ἑκατομμυρίου κατοίκων, ποὺ ἐκτείνονταν ἀπὸ τὴν παλαιὰ Ἠπειρο, τὶς χῶρες τῆς Ἀχρίδος καὶ Γκόρτζιας (Κορυτσᾶς), τῶν περιφερειῶν Δελθίνου καὶ Ἀργυροκάστρου, τῆς Μ. Ἀλβανίας, τῆς Αἰτωλοακαρνανίας, τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, μέχρι τῆς Ἀττικῆς, τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Θεσσαλίας, σύμφωνα μὲ τὸ χάρτη τοῦ GUILLAUME DE VAUDENCOURT τυπωμένο στὸ Λονδίνο τὸ 1817 μὲ τὸν τίτλο: «Χάρτης τῆς Ν. Ἑλλάδος μὲ ὅλας τὰς ἐπαρχίας τοῦ Κράτους τοῦ Ἀλῆ Πασιᾶ».³

Ἀπόλυτη ἀσφάλεια βασιλεύει σ' ὅλη τὴν ἐπικράτεια. Ἡ ληστεία εἶχε παταχτῇ, ἡ δικαιοσύνη του, σ' ὅσους πρόστρεχαν νὰ ζητήσουν ἀπ' αὐτὸν ἀπονέμονταν μὲ σολομώντια σοφία χωρὶς καμμιά διάκριση θρησκείας ἢ ἐθνικότητας.⁴

Δρόμοι κατασκευάστηκαν, γέφυρες, χάνια, μεντζηλχανέδες⁵ χτίστηκαν. Οἱ σχολές οἱ Ἑλληνικὲς ἦταν ὀνομαστές.

Τὰ Γιάννινα εἶχαν γίνει περίθλεπτα γιὰ τὴν πνευματικὴ καὶ κοινωνικὴ τους ἀνάπτυξη καὶ τὸν πολιτισμὸ τους.

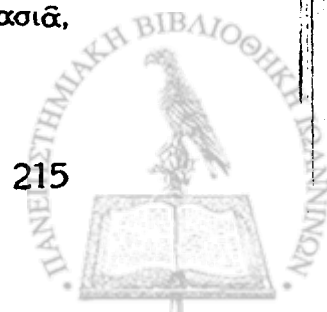
Ὅμως ἡ εὐτυχισμένη τούτη πόλη δὲν τὰ χάρηκε γιὰ πολὺ τὰ ἀγαθὰ αὐτὰ καὶ τὶς δόξες της. Στὰ 1820 κατὰ τὴν πολιορκία τοῦ Ἀλῆ ἀπὸ τὸν Χουρσίτ Πασιᾶ καὶ τὰ δεινὰ τοῦ πολέμου, ποὺ ἀκολούθησαν, κατρακύλησαν στὸ ἔσχατο σημεῖο ἐξουθένωσης. Ὅλος ὁ πληθυσμὸς πῆρε τὰ βουνά, τὰ πάντα λεηλατήθηκαν. Φωτιά κι' ἐρήμωση ἀκολούθησε... Ὅμως ἡ ἐμφάνιση τῆς αὐίδιμης Ζωσιμαίας Ἀδελφότητος μὲ τὶς πλούσιες δωρεές της ἀπὸ τὴ Ρωσία ἀνακουφίζει καὶ ἀναζωογονεῖ τὴν πόλη. Σχολεῖα καὶ Ἐκκλησιὲς ξαναχτίζονται. Φτωχὰ κορίτσια προι-

2. Ἠπ. Ἑστία 1959, Δ. Σαλαμάγκα.

3. Κων. Σφήκα, Γεν. Δ)ντοῦ Τ.Τ.Τ. «Τὸ Ἠπειρωτικὸ Ταχυδρομεῖο», Γιάννινα 1943.

4. Δ. Ζώτου Δικηγόρου. Ἡ Δικαιοσύνη στὸ Κράτος τοῦ Ἀλῆ Πασιᾶ, Ἀθῆναι 1938.

5. Σταθμοὶ ἀλλαγῆς ἵππων.

κοδοτοῦνται, φυλακισμένοι καὶ σκλάβοι ἀπελευθερώνονται, ἄρρωστοι, γέροντες καὶ φτωχὲς οἰκογένειες βοηθοῦνται. Ὁ κόσμος οἰκονομίζεται σὲ ἀθλιεῖς παράγκες μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς θ' ἀνατεílουν καλύτερες ἡμέρες γιὰ νὰ ξαναστήσουν τὸ νοικοκυριό τους.

Ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 19ου αἰώνα ἀρχίζει ἡ πτώση, γιὰτὶ μὲ τὴν ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας στὴν Εὐρώπη μὲ μηχανές, καθὼς καὶ τῆς ναυτιλίας, οἱ ἀγορὲς πλημμυρίζουν ἀπὸ φτηνά, ἔστω καὶ κατώτερα προϊόντα, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ἐξόντωση τῶν περισσότερων τοπικῶν βιομηχανιῶν, καὶ ἀναγκάιο ἐπακόλουθο τὴν ἀνεργία καὶ τὴν ἀθλιότητα.

Ἀκολουθεῖ ὕστερα ὁ «χαλασμός τ' Γιαννίν» μὲ τὴ θαλτὴ φωτιά (28 Ἰουνίου 1858) ἐπὶ Ἀχμέτ Ρασήμ Πασιᾶ γιὰ ρυμοτομικοὺς λόγους μὲ ἀποτέλεσμα τὴν καταστροφή 1017 ἀκινήτων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα 519 ἐργαστήρια, 20 χάνια, 1 λουτρό, 43 φοῦρνοι, καφενέδες κ. ἄ. Ὁλόκληρο τὸ «ἄθλιο καὶ θρωμερὸ παραγκόφτιαστο παζάρι».

Οἱ ζημιὲς ὑπολογίσθηκαν σὲ 600 χιλ. λίρες. Ἡ Διοίκηση τὶς κατέθεσε σὲ 90 χιλ. λίρες. Στοὺς πυροπαθεῖς ὅμως διατέθηκαν 1500 πουργιὰ δηλ. 750.000 γρόσια (7.500 χρυσὲς λίρες Τουρκίας).

Ἀπὸ τότε, ἡ πόλη, δὲ μπόρεσε νὰ πάρῃ ἀπάνω της.

Ὑστερα ἦρθε ἡ προσάρτηση τῆς Ἄρτας (1881) στὴν Ἑλλάδα. Τὰ Γιάννινα ὅμως ἔμειναν ἔξω. «Ἐχασαν τὸ ἓνα μάτι», ὅπως ἀκούγα νὰ λένε οἱ παλαιοὶ οἱ «Γινιώτις». Γιὰ παρηγοριά ἔμεινε τὸ ἄλλο, ἡ Β. Ἡπειρος μὲ τὴν Ἀρβανιτιά, ὥσπου πάει καὶ τοῦτο...

Ἡ παριζιάνα διανοουμένη NORA BIELECKA, ἀνεψιὰ τοῦ Γάλλου ὑποπρόξενου τῆς Γαλλίας στὰ Γιάννινα στὰ 1909 — ὕστερα ἀπὸ πενήντα ὁλόκληρα χρόνια ἀπὸ τὸ «μεγάλο χαλασμό» — βρίσκει τὴν Πόλη σὲ κατάσταση ἀποκαρδιωτικὴ «ἀφήνουν τὴν ἐντύπωση ἑνὸς μεγάλου χωριοῦ».

Φτώχεια, ἀθλιότητα, ἀκαταστασία, στὴν πόλη καὶ τὴν ἐνδοχώρα.

Οἱ περισσότεροι δρόμοι μέχρι τὴν ἀπελευθέρωση ἦταν ἄστρωτοι· μερικοὶ καλλιγωμένοι μὲ γκαλντερίμι (πετρόστρωτοι), κατασκότεινοι μόνο κάπου - κάπου «λιάγκριζε», κανένα πετρολαδοφάναρο πάνω σὲ ξύλινη κολώνα ἢ σιδερένιο ὑποστήριγμα σὲ κανέναν κιοσιὲ σπιτιοῦ.

«Τὰ Γιάννινα ποὺ ἀνθοῦσαν στὸν καιρὸ τῆς δυναστείας τοῦ

Ἄλῃ Πασιᾷ, πού ὁ πληθυσμός του εἶχε μεγαλώσει τόσο καί μέ κίνηση ἐμπορική, ἄγνωστες σήμερα, (δηλ. τότε) ἔμεινε ὁ μισός. Κατάντησε χώρα πρωτόγονη, ὅπου ὁ τύφος βασιλεύει ἐνδημικά».⁶

Ὅμως ὕστερα ἀπό τήν εὐλογημένη ἀνατολή τῆς μυριοπό-
θητης Λευτεριᾶς νέος ἄνεμος ζωογόνος καί δημιουργικός ἔ-
πνευσε, καί παρὰ τίς πολυποίκιλες ἀντιξοότητες καί τὰ δεινά
πολέμων καί ἀκαταστασιῶν, πού ἐπισωρεύτηκαν, τὸ Γιάννινά
μας καί πάλι ἀνάζησαν, σάν τὸ μυθικὸ Φοίνικα ,ἀναζωογονή-
θηκαν καί μέ ἄργό, ἀλλά σταθερὸ βῆμα βαίνουν πρὸς τὴν πρό-
οδο καί τὴν εὐημερία.

Περαίνοντας τὸ εἰσαγωγικὸ τοῦτο σημείωμα γιὰ τὴν προα-
ναφερομένη χρονικὴ περίοδο τῇ γεμάτῃ δόξῃ, αἵματι καί δά-
κρυα τῆς πολύπλαγκτης πόλης τῶν Γιαννίνων, μπαίνουμε στὸ
κύριο θέμα μας.

Καί μιὰ ἐξήγηση· Γιὰ νὰ μὴν ἀποβῇ κουραστικὴ ἡ ἀφήγη-
ση μέ τὴν ξηρὴ καί ἀνιάρη παράθεση ὀνομάτων, κρίθηκε σκό-
πιμη ἡ παρεμβολὴ ἱστορικο - λαογραφικῶν στοιχείων — σχετι-
κῶν μέ τὴν κάθε περίπτωση — παρμένη ἀπὸ τὴ γραπτὴ καί προ-
φορικὴ παράδοση, καθὼς καί ἀπὸ προσωπικὰ βιώματα τοῦ
γράφοντος.

Ἡ ταπεινὴ αὐτὴ, δίχως καμμιά ἀξίωση, προσπάθειά μου ἀ-
ποβλέπει στὸ νὰ προσθέσῃ ἀκόμα ἓνα μικρούτσικο βοτσαλάκι
στὸ οἰκοδόμημα τοῦ μελλοντικοῦ ἱστορικοῦ καί σάν μιὰ εὐλα-
θικὴ προσφορὰ στὸ γενέθλιο τόπο μας.

Μέ τό κλείσιμο, λοιπόν, τοῦ παρόντος, θὰ πρέπει, νὰ εὐχα-
ριστήσω θερμά, ἀπὸ τὴ θέση τούτῃ, ὅλους ἐκείνους, πού μέ συ-
νέτρεξαν στὴν προσπάθειά μου αὐτή.

Κατὰ πρῶτο λόγο τὸν Πρόεδρο τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἑται-
ρείας Ἀλ. Μαμμόπουλο, πού μοῦ ἔδωκε ἀφορμὴ μέ τίς ἐπίμο-

6) Δ. Σαλαμόγκα. Ἡπ. Ἑστία 1960, καί Κ. Φωτοπούλου: «Ἰσνάφια
ἐπὶ Τουρκοκρατίας». Ἡπ. Ἡμερολόγιον 1979, Ε.Η.Μ. Ἰωάννινα.

νες παροτρύνσεις του, νὰ καταπιαστῶ μὲ τὸ παραπάνω θέμα.

Δεύτερο τοὺς ἀγαπητοὺς φίλους· τὸ Γιατρὸ Βασίλη Λάππα καὶ τὸ Φαρμακοποιὸ Βάσο Μπαμπασίκα γιὰ τὴν πολύτιμη συμβολή τους στὸν αὐτὸ σκοπὸ, καί:

Τρίτο τὴν ἀξιότιμη οἰκογένεια Χάρη Μέξη, ποὺ εὐχαρίστως προθυμοποιήθηκε νὰ μᾶς παραχωρήσῃ δωρεάν τὸ δικαίωμα τῆς συνέκδοσης τοῦ Χάρτη τῶν Γιαννίνων τοῦ ἀλησμόνητου φίλου Χάρη, σὰν ἀπαραίτητο συμπλήρωμα τῆς ὅλης ἐργασίας μου, χάριν τῆς διευκόλυνσης τῶν ἀναγνωστῶν τοῦ παρόντος.

Τέλος, ν' ἀναμνησθῶ μ' εὐγνώμονα αἰσθήματα τόσο τὸν προαναφερόμενο φίλο Χάρη, ὅσο καὶ τοὺς προαπελθόντας πατέρες καὶ παποῦδες, ποὺ μὲ τὶς ζεστὲς ἀφηγήσεις τους μᾶς κληροδότησαν ξεχασμένες ἱστορίες τοῦ παλαιοῦ καιροῦ, κάτω ἀπὸ τὰ αἰωνόβια θαθύσκιωτα πλατάνια τοῦ "Αἰ-Νικόλα Κοπάνων, ὅπου «ἔπιαναν», κατὰ τὴν ἔκφρασή τους, τὰ κυριακάτικα δειλινὰ μετὰ τὸν Ἑσπερινό, μαζί μὲ τὸν βαρὺ γλυκὺ τοῦ ὀλοπρόθυμου μὲ τὴν ἄσπρη ποδιά, καφετζῆ Στέφου Καλιαντέρη.

ΚΩΝ. Ι. ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Γιάννινα Καλοκαίρι τοῦ 1985.

Παλιὰς συνοικίαι, μαχαλάδες καὶ τοπωνύμια ἐπὶ Τουρκοκρατίας τῶν Γιαννίνων

1. Ἀ κ ρ α ῖ ο ς Βλ. λ. Ἰσλiahανέ.

2. Ἀ γ ι ο ς Γ ε ώ ρ γ ι ο ς ὁ Ν ε ο μ ά ρ τ υ ς. Οἰκία μὲ ναῖδριο στὸ τέρμα ὁδοῦ Μαυρογιάννη — Β. Ἡπείρου ἐκ τοῦ ὁποίου καὶ ἡ ὁμώνυμη συνοικία.

3. Ἀ η δ ό ν ι. Κῆπος στὰ παλιὰ χρόνια μὲ καφενεῖο καὶ ἀηδόνια στὰ θάτα κοντὰ στὰ Λακκώματα (ὁδὸς Ἀγίου Κοσμᾶ Αἰτωλοῦ). Ἐκεῖ κατὰ τὴν παράδοση στήθηκε τὸ Στρατηγεῖο τοῦ Χουρσὴτ Πασιᾶ κατὰ τὴν πολιορκία τοῦ Ἀλῆ Πασιᾶ (1820 — 22).

4. Ἀ γ ί α Α ἰ κ α τ ε ρ ί ν η Μοναστήρι. Μετόχι τοῦ Σινᾶ (Πετραίας - Ἀραβίας), δίχως ἐνορία, τὴν Πλατεία Ἀρχιεπισκόπου Σπυρίδωνος (Π. Πλ. Βενιζέλου). Ἐκεῖ φυλάσσεται ἀντίγραφο τοῦ Ἀχτναμέ - Προνόμια) τῆς Μονῆς Ἀγίας Αἰκατερίνης τοῦ Σινᾶ ἀπὸ τὸν Προφήτη Μωάμεθ μὲ ἀποτύπωμα τῆς δεξιᾶς παλάμης του.

Κατὰ τοὺς Ἑλληνοτουρκικοὺς πολέμους 1897 καὶ 1912—13 ἀναρτοῦσαν αὐτὸ τὸ αὐτόγραφο μέσα σὲ κορνίζα πάνω στὸ Κωδωνοστάσιο μὲ καντήλα ἀναμμένη γιὰ προστασία τῆς Μονῆς ἀπὸ τυχὸν βιαιοπραγίες. Ἐκεῖ θρῆκαν καταφύγιο πλεῖστες οἰκογένειες Χριστιανικῆς. (Βλ. Ἄνθιμος Κτενιάδης ἡγούμενος τῆς Μονῆς «Ἡπ. Ἑστία» Κωνστ. Φωτοπούλου). Ὑπῆρχε κρύπτη ὀρκωμοσίας μελῶν τοῦ Κομιτάτου καὶ ἀποθήκη ὅπλων γιὰ τὸν ἐφοδιασμὸ τῶν ἀνταρτῶν (1908—12).

5. Ἀ γ ι ο ς Σ ά θ θ α ς. Ναὸς ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀγίου Σάθθα μετετράπη σὲ τζαμί μετὰ τὴν κατάληψη τῶν Γιαννίνων (1430) μὲ τὴν ἐπωνυμία «Ζαθαντιέ» (ὁδὸς Κομνηνῶν).

6. Ἀ λ ῆ - Μ π ά μ π α, τὸ στενὸ. Τοπωνύμιο καὶ ἡ ὁδὸς Ζαγορίου κάθετος τῶν ὁδῶν Κομνηνῶν — Βηλαρᾶ. Πλάγι στὸ Ζαθαντιέ Τζαμί.

7. Ἀ ρ χ ι μ α ν δ ρ ε ι ό (Ι. Ναὸς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου) μὲ τὸ ἐπισημότερο ἄλλοτε νεκροταφεῖο τῆς πόλεως. Καὶ ἡ ὁμώνυμη ἐνορία μὲ περιφέρεια τὴ συνοικία Καραβατιᾶς, τὸ

Σαράϊ μαχαλᾶ, Σάββα, Κούμπλου, Γάλατα, Σπίτι "Αη Γιώργη Νεομάρτυρα, Ζαθαντιέ, Μαχαλᾶ καὶ Ψαθομαχαλᾶ.

Στὸ πλάτωμα μεταξὺ «Ἀρχιμαντρείου "Αη Κατερίνης, κατὰ τὴν παράδοση, πουλήθηκαν σκλάβες Μεσολογγίτισσες (1826).

8. Ἀ η—Λ ι ᾱ ς ἐ κ κ λ η σ ᾱ κ ι, μὲ στέρνα πίσω ἀπὸ τὸ Λόφο Μαυρολιθάρι. Κάηκε τὸ 1820 καὶ ἀνοικοδομήθηκε πρὸ 30ετίας ἀπὸ τὸ Σύλλογο «Παντάνασσα».

9. Ἀ λ ο γ ο π ᾱ ζ α ρ ο (Ἄτ—Παζάρ). Κοντὰ στὴ Γαλακτοκομικὴ Σχολὴ ὁδὸς Β. Ἡπείρου στὸ Σαράϊ Μαχαλᾶ. Ἐπειτα ἔμεινε χῶρος ἀδέσποτος γιὰ ψυχαγωγία τῶν παιδιῶν, σὰ παιδικὰ μου χρόνια.

10. Ἀ ρ ᾱ π' (ι) σ σ ε ς. Ἦταν ὁ Μαχαλᾶς κοντὰ σὰ Ὁθρεϊκα τὰ Μνήματα τῇ «Τζιέμ», ὅπου κάθονταν ἡ Μάνα Γκόντια, ὅπως τὴν ἔλεγαν τὴν ἀρχηγίνα, νὰ ποῦμε, στὶς Ἀράπ' (ι) σσες ποὺ τὶς εἶχαν φέρει σκλάβες καὶ τὶς χρησιμοποιοῦσαν σὰ μουτπάκια τους (μαγειρεῖα) οἱ μεγαλοτσιφλικοῦχοι μπεηδες καὶ ἀγάδες· εἰδικὲς γιὰ ἐκλεκτὰ ἀνατολίτικα φαγητὰ καὶ λογιῶν - λογιῶν γλυκὰ καὶ σιερμπέτια γιὰ τὸ γλυκασμὸ τῶν χαρεμιῶν των. Στὶς γιορτες τοῦ ἔκαναν χοροὺς στῆς Μάνας Γκόντιας, τὸ γνωστὸ «Γκλιούμ».

Ἦταν ἓνας ὀργιώδης χορὸς μέχρι καταληψίας. Κρατοῦσαν ἢ καθε μιὰ δύο μαχαίρια πλατεῖα στομωμένα (ὄχι κοφτερά) κα. στὸ ρυθμὸ τοῦ χοροῦ σὰν «ἀναβαν» χτυποῦσαν τὰ γυμνὰ πλευρά τους κρατώντας τα μὲ τὴ λαβὴ ἀνάποδα, ὥσπου μάτωναν. Βεβαιώνονταν τοῦτο ἀπὸ τοὺς παλιοὺς Γιαννιώτες καὶ τὸ ἄκουγα συχνὰ καθὼς καὶ ἀπ' τὸν πατέρα μου, ποὺ ἔφτασε σὲ θαυσιὰ θαλερὰ γηρατειὰ μὲ σῶες ὅλες τὶς αἰσθήσεις του καὶ τὸ λογικὸ του, πῶς πολλὲς στὸ ἀποκορύφωμα τῆς καταληψίας «ξεθύμαναν» στὸ «μέρος» ἀπὸ τὶς ἀκαθαρσίες...».

Πολλοὶ Τοῦρκοι καὶ Χριστιανοὶ πήγαιναν ἐκεῖ νὰ «κάνουν χάξι» (σεργιάνι) στὸ «Γκλιούμ».

Ἀπ' αὐτὸ τὸ γεγονός, ὅταν ἤθελαν νὰ χαρακτηρίσουν φασαρίες, ἰδίως σὲ συγκεντρώσεις, ἔλεγαν, τότε καὶ τώρα ἀκόμα ἀκούγεται κάπου - κάπου ἡ φράση σὰ Γιάννινα ἀπὸ τοὺς παλιότερους: ἔγινε σωστὸ Γκλιούμ (= χορὸς ὀργιώδης).

11. Ἀ γ ι ο ς Ν ι κ ὀ λ α ο ς τ ῆ ς Ἀ γ ο ρ ᾱ ς, μὲ τὴν ἐνορία του τῇ Λειβαδιώτῃ, τριγύρω ἀπὸ τὸ γειτονικὸ Νοσοκομεῖο Γ. Χατζηκώστα, ποὺ χτίστηκε ἀργότερα καὶ τὴν ἀγορὰ (Μπαϊράμ Πασιᾶ, π. Ἀνεξαρτησίας καὶ τώρα Ἐλ. Βενιζέλου). Κάηκε κατὰ τὴν πολιορκία τοῦ Ἀλῆ Πασιᾶ (1820) μὲ

έμπρηστικές μπόμπες από τὸ Κάστρο. Ξαναχτίστηκε ἀργότερα τὸ 1845, μὲ βοήθεια τῶν ἀειμνήστων Ζωσιμάδων. Ὑπάρχει ἐντοιχισμένη σχετική ἐπιγραφή.

12. Ἁ γ ι ο ς Ν ι κ ό λ α ο ς Κ ο π ά ν ω ν. Βορείως τῆς πόλεως πρὸς τὸν δρόμον τοῦ Περάματος κοντὰ στὴ Λιμνοπούλα, ὅπου οἱ γυναῖκες ἔπλεναν τὰ ροῦχα καὶ κοπάναγαν τὰ θελεντζικά τους στὸ νερό. Ἐξ οὗ καὶ ἡ προσωνυμία τῆς Ἐκκλησίας.

Χρησίμευσε σὰν ἀρχηγεῖο τῶν Σουλιωτῶν ὑπὸ τὸν Νότη Μπότσαρη ποὺ συμπολεμοῦσαν μὲ τοὺς σουλτανικοὺς κατὰ τοῦ Ἀλῆ Πασιᾶ. Ἀπὸ κεῖ μεταπήδησαν στὸ στρατόπεδο τοῦ Ἀλῆ (6.12.1820) καὶ τράθηξαν γιὰ τὸ Σούλι, ὕστερα ἀπὸ συμφωνία μαζὶ του καὶ λόγω κακομεταχείρησής τους ἀπὸ τοὺς σουλτανικοὺς. Κατὰ τὸ Χ. Χρηστοθασίλη, φεύγοντας οἱ Σουλιῶτες ἔρριξαν ἀπὸ τὴν Προσκύνηση ντουφεκιές φωνάζοντας: «Τοῦρκοι, σᾶς πολεμᾶμε!»

Ὑπάρχει σχετική ἐπιγραφή τοῦ γεγονότος ἐντοιχισμένη ἔξω στὸν ἐξωτερικὸ περίβολο τῆς ἐκκλησίας (ΒΔ γωνία).

Ἡ ἐκκλησία κάηκε τότε καὶ ξαναχτίστηκε ἀπὸ τὸ Ντούσια (Ἰωάννη) Χρυσὸ τὸ Μάρτη τοῦ 1845, ὡς ἡ σχετική ἐπιγραφή.

Κατὰ μία ἀποψη (Δ. Σαλαμάγκα «Ἀπαντα» Τ.Β.) ἐκεῖ ἐγκλείστηκαν (Γενάρης 1801) οἱ 18 κυράδες μὲ τὴν Κυρὰ Φροσύνη πρὶν τίς πνίξουν σὲ γειτονικὸ σημεῖο τῆς λίμνης.

Τὸ σῶμα τῆς Κυρὰ Φροσύνης ἐκθράσθηκε ἀπὸ τὸ βοριά στὸ Στρούνι καὶ ὁ τάφος της κατὰ τὸν Πουκεβίλ (Ἡ Ἱστορία τῆς Ἀναγέννησης τῆς Ἑλλάδας, Παρίσι 1824), θρίσκονταν κάτω ἀπὸ μία ἀγριελιά στὸ Ναὸ τῶν Ἀγίων Ἀναργύρων.

Ἐπίσης στὸ Ναὸ Ἀγ. Νικολάου Κοπάνων συγκεντρώνονταν ὁ ὅπλισμός μὲσω τῆς λίμνης στὰ προοίμια τοῦ Ἑλληνο-Τουρκικοῦ πολέμου.

Κι' ἀπὸ κεῖ μοιράζονταν ἀπὸ τομαράδες τυλιγμένος σὲ τομάρια. Ὠνομαστός ἦταν γιὰ τὴ δουλειὰ αὐτὴ ὁ Γούσιας τομαρᾶς καὶ μερικοὶ ἄλλοι.

Κατὰ ἀφήγηση τοῦ πατέρα μου, ἐπίτροπου τότε τῆς ἐκκλησίας μὲ τὴ συναρρωγὴ τοῦ συναδέλφου του Γιάννη Γκόλφα ἢ Κοτσιάναγα, τσαρουχᾶ τὸ ἐπάγγελμα, καθὼς καὶ τοῦ Κράχτη (Νεωκόρου) Νικόλα Βατσ'νιά. Οἱ γυναικωνίτες εἶχαν μεταβληθῇ σὲ ὀπλοστάσια κατάλληλα καμουφλαρισμένα μὲ ξυλεία, γιὰ τὴ δῆθεν γενικὴ ἐπισκευὴ τῆς στέγης τῆς ἐκκλησίας.

Ὁ καυμὸς τοῦ Παπαζῶν γιὰ τὸ Ρωμέϊκο

Στὸν ἐξωτερικὸ κήπο τῆς ἐκκλησίας, γεμᾶτο τότε μὲ σκαμνιές καὶ ὀλοπράσινο ἀπὸ παχὺ χορτάρι ὑπῆρχε κι' ἓνα πρόχειρο ὑπαίθριο καφεενδάκι: ἓνα λιθόχτιστο τζάκι γιὰ τοὺς καφέδες, 2—3 τραπεζάκια, μερικὰ ξύλινα σκαμνιά, καὶ κάτι κορμοὶ ἀπὸ λεῦκες τὸ συμπλήρωμα.

Καφετζῆς, ὁ καλὸς κι' ὀλοπρόθυμος Στέφος Καλιαντέρης μὲ τὴν ἄσπρη ζώστρα (ποδιά) καὶ τὸ γνωστὸ τύπο δίσκου σερβιρίσματος, μὲ στυλίσκο γιὰ λαβή... Καὶ σὰν διάκοσμος ὀλόγυρα ψηλές λόχμες ἀπὸ βατσ'νιές (βάτα) ὅπου ἄκουγες ἓνα - δυὸ ἀηδόνια νὰ ψάλλουν μὲ συνοδεία τὰ τιτιθίσματα κουρνιασμένων μικρῶν πουλιῶν.

Ἐκεῖ «τὸ ἐπιανε» τὰ κυριακάτικα δειλινά, ὕστερα ἀπὸ τὸν «Ἑσπερινὸ» ἢ «γερουσία» τοῦ Μαχαλᾶ τοῦ Ἀη-Γιώργη τοῦ Νεομάρτυρα, ὡς καὶ τοῦ Ζαθαντιέ καὶ τοῦ Σάββα, κοντινῶν ἐπίσης μαχαλαδων μὲ τὸν καφέ καὶ τὰ μασλοάτια τους (ἱστοριοῦλες, ἀναμνήσεις κλπ.) ἢ καὶ τίποτε ἀπὸ τὴν πολιτική.

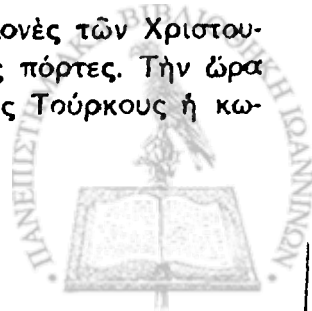
Θαμῶνες οἱ πιὸ συνηθισμένοι. Ὁ Παπαζῶης ἐφημέριος τῆς Μητροπόλεως καὶ μοναδικὸς τεχνίτης καλυμαυχιῶν (τὰ καμπλόφια), ὁ Διάκος Νικόλας (ὁ Σαντοβιτσ'νός, ὁ Παπαζήσης ἐφημέριος τοῦ Ἀγ. Νικολάου, Λεωνίδας ὁ ἐπονομασθεὶς μεταπελευθερωτικῶς Βενιζέλος σὰν φανατικὸς ὁπαδὸς τοῦ Μεγάλου Ἑθνικοῦ ἀνδρός, τοῦ «Μπάμπα» ὅπως προσαγόρευαν οἱ Γιαννιώτες τὸ Βενιζέλο, ὁ Νικόλας Κράχτης¹ ὁ Νεωκόρος, ὁ Χρηστορύτης καὶ Μποσταντζῆδες ὁ Νάσιος Κεντρομύτης κ.ἄ. τῶν γύρω μποστانيῶν (λαχανοκήπων) κτημάτων τῆς ἐκκλησίας.

Ἐκεῖ ἀναβε καὶ κόρωνε ἡ συζήτηση κυρίως γιὰ τὸ πότε θὰ ἔρθῃ τὸ «ποθούμενον» ποὺ ἔλεγε ὁ «Πάτερ Κοσμᾶς» ἄλλος ἔλεγε πὼς θαρθῇ τὸ «ξανθὸ Γένος» (οἱ Ρῶσοι) νὰ μᾶς λευτερώσῃ σύμφωνα μὲ τοῦ «Ἀγαθαγγέλου» τὶς προφητείες.

Ἀπὸ τὸν καὺμό τους τῇ γιορτῇ τοῦ Ἀγ. Σπυρίδωνος κολοῦσαν τὸ αὐτὶ τους μ' εὐλάβεια στὴ γῆ, γιὰ νὰ ἀκούσουν τὸ βουητὸ τῶν κανονιῶν ποὺ ἔρριχναν στὴν Κέρκυρα κατὰ τὴν περιφορὰ τῆς λάρνακος τοῦ Ἀγίου στὴν πόλη.

Κι' ὅλοι τους θεβαίωναν πὼς τὸ ἄκουγαν... Μοιάζει κάτι

1. Κράχτες λέγονταν οἱ Νεωκόροι, γιατί τὶς παραμονές τῶν Χριστουγέννων καὶ Πάσχα χτυποῦσαν τὴ νύχτα τὶς χριστιανικὲς πόρτες. Τὴν ὥρα ποὺ θάρχιζε ἡ ἀκολουθία γιατί ἀπαγορεύονταν ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἡ κωδωνουκрасία. Ἀπ' αὐτὸ καὶ ἡ λέξη Κράχτης (κράζω).

σάν τοῦ Ὀδυσσέα πού ἐπιθυμοῦσε νά ἰδῇ λίγο καπνὸ ν' ἀνεβαίνει ἀπὸ τὴν Ἰθάκῃ!

Ἄχ! δὲ θ' ἀξιωθῶ νά ἰδῶ αὐτὴ τῇ μέρᾳ ἔλεγε καὶ ξανάλεγε ὁ καϋμένος γέρο - Παπαζώης. Νά τὸ ἰδῶ τὸ εὐλογημένο τὸ Ρωμέϊκο καὶ νά πῶ τὸ «Νῦν ἀπολύοις τὸν δοῦλο Σου Δέσποτα» κι' ἄς πεθάνω.

Ἄχ! νά εἶχα τὰ νειῶτα σου Διακο-Νικόλα! Ἐσύ θὰ τὸ ἰδῇς μ' τὸ λέει ἢ καρδιά...

Τὰ χρόνια κυλοῦσαν, ἡ συντροφιά ἀραίωνε κι' ὁ ἕνας μετὰ τὸν ἄλλο διάβαινε γιὰ τὸν ἄλλο κόσμος.

Κάποτε ἦρθε κι' ἡ σειρά τοῦ Παπαζώη. Νοιώθοντας τὶς μέρες τοῦ λίγες κάλεσε τὸν Παπανικόλα (εἶχε γίνει παπᾶς) σπιτι τοῦ καὶ τοῦ λέει: «Ἄκουσε, παιδί μου, σὲ λίγο φεύγω καὶ σ' ἀφήνω ζωή. Θέλω ὅταν δώκ(ει) ὁ Θεὸς κι' ἔρθῃ τοῦ Ρουμέϊκου, νάρθῃς στὸ λάκκο μου καὶ νά φωνόξῃς τρεῖς φορές «Παπα-Ζώη ἦρθε τοῦ ρουμέϊκου», καὶ κάθε φορὰ πού θὰ τὸ φωνάζεις θὰ ρίχνῃς καὶ μιὰ κουμπουριά, γιὰ ν' ἀκούσω ἂν δὲν τὸ κάν'ς τ'ν γκατάρᾳ μ' νᾶχεις»...

Ὁ παπα-Νικόλας ἀναγκάστηκε νά δώσῃ τὸ λόγο του.

Πέθανε ὁ Παπαζώης καὶ θάφτηκε στὸν περίβολο τῆς Μητροπόλεως. Πέρασαν τὰ χρόνια καὶ ποῦ νά φανῇ νά ἔρθῃ τὸ Ρωμέϊκο καὶ ἡ ὑπόσχεση ξεχάστηκε.

Μὰ κάποτε εὐδόκησε ὁ Θεὸς καὶ ἦρθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου καὶ σήμανε ἡ ὥρα τῆς Λευτεριᾶς· ἡ γαλανόλευκὴ στήθηκε στὰ μπιντένια τοῦ Κάστρου τοῦ φοβεροῦ Ἀλῆ-Πασιᾶ κι' ὁ Στρατηλάτης Κωνσταντῖνος ἐπὶ κεφαλῇς τῶν τσολιάδων ἔμπαινε στὴν πόλιν τῶν θρύλων νικητῆς, πατώντας σὲ σωροὺς κόκκινα φέσια στρωμένα στοὺς δρόμους, πού τὰ σχίζανε οἱ ἄντρες καὶ τὰ πετοῦσαν καταγῆς.

Οἱ προαιώνιοι πόθοι τόσων γενεῶν πῆραν σάρκα καὶ ὅστᾳ, ὕστερα ἀπὸ τετρακόσια τόσα χρόνια.¹ Τότες ξαναζωντάνεψε στὴ μνήμη τοῦ παπα-Νικόλα τοῦ Σαντοβιτσινοῦ καὶ ἡ παραγγελιὰ τοῦ μακαρίτη παπα-Ζώη καὶ τὸν τριβέλιζε νυχτόημερα.

Στὴν ἀρχὴ τὸ πῆρε ξέσφιγγα κι' ἄφηνε νά περνάει ὁ καιρὸς μὲ ἐνεκτέλεστη τὴν ὑπόσχεσή του.

Ὅμως κάποιο θράδυ βλέπει στὸν ὕπνο του τὸν παπα-Ζώη νά κουνάῃ φοβεριστικὰ τὸ κοκκαλένιο χέρι του καὶ νά τοῦ θυμίζει τὸ δοσμένο ὄρκο.

Ξύπνησε ἰδρωμένος ἀπὸ τὴν ἀγωνία καὶ τὸ φόβο τοῦ ἀφορεσμοῦ κι' ἔπεσε σὲ μεγάλη συλλογὴ:

1. 1430—1913.

“Αν τολμοῦσε νὰ θάλη σὲ πράξη τὸν ὄρκο θὰ τὸν ἔπαιρναν γιὰ ζουρλό, μ’ ἂν ὄχι... τὸ δίχως ἄλλο θάμενε ἄλυτος εἰς τὸν αἰῶνα τὸν ἅπαντα.

Πῆρε λοιπὸν μιὰ μέρα τὴν ἡρωϊκὴ ἀπόφαση καὶ μιὰ καὶ δυὸ ἕνα καλοκαιριάτικο μεσημέρι τράβηξε γιὰ τὸ κοιμητήριό τῆς Μητρόπολης, ὅπου κείτονταν ἡ σακκούλα μὲ τὰ κόκκαλά του, μὲ μιὰ κουμπούρα «Καραντάϊ» μαυροβουνιώτικη κάτω ἀπὸ τὸ κοντοτζούπι του, χωρὶς ράσο καὶ μπῆκε μέσα ἀπαρτήρητος.

Στάθηκε μπροστὰ στὶς σακκούλες καὶ φωνάζοντας τρανταχτὰ «παπα-Ζώη ἦρθε τὸ Ρωμέϊκο». Κάθε ἐπίκληση συνοδεύονταν καὶ μὲ μιὰ θροντερὴ κουμπουριά.

Ἐκεῖνο ποὺ φοβόνταν δὲν τὸ γλύτωσε.

Ἀναστατώθηκε ἡ Πρωτοσυγγελία, ποὺ ἦταν τὰ γραφεῖα τῆς ἐκεῖ στὸ Κοιμητήρι, ἀπὸ τὸ τρομερὸ θρονταριὸ (καὶ θροντᾶνε πολὺ πανάθεμά τα) καὶ τρέχουν πρὸς τὰ ἐκεῖ ποὺ ἀκούστηκε ὁ πυροβολισμὸς νὰ ἰδοῦν τί συμβαίνει.

Καὶ τί νὰ δοῦν; Ἐναν πελώριο παπα-Νικόλα (ἦταν ψηλὸς καὶ εὐθυτενής) μὲ δίχως σκουφο καὶ ἀναμαλλιασμένον, μὲ ἀχνίζουσαν ἀκόμα τὴν πιστιόλα στὸ χέρι του...

Εἶδαν κι’ ἀπόειδαν νὰ θγάλουν λέξη τοῦ δυσκολομίλητου παπα-Νικόλα καὶ νὰ βεβαιωθοῦν, ἂν ἦταν στὰ συγκαλά του. Μὰ τὸ ζήτημα αὐτὸ δὲν ἐστάθηκε ὡς ἐδῶ, ἔγινε ὅπως τὸ πρόβλεψε καὶ γι’ αὐτὸ δικαιολογημένοι οἱ δισταγμοὶ του.

Ξύπνησε ὁ Δεσπότης Γερβάσιος καὶ ἀγουροξυπνημένος ζήτησε νὰ μάθῃ τί συμβαίνει.

«Ἄγουσιν οὖν» τὸν δύσμοιρον παπα-Νικόλα πρὸ τοῦ ἀρχιερέως γιὰ νὰ λογοδοτήσῃ. Βλοσυρὸς ὁ κοιλαρᾶς Γερβάσιος τὸν ρώτησε τί ἔπαθε μεσημεριάτικα.

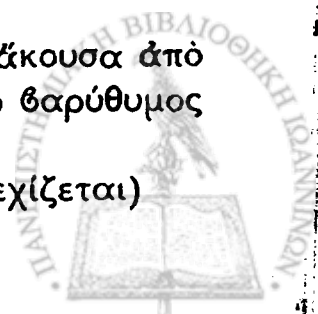
— Στάκα Δεσπότη μ’ τσιότσιο νὰ πάρω μιὰ ἀνάσα καὶ πὲ θὰ στὰ ἱστορίσω μὴ τοῦ νὶ καὶ μὴ τοῦ σίγμα.

Ἀκούγοντας τὴν παράξενη διήγηση ὁ Γερβάσιος δὲ μπόρεσε νὰ κρατήσῃ τὰ γέλια...

Ὑστερα ἀπὸ ἕνα βαρὺ γλυκύ, ποὺ τὸν κέρασε, ἀπῆλθαν εἰς τὰ ἴδια ὁ πολὺπαθος παπα-Νικόλας μὲ τὴ συνείδησή του ἀναπαυμένη, ἀλλὰ κι’ ὁ καὺμὸς τοῦ παπα-Ζώη ἀσφαλῶς ἱκανοποιήθηκε.

ΣΗΜ.: Ἡ ἱστοριούλα αὕτῃ εἶναι ἀληθινή. Τὴν ἄκουσα ἀπὸ τὸν ἴδιο νὰ τὴ μολογάει μὲ κέφι ἐκείνη τὴν ὥρα ὁ βαρύθυμος καὶ σοβαρὸς παπα-Νικόλας.

(Συνεχίζεται)

Δύο βραβεΐα σ' ένα χρόνο

Δεν είναι τυχαίο.
'Η κορυφαία ποιότης των
προϊόντων ΜΙΣΚΟ ήταν
το θεμέλιο πάνω στο
όποιο εδρακώθηκε
η σοβαρή εξαγωγική της
προσπάθεια, που
καλυπτει 20 χώρες.

Μετά τον ΧΡΥΣΟ ΕΡΜΗ
1979 (Οκτωβριος),
η ΜΙΣΚΟ κέρδισε καί
ΔΙΕΘΝΕΣ ΒΡΑΒΕΙΟ
ΕΞΑΓΩΓΩΝ 1980 (Μαρτιος).

Το ΔΙΕΘΝΕΣ ΒΡΑΒΕΙΟ
ΕΞΑΓΩΓΩΝ 1980 είναι η
50η διακρίσις που
απονέμεται
μέχρι σήμερα στην

ΜΙΣΚΟ

© 1980 MISTIS DISTRICT LTD.

22 χρόνια το βιβλιοπωλείο μας, (Ασκληπιού 3) στην Αθήνα, εξυπηρετεί το αναγνωστικό κοινό με συνέπεια και με την πάντοτε ενημερωμένη βιβλιοθήκη του - στη λογοτεχνία, στην ποίηση, στο θέατρο· στα βιβλία Τέχνης, στην φιλοσοφία, στην ιστορία και σε πολλά άλλα θέματα.

Στα Γιάννινα πάλι (Βλαχλείδη 8), 3 χρόνια τώρα, λειτουργεί το βιβλιοπωλείο μας - κόσμημα για την πόλη θα μπορούσαμε να πούμε - και εξυπηρετεί με την ίδια ευσυνειδησία και ευγένεια το μεγάλο κοινό που μας αγκάλιασε και μας προτίμησε για την εξυπηρέτησή του.

Στη «ΔΩΔΩΝΗ» έχει γίνει παράδοση πια, η πλούσια και πάντοτε ενημερωμένη συλλογή των καλών εκδόσεων.

Να θυμάστε πάντοτε ότι η «ΔΩΔΩΝΗ» εξυπηρετεί.

